

Sirpa Hakkarainen

**TOIMEENTULOTUEN SOVELTAMISOHJEET ERITYISRYHMISTÄ
VANGIT - YRITTÄJÄT - MAAHANMUUTTAJAT**

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Kevät 2010

**Kajaanin
ammattikorkeakoulu**

OPINNÄYTETYÖ TIIVISTELMÄ

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Hakkarainen Sirpa	
Työn nimi Toimeentulotuen soveltamisohjeet erityisryhmistä vangit - yrittäjät - maahanmuuttajat	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Oikeudelliset opinnot	Ohjaaja(t) Haataja Matti Toimeksiantaja Kainuun maakunta -kuntayhtymä, Sosiaali- ja terveys- palvelut, Perhepalvelut
Aika Kevät 2010	Sivumäärä ja liitteet 25 + liitteet
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia soveltamisohjeet erityisryhmistä; vangit, yrittäjät ja maahanmuuttajat. Ne sisältävät yhtenäiset ohjeistukset toimeentulotuen kannalta sekä tietopaketin toimeentulotuen käsittelyssä tarvittavia asioita.</p> <p>Aikaisemmin erityisryhmien toimeentulotukihakemukset ovat olleet pääsääntöisesti sosiaalityöntekijöiden käsiteltävänä. Tällöin sosiaalityöntekijät ovat käyttäneet harkintaa käsitellessään toimeentulotukihakemuksia. Kainuun maakunta -kuntayhtymässä on siirrytty yhdentämään ja nopeuttamaan kirjallista toimeentulotukea. Näihin soveltamisohjeet ovat apuna. Soveltamisohjeiden avulla on haluttu myös selventää, mitkä toimeentulotuen osalta voidaan käsitellä kirjallisessa toimeentulotuessa (toimeentulotukisihteerit) ja mitkä asiat tarvitsevat sosiaalityöntekijän harkintaa. Lisäksi soveltamisohjeisiin on kerätty tietopaketti. Ohjeet on kaikkien Kainuun maakunta -kuntayhtymän alueella sosiaalityötä ja toimeentulotukea käsittelevien työntekijöiden käytettävissä.</p> <p>Kunta voi laatia omat soveltamisohjeet erityismenoista eli täydentävästä toimeentulotuesta.</p> <p>Opinnäytetyön alussa käsitellään Suomen sosiaaliturvan kehitystä. Sosiaaliturvan taustalla on vaivahoitoasetukset ja köyhäinhuitolaki. Sosiaaliturva jaetaan sosiaalivakuutukseen ja sosiaalihuoltoon. Tarkemmin on tarkasteltu sosiaalihuoltoon kuuluvaa toimeentulotukea eli entistä huoltoapua.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	sosiaaliturva, toimeentuloturva, toimeentulotuki
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Hakkarainen Sirpa	
Title Application instructions for income support to special groups - prisoners, self-employed persons and immigrants	
Optional Professional Studies Law Studies	Instructor(s) Haataja Matti
	Commissioned by Kainuu Regional Authority, Social Welfare and Health Services, Family Services
Date Spring 2010	Total Number of Pages and Appendices 25 + appendices
<p>The purpose of this thesis was to write application instructions for special groups: prisoners, self-employed persons and immigrants. They include comprehensive instructions for income support and an information package on the handling of income support claims.</p> <p>Earlier the income support claims of the special groups have been processed by mainly social workers. Then the social workers had used consideration in the handling the of the claims. Kainuu Regional Authority has begun to standardize and hasten the handling of the written claims. With the help of the application instructions, it wants to also discover which claims can be handled in writing (income support secretaries) and which claims need consideration of a social worker. The instructions include an information packace as well and they are available to all that do social work and to the employees that process income support claims in the area of Kainuu Regional Authority.</p> <p>The municipality can write its own application instructions on special costs, i.e. for complementary income support.</p> <p>The beginning in the thesis covers the development of social security in Finland. The basis for social security is the decrees on the care of the poor and the law on poverty. The social security is divided into social insurance and social welfare services. The thesis examines income support, which is part of social welfare services, in more detail. The term used was earlier "huoltoapu", support assistance.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	social security, income security, income support
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	0
2 SUOMALAINEN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄ	3
2.1 Kehitysvaiheita	3
2.2 Sosiaaliturvan rakenne	6
2.2.1 Sosiaalivakuutus	8
2.2.2 Sosiaalihuolto	8
2.3 Asiakkaan oikeus hyvään palveluun	12
3 TOIMEENTULOTUKI	14
3.1 Toimeentulotuen määräytyminen	14
3.2 Toimeentulotuen hakeminen ja käsittely	16
4 YLEISTÄ SOVELTAMISOHJEISTA	18
4.1 Vangit	18
4.2 Yrittäjät	19
4.3 Maahanmuuttajat	20
5 POHDINTA	21
LÄHTEET	23
LIITTEET	2

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena ovat toimeentulotuen soveltamisohjeet vangeista, yrittäjistä ja maahanmuuttajista Kainuun maakunta -kuntayhtymän sosiaalityöhön ja toimeentulotuen käsitteilyille.

Uudet soveltamisohjeet vangeista, yrittäjistä ja maahanmuuttajista ovat jatkoa aikaisemmin laadittuihin soveltamisohjeisiin. Aikaisemmin on laadittu ohjeet erityismenoista, jotka ovat henkilön ja perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkittuja menoja esimerkiksi lasten harrastusmenot ja muuttokulut. Lisäksi ovat käytettävissä soveltamisohjeet opiskelijoiden toimeentulotuen käsittelystä.

Soveltamisohjeet edellä mainituista erityisryhmistä sisältävät yhtenäiset ohjeistukset toimeentulotuen käsittelyn kannalta. Tietopakettiin kerättiin toimeentulotuen käsittelyssä tarvittavia yleisiä asioita. Soveltamisohjeiden laadinnassa on auttanut työntekijöiltä tulleet kyselyt sekä käytännössä vastaan tulleet asiat.

Soveltamisohjeisiin tulevaa sisältöä on käsitelty maakunnallisessa toimeentulotukiohjeistoryhmässä. Ohjeistoryhmässä on edustettuna aikuissosiaalityön henkilöstöä; perhepalveluiden vastuupäällikkö, sosiaalityöntekijä ja kuusi toimeentulotukisihteeriä Kainuun maakunta – kuntayhtymän sosiaalipalveluista eri puolelta Kainuuta. Itse edustan Kajaanin kaupunki Maahanmuuttajapalvelusta, jossa käsitellään kirjallinen toimeentulotuki kuntapaikan saaneille maahanmuuttajille. Kommentteja ohjeisiin on saatu myös aikuissosiaalityössä käytännön työtä tekeviltä toimeentulotukikäsittelijöiltä. Ohjeiden sisältöä koottaessa on sovellettu myös Korkeimman hallinto-oikeuden ja lääninoikeuksien ratkaisuja. Lopullisen hyväksynnän soveltamisohjeille on tehnyt perhepalvelujohtaja.

Toimeentulotuen käsittelyä säätelevät muun muassa perustuslaki, hallintolaki, sosiaalihuoltolaki, sosiaalihuollon asiakaslaki ja toimeentulotukilaki. Toimeentulotuen käsittelyssä käytetään apuna Sosiaali- ja terveysministeriön opasta toimeentulotuen soveltajille (2007). Oppaassa on oikeustapauksia ja Korkeimman hallinto-oikeuden vakiintuneita ratkaisukäytäntöjä, jotka on tarkoitettu ohjaamaan päätöksentekoa kunnissa. Sosiaali- ja terveysministeriön kannanotot ja tulkintasuositukset on tarkoitettu tukemaan kuntien toimeentulotukityötä ja päätöksentekoa.

Kunta voi laatia omat soveltamisohjeet erityismenoista eli täydentävästä toimeentulotuesta muun muassa nopeuttamaan ja yhdenmääntämään toimeentulotuen käsittelyä.

Aikaisemmin erityisryhmien toimeentulotukihakemukset ovat olleet pääsääntöisesti sosiaalityöntekijän käsiteltävänä. Tällöin sosiaalityöntekijä on käyttänyt harkintaa käsitellessään toimeentulotukihakemuksia. Kainuun maakunta -kuntayhtymässä on siirrytty yhdenmääntämään ja nopeuttamaan kirjallista toimeentulotukea. Näihin soveltamisohjeet ovat apuna. Soveltamisohjeiden avulla on haluttu myös selventää, mitkä toimeentulotuen osalta voidaan käsitellä kirjallisessa toimeentulotuessa (toimeentulotukisihteerit) ja mitkä asiat tarvitsevat sosiaalityöntekijän harkintaa. Lisäksi soveltamisohjeisiin on kerätty tietopaketti. Ohjeet on kaikkien Kainuun maakunta -kuntayhtymän alueella sosiaalityötä ja toimeentulotukea käsittelevien työntekijöiden käytettävissä.

Soveltamisohjeita kirjoitettaessa on noudatettu Kainuun maakunta -kuntayhtymän Sosiaali- ja terveystoimen Laadunhallinnan laatimaa työohjetta ”Asiakirjan tekstin asettelu standardin mukaan”. Vakioasettelun tavoitteena on luoda ja ylläpitää yhtenäisiä käytäntöjä sekä luoda ulospäin yhtenäinen yritysilmä.

2 SUOMALAINEN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄ

”Kaikkina aikoina on ollut orpoja, köyhiä, sairaita, vanhuksia ja eri tavoin vammautuneita, joista yhteisö - perhe, suku, heimo, kylä on yhdessä huolehtinut. Sosiaalista turvaa on ollut jo ennen lainsäädäntöä ja ennen modernia julkisen hallinnon sosiaalipolitiikkaa.” Sosiaaliturvan kehitys on edennyt nopeasti viimeisen sadan vuoden aikana. Sosiaaliturva on osa sosiaalipolitiikkaa. (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2000, 8.)

2.1 Kehitysvaiheita

Sosiaaliturvaa tuottavia instituutioita olivat yksityinen hyväntekeväisyys, ammatilliset yhdistykset, työnantajien huolto ja ihmisten keskinäinen apu ennen sosiaaliturvan yhteiskunnallistumista. Sosiaaliturvajärjestelmän ja samalla hyvinvointivaltioiden kehittyminen yhdistetään englantilaiseen kansantaloustieteilijään ja sosiaalipolitiikkoon lordi William Baveridgeen, jonka ohjelman mukainen sosiaaliturvajärjestelmä toteutettiin Englannissa II maailmansodan jälkeen. Siihen kuuluivat maksuttomat terveydenhuoltopalvelut, lapsilisäjärjestelmä sekä kaikille samantasoiset sosiaalivakuutusetuudet. Tätä sosiaaliturvajärjestelmää on nimetty kansanvakuutukseksi. Toinen perinne sosiaaliturvan järjestämiselle on ollut työväenvakuutus Bismarckin Saksasta 1880-luvulta. Vakuutus oli vain palkkatyöläisille ja turvasi heille toimeentulon sairauden, tapaturmien, vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalle. (Koivula, Lehtimäki, Aukee, Jokinen & Juhila 1993, 47–48.)

Valtiolta oli 1500-luvulta alkaen pyrkinyt asettamaan puitteet paikalliselle huolenpidolle köyhistä, sairaista ja vaivaisista. Vuoden 1533 hospitaalisääntö määräsi seurakunnat huolehtimaan köyhistään. Vuoden 1571 kirkkojärjestys määräsi rakentamaan erillisiä köyhäinmajoja. Ensimmäisiä paikallisen huoltotyön valtionavustuksia olivat polttopuut ja elintarvikkeet, joita kruunun hallinto lupasi hankkia köyhäinmajoille. Kirkkolaki ja kerjuusäännöt 1600-luvulla huolehtivat puutteenalaisista huolehtimisesta. Kerjuu säilyi köyhien toimeentulon tärkeimpänä lähteenä 1500- ja 1600-luvulla. Seurakunta huolehti köyhistään ensisijaisesti jäsentensä vapaaehtoisen almunannon ja armeliaisuuden välityksellä. Pitäjät kehittivät 1700-luvulla heikompiosaisten huolehtimista jakamalla vaivaisia hoidettavaksi tietyissä ruoduissa eli maatilaryhmissä. Lisäksi kerättiin yhteistä vaivauskassaa, josta annettiin pieniä raha-avustuksia. 1700-

luvulla avunantoa leimasi vapaaehtoisuusajatus. (Sipilä, Ketola, Kröger & Rauhala 1995, 31–32.)

Suomen muututtua Venäjän suuriruhtinaskunnaksi valtiovalta pyrki lisäämään köyhäinhuolto-velvollisuuksia. Kerjuun ehkäisemiseksi vuosina 1817 ja 1822 korostettiin seurakunnan velvollisuutta huolehtia köyhistään. Avustettavien piiriä laajennettiin myös työkykyisiin, joille kehoitettiin perustamaan työhuoneita. Ruotuhoitoa laajennettiin. Almutaloudesta siirryttiin verotuspohjaiseen köyhäinhoitoon, jonka kustannuksiin myös tilattomat joutuivat osallistumaan. Vaivaishoitoasetusta vuodelta 1852 on pidetty suomalaisen köyhäinhoidon kehityksen kannalta keskeisenä. Asetus määräsi jokaiseen pitäjään perustettavaksi vaivaishoitohallituksen, ensimmäisen paikallishallinnon erityiselimen. Kirkkoherra toimi asemansa perusteella puheenjohtajana. Köyhäinhuoltovero määrättiin pakolliseksi. Asetus vuodelta 1852 pyrki suuntaamaan hoitomuotojen kehitystä ruotuhoidosta elätettäväksi antamiseen. Hoidettava sijoitettiin tietyksi ajaksi ruodun sijasta yhteen taloon korvausta vastaan. Esimerkiksi lapsia, vanhuksia tai mielisairaita yritettiin sijoittaa elätettäväksi. Seurauksia elätteelle antamisesta 1880-luvulla olivat julkiset elätelleantotilaisuudet eli vaivaishuutokaupat. Vuonna 1888 perustettiin vaivaishoidontarkastelijan virka, joka oli ensimmäinen vaivaishoidon alaan erikoistunut valtion virkamies. Tarkastelijan työn yhtenä seurauksena vuonna 1891 senaatti kielsi julkisten elätelleantotilaisuuksien pitämisen, mutta ”ihmishuutokauppojen” järjestäminen jatkui 1910-luvulle. (Sipilä, Ketola, Kröger & Rauhala 1995, 33–35.)

Suomalaisessa sosiaaliturvassa sosiaalivakuutus ja sosiaalihuolto ovat kehittyneet historiallisesti eriytyneinä järjestelminä. Suomessa sosiaaliturvaa järjestettiin tarvittaessa oman suvun tai kylän keskuudessa. Kunta järjesti vaivaishoitoa vuodesta 1852 lähtien. Vuonna 1879 tuli voimaan laki, jonka mukaan työkykyisten tuli elättää itsensä eikä heillä ollut oikeutta köyhäinhuoltoon. Tämän lain seurauksena perustettiin köyhäintaloja ja vaivaistaloja, joissa köyhiä ja vaivaisia pyrittiin kovan kurin ja valvotun työnteon kautta opettamaan kunnan kansalaisiksi. Vuoden 1879 asetus yleisestä vaivaishoidosta painotti omatoimisuutta ja tiukkaa työvelvollisuutta. Köyhäinapua saava oli lisäksi vailla äänestys- ja muutto-oikeutta.

Lisäksi olivat olemassa talonpoikainen syytinkijärjestelmä, ruotuhoito ja huutolaisjärjestelmä. Syytinkijärjestelmässä talon isäntä ja emäntä luovuttivat tilan hoidon sille, joka sitoutui huolehtimaan heistä. Ruotuhoidossa talot jaettiin ryhmiin eli ruotuihin ja kullekin taloryhmälle omat köyhänsä, joista piti pitää huolta. Huutolaisuus tarkoitti järjestelyä, joissa kunta osoitti

vanhat, vaivaiset ja orvot siihen taloon, joka pienimmästä maksusta suostui hoidon järjestämään. (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2000, 17–18.)

Seurakunnan ja kunnan harjoittaman vaivais- ja köyhäinhoidon ohessa keskeiseksi sosiaalisen turvan lähteeksi nousi 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa tehdastyönantajien sosiaalinen toiminta. Eri puolille maata oli noussut tehdasyhdyskuntia, joissa tehtaan omistaja päätti yksin kaikesta. Tehtaanpatruuna kontrolloi alaisiaan heidän asuessaan tehdasyhdyskunnan alueella tehtaan asunnoissa. Tällöin kontrolli ulottui myös työajan ulkopuolelle. Tehdas täytti työntekijöiden ja heidän perheidensä lähes koko elämänpiirin järjestämällä myös hoivapalveluja esimerkiksi lastentarha- ja vanhainkotitoimintaa. Moninaiset sosiaaliset etuudet sitoivat työntekijät paikkakuntaan ja tehtaaseen. Tehdas vetäytyi yhdyskuntaansa koskevasta sosiaalisesta vastuustaan vasta 1960- ja 1970-luvuilla. (Sipilä, Ketola, Kröger & Rauhala 1995, 45–53 ja 65.)

Ensimmäiset työväestön suojelua koskevat lait saatiin aikaan 1800-luvun lopulla. Lasten työssäkäyntiä rajoitettiin. Tapaturmavakuutuslaki säädettiin. Työväestö perusti olojensa kohentamiseksi ensimmäiset ammattijärjestöt vuosisadan vaihteessa.

Uusi köyhäinhuoltolaki tuli voimaan vuonna 1922. Se keskittyi työhön ja kontrolliin. Esi-merkkinä työlaitokset, joissa köyhät tekivät töitä. Erillinen köyhäinhuoltolautakunnan perustaminen määrättiin pakolliseksi jokaiseen kuntaan.

Vuoden 1921 oppivelvollisuuslaki vakiinnutti kansakoulut. Lasten kasvatukseen ja lastensuojeluun kiinnitettiin huomioita. Sosiaalityö alkoi pienimuotoisesti keskittyen kuntien kaikista köyhimpiin ja puutteellisimpiin. Sosiaalityötä tehtiin kuntien huoltotoimessa, sairaaloissa ja kasvatusta- ja perheneuvonnassa. Kunnissa oli 1930-luvun loppupuolella huoltotoimen johtaja, sihteeri ja huoltotyöntekijä. Valtio järjesti työttömille julkisia hätäaputoita esimerkiksi rakennuttamalla teitä. Työttömyysturvaa ei ollut. Sairausajan palkkaa parannettiin. Seitsemän päivän vuosiloma säädettiin 1920-luvun alussa. Äitiysavustuslaki säädettiin vuonna 1937. Ensimmäiset eläkkeet maksettiin vasta sotien jälkeen. Sosiaaliturvaa kehitettiin toisen maailmansodan jälkeen. Se laajentui yleiseksi sosiaaliturvaksi koko kansalle. Lapsilisä tuli vuonna 1948 ja äitiysavustukset kaikille synnyttäjille vuonna 1949. Äitiyspäivärahaa alettiin maksaa vuonna 1964. (Kettunen, Ihalainen & Heikkinen 2000, 18–19.)

Huoltolait (laki kunnallisesta huoltolautakunnasta, lastensuojelulaki, irtolaishuoltolaki ja alkoholistihuoltolaki) tulivat vuonna 1936. Köyhäinhoitolautakunnista tuli huoltolautakuntia. Valtio osallistui lastenkotien, irtolaishuollon ja alkoholistihuollon kustannuksiin. Lastensuojelulaki velvoitti kuntia ylläpitämään ”kotikasvatusta tukevia ja täydentäviä laitoksia”. (Sipilä, Ketola, Kröger & Rauhala 1995, 44.)

Sodan uhreilla katsottiin olevan kansalaisoikeus yhteiskunnan apuun. Köyhäinhoidon sijasta sota-ajan avustustoimien pääpaino oli järjestöjen vapaaehtoisessa työssä ja uusissa valtiollisissa avustusmuodoissa. Valtio alkoi maksaa sotilaiden perheille sotakuukausipalkkaa, avustusta asuntojen vuokriin sekä tukea kaatuneiden omaisille ja sodassa vammautuneille. Uusia perhepoliittisia tukimuotoja laajennettiin; tarveharkintaisen äitiysavustuksen rinnalle tuli suurperheille tarkoitettu perhelisä ja nuorille perheille kodinperustamislainat. Sodan aikana valtio toimitti avustukset kotirintamalle kunnallishallinnon välityksellä. Sodasta kärsineiden auttaminen jatkui kauan sodan jälkeenkin. Sosiaaliavustusten piiriä laajennettiin vähitellen kattamaan lähes koko väestö. Esimerkiksi äitiysavustus ja lapsilisä myönnettiin vuodesta 1949 lähtien tuloista ja varallisuudesta riippumatta kaikille perheille. (Sipilä, Ketola, Kröger & Rauhala 1995, 53–55.)

Köyhäinhoitolaki uudistettiin, kun huoltoapulaki hyväksyttiin vuonna 1956. Lain mukaan sosiaaliavun saamisen edellytyksenä ei ollut enää ehdoton köyhyys tai varattomuus, vaan elatuksen käytettävissä olevien varojen tosiasiallinen puuttuminen. Ehkäisevää huoltoa voitiin antaa myös vähävaraiselle eikä vain varattomalle. Huoltoapu sisälsi välttämättömän elatuksen ja hoidon turvaamisen sekä muutakin huollettavan ja hänen perheensä toimeentuloa sekä hänen terveyttään ja hyvinvointiaan edistävää tukea. Vuoden 1956 huoltoapulaki kumosi vanhan kotipaikkasäännöksen ja huoltoapua oli nyt velvollinen antamaan se kunta, jonka alueella avuntarvitsija asui. Huoltoapua leimasi edelleen tiukka tarveharkinta ja sosiaalinen valvonta. (Niemelä & Salminen 2006, 11; Koivula, Lehtimäki, Aukee, Jokinen & Juhila 1993, 56.)

2.2 Sosiaaliturvan rakenne

Sosiaaliturva jaetaan kahteen osaan, sosiaalivakuutukseen ja sosiaalihuoltoon. Sosiaaliturvatuksia voidaan nimittää sosiaalisiksi toimenpiteiksi. Suurin osa on toimeentuloa turvaavia

rahallisia etuuksia. Lisäksi sosiaaliturvaan sisältyy suuri määrä tukitoimenpiteitä kuten palveluja. (Virta & Toivola 1993, 14–15.)

(Virta & Toivola 1993, 15)

Kuntien sosiaalihuollon uudistamisen valvomiseen ja ohjaamiseen erikoistunut valtion keskusvirasto, sosiaalihallitus perustettiin vuonna 1968. Sen tehtävänä oli laatia yksityiskohtainen normisto, jonka mukaan kuntien olisi hoidettava sosiaalihuollon tehtäviä, sekä valvoa tämän normiston noudattamista. Viraston toimenkuvaan kuului esiintyä kunnallisen sosiaalihuollon uudistajana ja uusien sosiaalipalvelujen kehittäjänä. (Sipilä, Ketola, Kröger & Rauha 1995, 63.)

Sosiaalihuoltolain uudistus vuonna 1984 korvasi huoltoapulain ja sosiaalihallintolain. Huoltoavun tilalle tuli toimeentulotuki. Siihen oli oikeus jokaisella henkilöllä, joka ei voinut saada kohtuullista toimeentuloa. Lakiuudistukseen liittyi uusi valtionosuusjärjestelmä. Se tasa-arvoisti sosiaalitoimen valtionosuuksien suhteen ja yhdenmukaisti valtionapujärjestelmän. Kunnallinen sosiaalitoimi sidottiin valtiolliseen suunnittelujärjestelmään. Valtio ohjasi sosiaalipalvelujen rakentamista ja toteuttamista. Kunta velvoitettiin järjestämään sosiaalipalveluja, antamaan toimeentulotukea ja suorittamaan sosiaaliavustuksia. Kaikki sosiaalipalvelut tulivat samanasteisen lakisääteisen järjestämisvastuun piiriin. (Niemelä & Salminen 2006, 16.)

Leimaamisen ja kontrollin julkiperiaatteet väistyivät vuoden 1984 sosiaalihuoltolain uudistuksessa. Siinä toteutettiin ensimmäistä kertaa vuoden 1971 Sosiaalihuollon periaatekomitean kirjaamat sosiaalihuollon periaatteet: palveluhenkisyys, normaalisuus, valinnanvapaus, luotamuksellisuus, ennaltaehkäisy ja omatoimisuuden edistäminen.

Vanhan lainsäädännön mukaan yksilö itse oli ensisijaisesti syyppä omiin ongelmiinsa ja siten yhteiskunnan tehtävä oli kurittaa ja kasvattaa hänet kunnan kansalaiseksi. Köyhäinhoitoon turvautuva kansalainen menetti myös vapaan kansalaisen oikeudet. Lainsäädäntö pohjautui yksilöhuoltoon eikä se huomionnut hädänalaisten tilanteen yhteiskunnallisia kytkentöjä. Uudessa sosiaalihuollossa on myös yhteiskunnan vastuu ongelmien syntymisessä. Se painottaa avohuollon ennalta ehkäiseviä toimia, yleisiä sosiaalipalveluja ja yksilökohtaisen sosiaalityön ohella myös rakenteellista sosiaalityötä. (Koivula, Lehtimäki, Aukee, Jokinen & Juhila 1993, 56.)

2.2.1 Sosiaalivakuutus

Sosiaalivakuutukseen kuuluvat lakisääteinen eläkevakuutus; kansan-, ansio- (työ-, yrittäjä- ja virkaeläkkeet), perhe-eläke ja muu eläkevakuutus, lakisääteinen sairausvakuutus, tapaturmavakuutus ja työttömyysvakuutus (työttömyysturva, eroraha ja palkkaturva).

Pakollisen sosiaalivakuutuksen tarkoituksena on vakuuttaa kaikki henkilöt vanhuuden, työkyvyttömyyden, sairauden, työttömyyden sekä perheen huoltajan kuoleman aiheuttamien taloudellisten menetysten varalta. Pääosasta vähimmäisturvaa hoitaa Kansaneläkelaitos (Kela). Myös suuri osa hoidetaan sairauskassoissa, eläkekassoissa, eläkesäätiöissä ja työttömyyskassoissa.

2.2.2 Sosiaalihuolto

Sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa sosiaalipalveluja, sosiaaliavustuksia, toimeentulotukea ja niihin liittyviä toimintoja. Niiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksittäisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. (Sosiaalihuoltolaki 1§.)

Sosiaalihuollon historia on saanut alkunsa seurakuntien köyhäinhoidosta. Kohteena ovat olleet yhteiskunnan vähäosaiset ryhmät. Sosiaalihuoltoa on leimannut vanha hyväntekeväisyyden perinne. Siihen on liittynyt myös avustettavien leimaamista ja kontrollia. Köyhäinhoito oli säädetty pakolliseksi seurakunnille 1700-luvulla. Kirkkorakennusten liepeillä on entisen vaivaishoidon konkreettisia symboleina vieläkin puisia vaivaisukkoja, joihin kerättiin almuja pitäjän köyhille. Kerjuu oli sallittua vain oman seurakunnan alueella.

1700-luvun lopulla oli niin sanottu ruotuhoitojärjestelmä. Pitäjän talot jaettiin ruotuihin. Kullekin ruodulle määrättiin oma avustettava köyhänsä, ”ruotu-ukko” tai ”akka”. Ruotulainen asui määrääjän ruotunsa taloissa ja auttoi talon töissä. Ne, joilla ei ruotuja riittänyt, lähetettiin kiertämään taloja määrättyllä alueella (=kylän- tai pitäjän kierto). Kaupungeissa kerjuuta ei suvaittu ja englantilaisen mallin mukaan köyhäinhoidon muodoiksi vakiintuivat köyhäntalot ja vaivaistuvat. Elätteelle anto (huutolaisuus) oli tyypillinen lasten ja nuorten huollon muoto. Virallisen köyhäinhoidon rinnalle köyhäinhoidon rinnalle kehittyi yksityisen hyväntekeväisyyden muotoja, erityisesti kaupungeissa, joissa säätyläisrouvien yhdistykset harjoittivat sosiaalista avustustoimintaa. (Koivula, Lehtimäki, Aukee, Jokinen & Juhila 1993, 55.)

Sosiaalihuoltoa on ensisijaisesti toteutettava sellaisin toimintamuodoin, jotka mahdollistavat itsenäisen asumisen sekä luovat taloudelliset ja muut edellytykset selviytyä omatoimisesti päivittäisistä toiminnoista. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on yksilön ja perheen ongelmat otettava huomioon siten, että toimenpiteet niiden ratkaisemiseksi yhteen sovitetaan. (Sosiaalihuoltolaki 39§.)

Sosiaaliavustus

Sosiaalihuollon toimeentuloturva jaetaan sosiaaliavustuksiin ja toimeentulotukeen. Sosiaalihuollolla on toimeentulon turvaamistehtävän lisäksi myös toimeentuloeroja tasaava tehtävä eri elämäntilanteissa olevien ihmisten kesken. Sosiaaliavustukset rahoitetaan julkisin, veroilla kerätyin varoin. Sosiaaliavustuksiin kuuluvat lapsilisät, äitiysavustus, opintotuki, lasten kotihoidon tuki, elatustuki, asumistuki ja sotilasavustus. Ne maksetaan valtion varoista Kelan kautta. Kunta huolehtii sosiaalipalveluista ja toimeentulotuesta.

Sosiaalivakuutus ja sosiaaliavustus ovat ryhmäkohtaisia toimeentuloturvan muotoja, joiden saantiedellytyksenä on tietyt laissa määritellyt perusteet, ei yksilöllinen, tapauskohtainen tar-

veharkinta. Perustana on sosiaalisen riskin käsite, elämäntilanne, joka aiheuttaa toimeentulovajeen. (Koivula, Lehtimäki, Aukee, Jokinen & Juhila 1993, 57.)

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluja voivat käyttää kaikki kuntalaiset tuloista riippumatta. Niiden pyrkimyksenä on tukea ihmisten omaa aktiivisuutta ja selviytymistä. Kuntien velvoite on sosiaalipalvelujen järjestäminen asukkailleen. Pääsääntöisesti kotikunta määräytyy sen mukaan, missä henkilö asuu. Kunnan järjestämiä sosiaalipalveluja ovat sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelut, asumispalvelut, laitoshuolto, perhehoito, vammaispalvelut sekä toimenpiteet elatusavun vahventamiseksi.

Sosiaalityö

Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheen turvallisuutta ja suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta. (Sosiaalihuoltolaki 18§.)

Kehitysvaiheissa viitattiin sosiaalityöhön. Sosiaalityön tehtäviä ovat hoitaneet perinteisesti varhaisvaiheessa epävirallinen sektori, perhe, suku ja lähiympäristö, myöhemmässä vaiheessa myös kirkko. Tehtävät siirtyivät vähitellen viralliselle sektorille, kunnalle ja valtiolle 1800-luvun loppupuolella. Suurin ongelma 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun suomalaisessa yhteiskunnassa oli köyhyys. Sosiaalityön lähtökohtana oli ihmisen elämäntilanteen ainutkertaisuuden ymmärtäminen ja siitä lähtevä auttaminen. Aluksi sosiaalityö oli yksilöihin kohdistuvaa toimintaa. Köyhyys nähtiin yksilöllisenä ongelmana. Vuonna 1922 tuli köyhien auttamista organisoiva laki, köyhäinhoitolaki, jossa puututtiin lainsäädännöllä auttamisen sisältöön. Lähes yksinomaisena sosiaalityön tehtävänä oli aineellisen hädän ja sen taustalla olevien ongelmien (alkoholismi, työttömyys) poistaminen 1950-luvulle asti. (Koivula, Lehtimäki, Aukee, Jokinen & Juhila 1993, 80.)

Nykyisin sosiaalityössä erotetaan aikuissosiaalityö ja perhetyö (lastensuojelu) erilliseksi. Aikuissosiaalityö keskittyy aikuisväestön ongelmatilanteisiin, erityisesti työttömyyteen, talou-

teen, päihteisiin, mielenterveyteen sekä laajemmin elämänhallintaan liittyviin kysymyksiin. Tietoteknologian kehittäminen sosiaalihuollossa -hankkeen (Tikesos) määritelmä aikuissosiaalityöstä on, että ”Aikuissosiaalityö on aikuisille suunnattua, suunnitelmallista ja tavoitteellista sosiaalityötä, jossa usein hyödynnetään muita sosiaalihuollon palveluja, kuten päihdehuoltoa ja toimeentulotukea. Tavoitteena on asiakkaan kuntoutumisen ja elämänhallinnan edistäminen”. (Kuntaliitto 2010.)

Sosiaalihuollon erityislainsäädännön täydentäminen ja uudistaminen on aloitettu 1980-luvun jälkeen. Uudistettu lastensuojelulaki on tullut voimaan vuonna 2008. Merkittävä uudistus sosiaalihuollon kannalta on ollut vuonna 2000 laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, jolla on vahvistettu asiakkaan asemaa. Merkityksellisimpiä uudistuksia on ollut 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa toteutettu pienten lasten vanhemmille oikeus saada alle 3-vuotiaalle lapselle päivähoidopaikka tai vaihtoehtoinen kotihoidontuki. Uudistus on ollut ainutlaatuinen maailmassa. Se on mahdollistanut työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen. (Kananoja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen & Seppänen 2007, 56–57.)

Sosiaaliturvan uudistamiskomitea (SATA) on laatinut 2000-luvulla ehdotuksia sosiaaliturvan uudistamiseksi. Joulukuussa 2009 komitean tiedotteen mukaan kehittämissuunnitelmaan kuului sosiaaliturvalainsäädännön selkeyttäminen. Sosiaaliturvan palveluverkoston kautta asiakas saisi sosiaaliturvaan liittyvät asiat vireille samassa paikassa ja sähköisten järjestelmien kautta viivytyksettä. Sata-komitealla on ollut ehdotuksia muun muassa perustoimeentulotuen siirrosta Kelalle. Myös omaishoidon tukea ehdotetaan siirrettäväksi kunnilta Kelalle, jolloin nykyisestä Kelan hoitotuesta ja omaishoidon tuesta muodostettaisiin yksi kokonaisuus. Lisäksi uudistuksia olisi tulossa Kelan työttömyysturvaetuuksiin, yleiseen asumistukeen ja etuuksien käsittelyaikoihin (käsittelytakuu). (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.) Sata-komitean tehtävänä on ollut pohtia perusturvan kokonaisuutta. Tavoitteena on uudistaa perusturvaa siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Tavoitteena myös on, että järjestelmä on selkeä ja tekee mahdolliseksi työn ja sosiaaliturvan yhdistämisen nykyistä paremmin. (Kuntaliitto 2010.)

2.3 Asiakkaan oikeus hyvään palveluun

Suomen perustuslaissa on säädetty sosiaaliturvan kannalta perusoikeuksista ja yhdenvertaisuudesta. Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielenpiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Jokaisella on oikeus sosiaaliturvaan. Henkilö, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. (Suomen perustuslaki 6 § ja 19 §.)

Hallintolain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta. Lakia sovelletaan muun muassa kunnallisissa viranomaisissa. Hallintolaissa on säädetty hyvän hallinnon perusteista; viranomaisen on kohdeltava tasapuolisesti asiakkaita sekä käytettävä toimivaltaansa vain lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia. Lisäksi hallintolaissa on säädetty ohjeistukset palvelun asianmukaisuudesta, maksuttomasta neuvonnasta. Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Lain mukaan asiakkaalla on oikeus käyttää omaa kieltään viranomaisen luona asioidessaan. Asian käsittelyä koskevat vaatimukset ovat viivytyksettömyys, esteellisyys, selvittämisvelvollisuus. Viranomaisella on salassapitovelvollisuus. (Hallintolaki 1§, 6 -10§ ja 4 – 5 luku.)

Sosiaalihuollon asiakaslain (=laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta) tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Lakia sovelletaan viranomaisen ja yksityisen järjestämään sosiaalihuoltoon. Kunnan velvollisuus on järjestää sosiaalihuoltoa. Laissa on kohdat asiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Laissa on säädetty myös salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Laki ohjeistaa myös sosiaaliasiamiehen toimintaa. Kunnan on nimettävä sosiaaliasiamies. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001, 17, 24–31, 58–66 ja 84–85; sosiaalihuollon asiakaslaki 24 §.)

Julkisuuslaissa (= laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta) on määritelmä julkisuusperiaatteesta. Sen mukaan kaikki viranomaisen asiakirjat ovat julkisia jos ei erikseen ole toisessa laissa säädetty. Laissa on säädetty, mitkä asiakirjat ovat julkisia sekä viranomaisen vaitiolovelvollisuudesta että viranomaisen salassapitovelvollisuudesta.

Sosiaalihuoltolaki määrittelee sosiaalihuoltoon kuuluvia tehtäviä: kunnan on huolehdittava sosiaalipalvelujen järjestäminen asukkailleen, toimeentulotuen antaminen kunnassa oleskelevalle henkilölle, sosiaaliavustusten myöntäminen asukkailleen, ohjauksen ja neuvonnan järjestäminen sosiaalihuollon ja muun sosiaaliturvan etuuksista ja niiden hyväksikäyttämisestä, sosiaalihuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa koskeva tiedotus, sosiaalihuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa koskeva koulutus-, tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan järjestäminen sekä sosiaalisen luoton myöntäminen asukkailleen. Laissa on säädetty, mitkä sosiaalipalvelut ovat kunnan huolehdittavia. (Sosiaalihuoltolaki 13§ ja 17 §.)

Suomessa toimeentuloturva perustuu ns. pohjoismaiseen malliin, jonka mukaan kaikki maassa asuvat ovat oikeutettuja vähintään perustoimeentulon takaaviin etuuksiin. Järjestelmä koostuu osin syyperusteisista vakuutuksista, jotka tarjoavat turvan mm. vanhuuden, työkyvyttömyyden, huoltajan menetyksen, sairauden ja työttömyyden varalta sekä äitiyden ja pienten lasten hoidon ajalta. (Niemelä & Salminen 2006, 23.)

3 TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotuki, entinen huoltoapu, on sosiaalihuoltoon kuuluva, kunnan myöntämä rahallinen tuki. Tuen tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsestä selviytymistä. Tuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. Se on muuta toimeentuloturvaa täydentävää, viimesijaista taloudellista tukea, joka on tarkoitettu tilanteisiin, joissa palkka- ja muut tulot ja varat eivät riitä kohtuullisiin elinkustannuksiin.

Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta. Koska toimeentulotuki on viimesijainen tukimuoto, selvitetään ennen tuen myöntämistä henkilön tai perheen mahdollisuudet saada toimeentulonsa turvatuksi muista tulonlähteistä, esimerkiksi opintotuella, työttömyysturvalla, eläkkeellä tai asumistuella. (Laki toimeentulotuesta 2 § 1 mom.)

3.1 Toimeentulotuen määräytyminen

Toimeentulotukeen on oikeutettu henkilö, joka on toimeentulotuen tarpeessa eikä voi saada tarpeenmukaista toimeentuloaan omalla ansiotyöllään tai yrittäjätoiminnallaan, muista tuloista tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla. Toimeentulotuki on ruokakuntakohtainen. Samassa osoitteessa asuva avio- tai avopari ja huollettavat lapset kuuluvat samaan ruokakuntaan.

Toimeentulotuen määrä on toimeentulotukilain mukaan määriteltyjen menojen ja käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Tuen määrä lasketaan toimeentulotukilaskelmalla. Toimeentulotuen suuruus määrätään aina tapauskohtaisesti. Tavanomaisesti toimeentulotuki määritetään kuukaudelta. Se voidaan kuitenkin tarpeen mukaan myöntää ja maksaa kuukautta lyhyemmältä tai pidemmältä ajalta. (Laki toimeentulotuesta 2 §.)

Perustoimeentulotuki

Perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sa-

nomalehden tilauksesta, televisioluovasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot.

Perusosalla katettavien menojen lisäksi muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu ja vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. (Laki toimeentulotuesta 7 §, 7 a § ja 7 b §.)

Täydentävä toimeentulotuki

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina erityismenot, joita ovat: lasten päivähoitomenot, muut asumisesta aiheutuvat menot (perus- asumismenojen lisäksi) sekä henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot.

Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita. (Laki toimeentulotuesta 7 c §; Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 72–73.)

Ehkäisevä toimeentulotuki

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. (Laki toimeentulotuesta 1 § 2 mom.)

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää mm. tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin. (Laki toimeentulotuesta 13 § 2 mom.)

Vuodesta 2006 alkaen perustoimeentulotuki irrotettiin yleisestä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudesta. Perustoimeentulotuen kustannuksiin osallistuvat kunta ja valtio yhtä suurin osuuksin. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen maksaa edelleenkin kunta. Valtio osal-

listuu kustannuksiin sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmän puitteissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 17.)

3.2 Toimeentulotuen hakeminen ja käsittely

Toimeentulotuen myöntää hakemuksesta se kunta, jonka alueella henkilö tai perhe vakinaisesti oleskelee. Opiskelijoiden kesäajan avustamisesta huolehtii se kunta, jossa opiskelija asuu kesäajan. Toimeentulotukea voi hakea myös sähköisesti Kainuun maakunta -kuntayhtymässä 1.5.2009 alkaen.

Ennen toimeentulotuen hakemista hakijan tulee huolehtia siitä, että hänelle kuuluvat ensisijaiset etuudet on laitettu vireille esimerkiksi työttömyysturva, asumistuki, opintoraha ja -laina sekä elatusturva.

Jos henkilö tai perhe muutoin kuin satunnaisesti oleskelee useammassa kuin yhdessä kunnassa, toimeentulotuen myöntää sen kunnan toimielin, jonka alueella oleskelusta henkilön tai perheen menot johtuvat. Jos tuen tarve on kiireellinen, toimeentulotuen myöntää sen kunnan toimielin, jossa perhe tai henkilö oleskelee hakemusta tehtäessä.

Toimeentulotukiasia on käsiteltävä kunnassa siten, että asiakkaan oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon ei vaarannu. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä käytävissä olevien tietojen perusteella samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Päätös toimeentulotuen myöntämisestä on pantava viivytyksettä täytäntöön. Toimeentulotuki määrätään kuukaudelta. (Laki toimeentulotuesta 14 a §.)

Kaikkiin hakemuksiin on annettava kirjallinen päätös. Hakijalla on oikeus saada hakemuksensa käsiteltäväksi, vaikka todennäköisesti hakemukseen tulee kielteinen päätös. Päätös tehdään kirjallisesti silloinkin, kun hakemus on esitetty suullisesti viranomaisen suostumuksella. (Asiakaslaki 6 §; hallintolaki 43 § 1 mom..) Päätöksestä on käytävä selville päätöksen perustelut ja tieto siitä, mihin asiakas on oikeutettu tai miten asia on ratkaistu. (Hallintolaki 44 §.) Päätös annetaan aina kirjallisesti viranhaltijapäätöksenä. Päätöksen mukana palautetaan hakemuksen liitteet. Viranhaltijapäätökseen tyytymättömällä on oikeus tehdä oikaisuvaatimus

sosiaali- ja terveyslautakunnan yksilöhuoltojaostolle. Yksilöhuoltojaoston päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitusosoite on päätöksessä. (Sosiaalihuoltolaki 45 § 2 mom.; hallintolaki 46 ja 47 §.)

Sosiaaliasiamies valvoo kunnissa ja ohjaa tarvittaessa asiakasta muistutusten teossa. Sosiaaliasiamies tiedottaa sosiaaliturvasta kuntalaisille ja neuvoo viranhaltijoita. Toiminta perustuu sosiaalihuollon asiakaslakiin.

Perheen tulona huomioidaan käytettävissä olevat nettotulot ja varallisuus sekä menona perusosa, muut perusmenot ja toimeentulotukeen oikeuttavat muut menot (erityismenot). Mikäli laskelmassa huomioidut menot ovat tuloja suuremmat, on hakija oikeutettu erotuksen suuruiseen toimeentulotukeen. Huomioitavat tulot ja menot on määritelty toimeentulotukilaissa.

Toimeentulotuessa otettiin käyttöön vuonna 2002 etuoikeutetun tulon soveltamisen kokeilu. Ansiotuloista, yrittäjätulosta ja omaishoidontuesta jätetään huomioimatta 20 prosentia tai enintään 150 euroa kuukaudessa. Etuoikeutettu tulo on kotitalouskohtainen. Kokeilu kestää ainakin vuoden 2010 loppuun. Soveltamisella halutaan edistää asiakkaan mahdollisuuksia parantaa toimeentuloaan vähäisillä ansioillaan ja parantaa mahdollisuuksia sijoittua työelämään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Kunnissa sosiaalihuollosta vastaavat toimielimet ovat jakaneet päätöksenteon toimeentulotukiasioissa viranhaltijoille; sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille. Osa kunnista on siirtänyt päätöksenteko-oikeutta etuuskäsittelijöille (toimeentulotukisihteereille) kunnan määrittelemien rajojen puitteissa. Toimeentulotukihakemusten käsittely voi muodostua kaksiportaiseksi johtuen siitä, että etuuskäsittelijöille ei ole annettu oikeutta tehdä tukipäätöstä erityistä harkintaa vaativissa tilanteissa. Tällöin erityistä harkintaa vaativat asiat käsittelee sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 102.)

4 YLEISTÄ SOVELTAMISOHJEISTA

Kunnilla on mahdollisuus antaa omia soveltamisohjeita toimeentulotuesta. Ohjeiden osalta on huomioitava, että ne eivät saa rajoittaa viranhaltijoiden harkintaa päätettäessä perheen ja yksilön oikeudesta toimeentulotukeen tai muutoinkaan olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Ohjeiden tarkoituksena on lähinnä korostaa yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista kunnissa. Ohjeilla ei voida sivuuttaa säännöksiä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 106).

Erityisryhmien soveltamisohjeet ovat kokonaisuudessaan opinnäytetyöni liitteenä. Ohessa on tiivistelmä jokaisesta ohjeesta.

4.1 Vangit

Sosiaalityössä ja toimeentulotukea käsiteltäessä lähtökohtana on, että vankilassa saatava ylläpito on vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä. Jos vanki joutuu toimeentulotuen tarpeeseen, hänellä on samanlainen perusoikeus tukeen kuin muillakin henkilöillä. Vangilla voi olla perusosaan kuuluvia menoja (esimerkiksi hygienia tuotteita, puhelinkortit), joita hänen ylläpitonsa ei kata.

Vanki saa yleensä tarvittavan vaatetuksen ja terveydenhuollon ym. tarpeellisen ylläpidon valtion varoista, joten vankilassa olevalle ei toimeentulotukea edellä mainittuihin menoihin myönnetä. Vangin kotikunnan myönnettäväksi jää yleensä toimeentulotuki silmälaseihin tai hammasproteeseihin, joita vankilat eivät nykyään myönnä kuin poikkeuksellisesti esimerkiksi sairauden vuoksi. Vankilan sosiaalityöntekijä antaa tarvittaessa lisäselvityksiä vangin tilanteesta ja tarpeista, joihin vangilla on oikeus.

Soveltamisohjeissa on tiivistelmä toimeentulotuen käsittelyn kannalta huomioitavista asioista. Vankeusaikana vanki veloitetaan työntekoon tai opiskeluun, jos vanki ei ole sairas tai eristyksessä. Vankilassa tienatun ansion vanki saa käyttää kokonaan. Toimeentulotukea hakiesaan hänen täytyy antaa selvitys tuloistaan toimittamalla toimeentulotukihakemuksen liitteeksi vankilan antama tilikortti. Käytettävissä olevat tulot vaikuttavat toimeentulotukioikeutta laskettaessa. Pääsääntöisesti vankeusvangilla ei ole oikeutta toimeentulotukeen. Tutkintavan-

gille käyttövaraksi huomioidaan 90 euroa kuukaudessa vuodesta 2008 alkaen, jos hänellä ei ole mitään tuloja.

Ohjeissa on koottu tietoa vankeusajalla huomioitavista asioista esimerkiksi asunnon säilyttämisestä, perhetapaamisista, matkakustannuksista, yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle ja vapautumisesta. Vankeuslajeissa on selvennetty vankilan eri osastot, joissa vanki on sijoitettuna. Vangin toiminnasta, tuloista, omaisuudesta ja vankilan kustantamista asioista on myös tietopaketti. Nämä kaikki ovat olennaisia asioita toimeentulotukioikeutta selvittäessä. Ohjeista löytyy Rikosseuraamusviraston tulotili, joka on ainoa vangin käytettävissä oleva tili, johon toimeentulotuki maksetaan. Tietopakettiin tietoa kerättiin Rikosseuraamusviraston ja vankeinhoitolaitosten sivuilta. Apuna on ollut Korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien ja lääninoikeuksien päätökset. Konsultoitin myös Pelson vankilan sosiaalityöntekijää käytännön asioissa muun muassa vangin toimeentulotukihakemuksen käsittelystä. (Salminen 2002, 53 ja 56–60; vankeuslaki 7 luku; Rikosseuraamusvirasto).

4.2 Yrittäjät

Jos yrittäjä ei saa yritystoiminnastaan riittävää toimeentuloa, hänellä on mahdollisuus saada toimeentulotukea. Yrittäjä voi tilapäisesti saada toimeentulotukea. Toimeentulotuella ei tueta selvästi kannattamatonta yritystoimintaa pitkäaikaisesti, vaan sellaisessa tilanteessa yritys pitäisi lopettaa ja yrittäjän tulisi ilmoittautua työnhakijaksi.

Lähtökohtana on yrittäjän antama selvitys. Yrittäjän täytyy pystyä osoittamaan oikeutensa toimeentulotukeen yrityksen kirjanpidon perusteella tai muulla vastaavalla selvityksellä yrityksen tilanteesta. Selvityksiä voivat olla hakemusajankohdan ja sitä välittömästi edeltävän ajan tiedot yrittäjän taloudellisesta asemasta. Yrityksen menoja ei toimeentulotuessa voida ottaa huomioon. Yrityksestä saatavat tulot on ensisijaisesti käytettävä omaan ja perheen elatukseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 29.)

Soveltamisohjeisiin on koottu asioita, joita on huomioitava yrittäjän toimeentulotukioikeutta käsiteltäessä. Eri yritysmuodoista on tiivistelmä asioista, joita on hyvä tietää. Yrityksen aloittamisesta on oma osionsa sekä yrityksen lopettamisesta.

4.3 Maahanmuuttajat

Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan Suomessa vakinaisesti asuvaan tai muuttavaan henkilöön, jolla on Suomessa varsinainen asunto ja koti ja joka jatkuvasti pääasiallisesti oleskelee Suomessa. Ulkomaalainen tarvitsee oleskeluluvan voidakseen oleskella pidemmän aikaa Suomessa. Statuksesta ilmenee, millä perusteella lupa on myönnetty ja mikä on maassaolon tarkoitus. Tällä perusteella määräytyy, onko oikeutta Suomen sosiaaliturvaan vai ei. (Sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen 2004/635.)

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää yleensä, että toimeentulo on turvattu. Ulkomaalaisella on oltava palkan, yritystulon, varallisuudesta saatavien tulojen, eläkkeen tai muun vastaavan perusteella riittävät varat itsensä ja perheensä toimeentuloa varten. Toimeentulotaso lasketaan nettotuloista. Turvattua toimeentuloa ei edellytetä oleskeluluvan myöntämisessä esimerkiksi syntyperältään suomalaiselle ja hänen perheenjäsenelleen. (Maahanmuuttovirasto 2010.)

Ulkomaalaislaki toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Lakia sovelletaan ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa.

Kotouttamislain (= laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta) tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnanvapautta toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien keskeisten tietojen ja taitojen saavuttamista sekä turvata turvapaikanhakijoiden ja joukkopaon vuoksi tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja huolenpito järjestämällä vastaanotto. Tämän lain tavoitteena on lisäksi auttaa ihmiskaupan uhreja.

Soveltamisohjeisiin on koottu toimeentulotuen käsittelyn kannalta huomioitavia asioita pakolliset asiakirjat esimerkiksi passit ja oleskeluluvat. Ohjeissa on taustatietoa, joka on avuksi ulkomaalaisten toimeentulotukea käsiteltäessä. Kainuussa käsitellään kahdessa paikassa ulkomaalaisten toimeentulotukea; paikkakuntien sosiaalipalveluissa ja Kajaanin kaupungin maahanmuuttajapalveluissa. Asiakkaan oleskelulupapäätöksen peruste määrittelee, missä toimistossa asiakkuus ja toimeentulotuki käsitellään.

5 POHDINTA

Soveltamisohjeiden tekeminen niin sanotuista erityisryhmistä oli mielenkiintoista ja haastavaa. Tietopaketteja koottaessa jouduttiin perehtymään syvällisemmin toimeentulotuen kannaltakin erityisaloihin. Aikaisemmin sosiaalityöntekijä on käsitellyt pääsääntöisesti vankien, yrittäjien ja maahanmuuttajien toimeentulotukihakemukset. Käytännön esimerkit eli toimeentulotuki-päätökset ja sosiaalityöntekijöiden haastattelut myös toisilta paikkakunnilta, Kainuun ulkopuolelta olivat suurena apuna. Tällöin huomioitiin myös käsiteltyjen asioiden ja päätösten kirjavuuden. Sosiaalityöntekijät voivat käyttää toimeentulotuen käsittelyssä harkintaa. Soveltamisohjeiden valmistuttua edellä mainittujen erityisryhmien toimeentulotukihakemukset siirtyvät pääasiallisesti kirjalliseen toimeentulotukikäsittelyyn toimeentulotukisihteerille.

Vankien soveltamisohjeita koottaessa huomioitiin, että toimeentulotuen kannalta eroavuuksia oli, mitä vangeille toimeentulotukena myönnetään. Myös vankien tulojen selvittäminen tuottaa toisinaan vaikeuksia. Vanki lähettää yleensä vain itse puutteellisesti täyttämänsä toimeentulotukihakemuksen, jossa ilmoittaa hakevansa esimerkiksi lenkkikenkiä. Vankilan sosiaalityöntekijän konsultointi on tärkeää tällaisissa tilanteissa muun muassa lisäselvityksen saamiseksi tulojen osalta, vangin olosuhteista vankilassa sekä todellisesta avustamisen tarpeesta.

Yrittäjän toimeentulotuen käsittely on haasteellista. Se vaatii perehtyneisyyttä yrittäjän asiakirjoihin. Toisinaan joutuu turvautumaan asiantuntija-apuun esim. tilitoimistolta. Haasteelliseksi käsittelyn tekee myös se, että toimeentulotuen käsittelijöillä ei välttämättä ole kaupallista koulutusta eli tausta tietoa kirjanpidon, tuloslaskelman ja taseen tulkitsemisesta. Soveltamisohjeiden tarkoitus on selventää toimeentulotuen kannalta huomioitavia asioita.

Maahanmuuttajien sosiaalityötä ja toimeentulotukea käsitellään Kainuussa kahdessa paikassa; Kainuun maakunta -kuntayhtymän sosiaalipalveluissa paikkakunnittain ja Kajaanin kaupungin maahanmuuttajapalveluissa. Soveltamisohjeiden yksi tarkoitus on selventää, ketkä asiakkaat ja mitkä asiat käsitellään missäkin toimistossa. Haastetta käytännön työhön tuovat perhetilanteet, jossa asiakkuuksia on molemmissa toimistoissa. Oma haasteellisuutensa on myös ns. uusi tilanne, että Kajaanin kaupungilla on sopimus pakolaisten vastaanotosta. Käytännös-

sä sosiaali- ja terveyspalvelut hoidetaan Kainuun maakunta -kuntayhtymässä. Esimerkiksi jos asiakas asuu muualla kuin Kajaanissa, hänen asiakkuutensa pakolaisuutensa perusteella on Kajaanin maahanmuuttajapalveluissa. Edellä mainituissa tilanteissa toimistojen välinen yhteistyö on tärkeää. Myös soveltamisohjeet ovat apuna yhtenäistämään ja helpottamaan asioiden hoitamista.

LÄHTEET

- Aho, S., Ahvenainen, T. & Salonen, L. 1993. Kunnan sosiaalihuolto. 7.painos. Helsinki: Painatuskeskus Oy
- ELY-keskus. 2010. Yritystoiminta, ELY-keskukset auttavat yrityksen perustamisessa. <http://www.ely-keskus.fi/fi/Elinkeinottojoasaaminenjakulttuuri/Yritystoiminta>
- Finnvera. 2009. Yrityksen aloitus, lainat; asiaa yrityksen aloittamisesta ja tuet. <http://www.finnvera.fi/fin/Lainat/Yrittajaelaina>.
<http://www.finnvera.fi/fin/Liiketoiminnan-aloitus>.
- Gottberg, E. 2008. Toimeentulotuki, täydennyskoulutus 17.4.2008 materiaali; sisältöä ja käytännön ohjeistusta vankien ja yrittäjien ohjeisiin
- Hallintolaki (2003/434)
- Huhtanen, R. 1994. Toimeentulotuen myöntäminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Kananoja, A., Läheinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Sepänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kansalaisuuslaki (2003/359)
- Kaupparekisterilaki (1979/129)
- Kettunen, T., Ihalainen, J. & Heikkinen, H. 2000. Monimuotoinen sosiaaliturva. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY
- Koivula, U-M., Lehtimäki, H., Aukee, R., Jokinen, A. & Juhila, K. 1993. Monimuotoinen sosiaalipolitiikka. WSOY.
- Kuntaliitto 2010. Sosiaaliturvan ja toimeentulotuen uudistuksia. www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;353;140940;125588;155551
- Maahanmuuttovirasto. 2010. Perustietoa menettelyistä, lainsäädäntö, lomakkeet, asiakasryhmät; sisältöä maahanmuuttajat – ohjeisiin. <http://www.migri.fi/netcomm/>
- Niemelä, H. & Salminen, K. 2006. Suomalainen sosiaaliturva. 2. korjattu ja uudistettu painos. Vammalan Kirjapaino Oy
- Salminen, M. & Toivonen, K. 2002. Vankeinhoidon perusteet. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 4/2002. Tietosanoma Oy
- Sipilä, J., Ketola, O., Kröger, T. & Rauhala, P-L. 1995. Sosiaalipalvelujen Suomi. 1. painos. WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Opas toimeentulotuen soveltajille. 6.korjattu painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Sosiaaliturvan uudistamisehdotuksia.
<http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat>

Suojanen, K., Savolainen, H. & Vanhanen, P. 2006. Opi oikeutta. Tradenomin käsikirja. KS-Kustannus Oy.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (1999/621)

Laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (1999/493)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta (2000/812)

Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta (1993/1573)

Laki toimeentulotuesta (1997/1412)

Rikosseuraamuslaitos (Rise). 2010. Seuraamukset, täytäntöönpano, sisältöä vankien ohjeisiin.
<http://www.rikosseuraamus.fi>.

Sosiaalihuoltolaki (1982/710)

Suomen perustuslaki (1999/731)

Tutkintavankeuslaki (2005/768)

Työttömyysturvalaki (2002/1290)

Ulkomaalaislaki (2004/301)

Uusyrityskeskus. 2010. Yrityksen perustaminen, yritysmuodot; sisältöä yrittäjät – ohjeisiin.
<http://www.uusyrityskeskukset.fi/suomi/>
http://www.perustamisopas.fi/main/index.php?option=com_joomap & Itemid=211

Vankeuslaki (2005/767)

Valtioneuvoston asetus vankeudesta (2006/509)

Yhdenvertaisuuslaki (2004/21)

Yrityssuomi. 2010. Käynnistäminen, yrityksen perustajan info; yrityksen perustamisesta sisältöä yrittäjien ohjeisiin. <http://www.yrityssuomi.fi/>

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä YTJ; yrityksen rekisteröinti, perustaminen.
<http://www.ytj.fi/>

LIITELUETTELO

- Liite 1. Kainuun maakunta kuntayhtymän toimeentulotuen myöntämisen sisäiset soveltamisohjeet osa 3 - Vangit
- Liite 2. Kainuun maakunta kuntayhtymän toimeentulotuen myöntämisen sisäiset soveltamisohjeet osa 4 - Yrittäjät
- Liite 3. Kainuun maakunta kuntayhtymän toimeentulotuen myöntämisen sisäiset soveltamisohjeet osa 5 - Maahanmuuttajat

Kainuun maakunta -kuntayhtymän toimeentulotuen myöntämisen sisäiset soveltamisohjeet

osa 3

Vangit

SISÄLLYSLUETTELO

1. LÄHTÖKOHTANA.....	4
2. TIIVISTELMÄ VANGIN TOIMEENTULOTUEN KÄSITTELYSTÄ	4
2.1. LASKELMA PRO CONSONASSA.....	5
2.2. TOIMEENTULOTUEN MAKSAMINEN	6
2.3. VANGIN PERHETAPAAMISET	6
2.4. VANGIN TOIMEENTULOTUKIHAKEMUKSEEN LISÄSELVITYSPYYNTÖ.....	7
3. VANKEUDEN TÄYTÄNTÖÖNPANO	7
4. MATKAKUSTANNUKSET VANKILAAN, SIIRROT, VAPAUTUMISMATKAT, LOMA-AJAN MATKAT	7
5. SAATTAJA.....	8
6. RANGAISTUSAIKA	8
7. SAKON MAKSAMINEN VANKILASSA	9
8. VANKILASSAOLOAIKA.....	9
9. ASUNNON YM. OMAISUUDEN SÄILYTTÄMINEN VANKEUSAIKANA	9
9.1. YKSIN ASUVA.....	9
9.2. PERHEELLINEN	10
10. KÄSITTEITÄ	10
10.1. VANKEINHOITOLAITOS	10
10.2. KRIMINAALIHUOLTOLAITOS	10
10.3. RIKOSSEURAAMUSVIRASTO	11
10.4. TUTKINTAVANKEUS	11
10.5. VANKEUSRANGAISTUS.....	11
10.6. EHDOLLINEN VANKEUS	11
10.7. EHDONALAINEN VAPAUTTAMINEN.....	11
10.8. YHDYSKUNTAPALVELU	11
10.8.1. Yhdyskuntaseuraamuksia ovat.....	12
11. VANKEUSLAJIT	13
11.1. VANKILAAN SIOJITTUMINEN (SOPIMUSOSASTO, VARMUUSOSASTO, ERILLÄÄN ASUMINEN OMASTA PYYNNÖSTÄ) .	13
11.2. TUTKINTAVANKI (MUUTEN VANKEUSVANKI).....	13
11.3. ULKOMAALAINEN TUTKINTAVANKI	14
11.4. VANKEUSVANGIT.....	14
11.4.1. Suljetussa vankilassa olevat vangit	14
11.4.2. Työhön tai muuhun toimintaan osallistuvat vangit (valmentava työ = kuntoutusta, harjoittelua)	15
11.4.3. Avolaitos vangit ja avovankilaosastoilla ammattityötä tekevät vangit.....	15
12. VANGIN TOIMINTA.....	16
12.1. SIVILITYÖ.....	16
12.2. OMA TYÖ.....	16
12.3. OPISKELU.....	16
12.4. OPISKELU VANKILAN ULKOPUOLELLA	17
12.5. HYVÄKSYTTÄVÄSTÄ SYYSTÄ TOIMINNOISTA POISSAOLEVAT TAI VANGIT, JOILLE EI OLE VOITU OSOITTA TOIMINTAA (ESIM. TERVEYDELLISET SYYT, PELKÄÄJÄT)	17
12.6. KIELTÄYTYNUT OSALLISTUMASTA TOIMINTAAN	17
12.7. KUNTOUTTAVA TOIMINTA	18
12.8. PÄIHDETYÖ.....	18
13. VANGIN LAPSI MUKANA VANKILASSA.....	19

14. KORVAUKSET/TULOT	19
14.1. TOIMINTARAHA	19
14.2. PALKKA	20
14.3. KÄYTTÖRAHA.....	20
14.4. TYÖKYVYTTÖMYYSAJAN KÄYTTÖRAHA JA TOIMINTARAHA	20
14.5. RUOKA- JA YLLÄPITOKORVAUS.....	21
14.6. VANGIN POISTUMISLUPAMATKAN KUSTANNUKSET	21
15. VANGIN OMAISUUS.....	21
15.1. RAHA JA MAKSUVÄLINEET, KÄYTTÖ	22
16. MITÄ VANKILA KUSTANTAA	22
6.1. ASUINTILAT.....	22
16.2. VAATETUS JA VAATEHUOLTO	22
16.3. PUHTAANAPITO.....	22
16.4. RUOKAHUOLTO.....	23
16.5. VAPAA-AIKA.....	23
16.6. SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLTO	23
16.7. PSYKOLOGINEN NEUVONTA, TUKI JA HOITO.....	23
16.8. HAMMASHOITO	24
16.9. LÄÄKEHOITO.....	24
16.10. TILAPÄINEN HOITO JA TUTKIMUS VANKILAN ULKOPUOLELLA.....	25
16.11. SILMÄLASIT.....	25
16.12. PÄIHTEETTÖMYYSVALVONTA	25
16.13. VANGIN KUOLEMA	25
17. VANGIN YHTEYDET VANKILAN ULKOPUOLELLE	25
17.1. KIRJEENVAIHTO JA LAHJOITUKSET.....	26
17.2. PUHELIMEN KÄYTTÖ	26
17.3. TAPAAMISET	26
17.4. LOMA JA POISTUMISLUVAT	26
18. VAPAUTUMINEN	27
18.1. VAPAUTTAMISSUUNNITELMA	27
18.2. VAPAUSPASSI	27
18.3. VALVONTAKIRJA.....	28
18.4. VAPAUTTAMISTODISTUS	28
19. LINKKEJÄ /LÄHTEITÄ.....	28

1. Lähtökohtana

Lähtökohtana on, että vankilassa saatava ylläpito on vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä.

Jos vanki kuitenkin joutuu toimeentulotuen tarpeeseen, hänellä on siihen samanlainen oikeus kuin muillakin henkilöillä. Vangilla voi mm. olla perusosaan kuuluvia menoja, joita hänen ylläpitonsa ei kata.

Vankilan sosiaalityöntekijä voi antaa tarvittavat lisäselvitykset asioista, mihin vangilla on oikeus. Voit pyytää yksilökohtaisen räätälöidyn lausunnon toimeentulotuki hakemuksen liitteeksi.

Tutkintavangilla käyttövaraksi huomioidaan 90 € / kuukausi (v.2008).

Käyttövara perustuu Lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734; 7 b § Pitkäaikaisessa laitoshoidossa oleva henkilö ja 7 c § Pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteet. Korotus 90 €/kk asetusmuutoksella (7.12.2007/1217), sidoksissa työeläkeindeksiin.

Vangin kotikunta on velvollinen maksamaan tarvittaessa toimeentulotukea.

Vankilassa ollessa ei voi asuinpaikkaa muuttaa.

2. Tiivistelmä vangin toimeentulotuen käsittelystä

Vankilan pyrkimyksenä on, että vangit tekevät itsenäisesti toimeentulotuki hakemuksen ja lähettävät sen omaan sosiaalitoimistoon. Tarvittaessa sosiaalityöntekijät auttavat toimeentulotuen hakemisessa.

Epäselvissä vangin tilanteissa tai toimeentulotukihakemuksissa voi pyytää vankilan sosiaalityöntekijän apua/lausuntoa.

Tärkeä toimeentulotukihakemuksen liite on tilikortti.

Tilikortissa näkyy

- saldo; paljonko vangilla on rahaa tai voi olla myös nolllilla
- myös vankilan ulkopuolelta tulevat avustukset esimerkiksi omaisilta
- käyttövaran yläraja 120 €/kuukausi eli vanki voi enimmillään käyttää siviilistä tullutta rahaa kanttiiniostoihin kuukausittain, jos on. Näkyy tilikortissa, mutta käytännössä ei välttämättä rahaa ollenkaan.

Vankilassa tienatun ansion vanki saa käyttää kokonaan (kanttiiniostot, lomalla tarvittava raha, tilaukset ym.).

Tulottomalla tutkintavangilla käyttövaraksi huomioidaan toimeentulotuessa 90 € / kuukausi (toistaiseksi).

Tutkintavanki saa vankeinhoitolaitokselta 2 €/ arkipäivä, ellei osallistu toimintoihin. Tutkintavangilla ei ole velvollisuutta osallistua työ- tai muuhun toimintaan.

Vankeusvangille toimeentulotukea ei myönnetä, kun on kieltäytynyt osallistumasta vankilan toimintaan. Vankeinhoitolaitos maksaa kieltäytyjälle 21 €/ kuukausi. Jos kieltäytymiselle on hyväksyttävät syyt (terveydelliset syyt, turvallisuus), vankeinhoitolaitos maksaa 42 €/ kuukausi.

Opiskelu ja matkat opiskelupaikkaan on ilmaista.

Vangeille annetaan vankeusaikana vankilan toimesta välttämätön hammashoito. Hammasproteesiin myönnetään tarvittaessa toimeentulotukena maksusitoumus kustannusarvion mukaan.

Myönnetään toimeentulotukena maksusitoumus silmälasien hankintaan yhden kustannusarvion mukaan.

Erot

Suljettu vankila	Avovankila
- ruoka ilmaista	- työssäolevalta peritään ns. ruokarahaa. - palkkatyöstä vero, mahdolliset elatusmaksun perinnät

Vapautumisen jälkeen vangin päihdekuntoutusmatkat ja hoidon asiakasmaksuosuus hyväksytään täydentävänä toimeentulotukimenona. Myönnetään maksusitoumus.

Vangin itse kustannettavia vankilassa /vankeinhoitolaitos ei kata näitä

- henkilökohtaiset hygieniatuotteet ensimmäisen pakkauksen jälkeen. Pakkaus ei sisällä mm. hiusten hoitotuotteita, partavaahtoa
- omat pelit
- postimerkit
- puhelinkortti
- kanttiiniostot esim. kahvi, tupakka, ”pienää purtavaa” aterioiden välille
- hammasproteesit
- silmälasit.

Vangeille annetaan vankeinhoitolaitokselta hygieniatarvikkeita ja on mahdollisuus käyttää vankilan pesuaineita, mutta monet vangit haluavat ostaa kanttiinista omat tuotteet. (Tieto Pelson vankilasta sosiaalityöntekijältä).

2.1. Laskelma Pro Consonassa

Ansiotulot

- Tilikortista palkkatiedot – ansiotulovähennys

Muut tulot

- Tilikortista tulot
- Tulona huomioidaan myös siviilistä tulevat avustukset.

Muut menot

- merkitään tutkintavangin käyttövara 90 euroa /kuukausi
- vankeusvangin käyttövara 21 €/kuukausi tai 42 € /kuukausi perusosa kohtaan riippuen vangin osallistumisesta toimintaan (selviää tilikortista)
- mahdolliset toimeentulotuet hyväksyttävät menot esimerkiksi silmälasit / hammasproteesi kustannusarvion mukaan

= Myönnettävä toimeentulotuki.

Päätösesimerkki

"Myönnetään toimeentulotuki x-kuulle x euroa ja käyttövaraa xx euroa ajalle xx. -xx.200x Maksussa xx.x.200x yhteensä xxx euroa.

x.x.xxxx alkaen toimeentulotukea ei myönnetä, koska hakija on vankeusvanki.

Suljetussa vankilassa vankila huolehtii vankien päivittäisestä perusylläpidosta. Vankeinhoitoasetuksen (878/1995) mukaan tähän kuuluu asumisen lisäksi muun muassa vaatetuksen, ruokailun sekä asianmukaisen terveyden- ja sairaanhoidon järjestäminen."

2.2. Toimeentulotuen maksaminen

Rikosseuraamusviraston tulotilille, josta raha siirretään vangin henkilöttilille käytettäväksi esimerkiksi vankilan kanttiinissa.

Rahojen perillemenon varmistamiseksi maksun kirjauksessa tulee olla täytettynä:

- Saajan tilinumero: 166030-107980
- Saaja: Rise/tulotili, vankien rahat
- Maksaja: maksajan nimi
- Viesti: vangin nimi ja vankila sekä syntymävuosi
- Summa: määrä euroina

Jotta rahat menevät oikealle henkilölle, on ehdottoman tärkeää, että viestikenttä täytetään huolellisesti. Pro Consonassa käytetään kohtaa Laskun maksaminen.

2.3. Vangin perhetapaamiset

Lapsen tapaamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan tarvittaessa toimeentulotukena viime kädessä lapsen lastensuojelun kustannuksista vastaavan kunnan toimesta lapsen lastensuojelun kustannuksina, jos kyseessä on huostaan otettu lapsi.

Vankilasta saadun tapaamissopimuksen mukaan hyväksytään tapaamiset lapsiperheille. Toimeentulotukena huomioidaan todelliset kulut, kuten matkat.

Tapaamismatkan jälkeen pyydetään puolisoa toimittamaan tositteet esimerkiksi polttoainekuitit matkan toteutumisesta. Mikäli tapaamissopimus muuttuu tai -matkat eivät toteudu, otetaan huomioon tulona myönnetty toimeentulotuki seuraavana kuukautena.

Toimeentulotuki myönnetään lapsille ja lasten huoltajalle. Toimeentulotukea ei myönnetä pelkästään puolison tapaamisiin.

2.4. Vangin toimeentulotukihakemukseen lisäselvityspyyntö

- vankilan tilikortti
- varainhoitajan lausunto /arvio palkkatuloista
- vankilan sosiaalityöntekijän yksilökohtainen räätälöity lausunto vangin tilanteesta erikoistilanteissa esim. osallistumiset työtoimintaan, terveydellisiä seikkoja
- tieto, onko vankeusvanki /tutkintavanki ja millä ajalla

Vapautuneelta vangilta pyydetään lisäksi tositteet

- selvitys asumisesta vapauduttua
- vapausspassi (ehdonalaisessa olevalla)
- vapauttamistodistus (rangaistuksen kokonaan suorittaneella vangilla).

Vapautuvaa vankia kehoitetaan ilmoittautumaan välittömästi työvoimatoimistoon työnhakijaksi ja pyydetään esittämään

- työvoimapolitiittinen lausunto
- todistus työvoimatoimistosta työnhakijaksi ilmoittautumisesta.

Toimeentulotuki käsitellään normaalisti. Perusosa huomioidaan vapautumispäivästä alkaen.

3. Vankeuden täytäntöönpano

Vankipassi tai päätösilmoitus toimii väliaikaisena täytäntöönpanokirjana.

Kun tuomioistuin asian ratkaistessaan määrää tuomitun vangittavaksi tai pidettäväksi vangittuna, tuomioistuimen on merkittävä vankipassiin tai päätösilmoitukseen vangitsemista, vangittuna pitämisestä ja vankilaan passittamista koskevat tiedot sekä päätöksen täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Vangin ottaminen vankilaan perustuu kirjalliseen täytäntöönpanomääräykseen.

Täytäntöönpanoa voidaan lykätä sosiaalisista syistä, opiskelun tai työn vuoksi.

4. Matkakustannukset vankilaan, siirrot, vapautumismatkat, loma-ajan matkat

Vankilaan saapuvan ja sieltä vapautuvan vangin matkakustannukset Suomen alueella maksetaan valtion varoista.

Valtio korvaa myös siirtämisen vankilasta toiseen (junassa vankivaunut tai bussilla); suljetusta avo-

laitokseen, suljetusta suljettuun vankilaan sekä avolaitoksesta suljettuun laitokseen.
Vangin loma-ajan matkat vanki kustantaa itse. Toimeentulotukea ei myönnetä.

5. Saattaja

Vangille määrätyn saattajan matkakulut voidaan korvata valtion varoista.

6. Rangaistusaika

Määräaikaista vankeusrangaistusta täytäntöön pantaessa rangaistusaika lasketaan vuosien ja kuukausien osalta kalenterikuukausien mukaan.

Muuntorangaistuksen aika lasketaan päiväluvun mukaan. Muuntorangaistusten yhteenlaskettu aika saa olla samalla rangaistuskaudella enintään 90 päivää.

Päiväsakkojen vankeutta suorittavilla lasketaan aina 30 päivää kuukaudessa.

Rangaistusajan alkamisajankohta

Jos tuomittu ei ole asian takia vangittuna, vankeus alkaa sinä päivänä, jona hän menettää vapautensa vankeuden täytäntöönpanoa varten.

Jos tuomittu on asian takia vangittuna, vankeusrangaistuksen suorittaminen alkaa sinä päivänä, jona täytäntöönpanon perusteena oleva tuomio on julistettu tai annettu.

Jos tuomittu vangitsemismääräyksen perusteella menettää vapautensa myöhemmin, vankeusaika alkaa sinä päivänä, jona hänet on otettu kiinni.

Jos tuomittu menettää vapautensa muusta syystä, vankeus alkaa sinä päivänä, jona vapaudenmenetys jatkuu hänen toimittamiseksi vankilaan.

Jos tuomittu on etsintäkuulutettu, vankeus alkaa, kun hänet otetaan kiinni.

Jos tuomittu on jo muusta syystä vankilassa, vankeus alkaa silloin, kun tuomio tulee täytäntöön pantavaksi.

Määräaikaisen vankeusrangaistuksen ja muuntorangaistuksen yhteen laskeminen

Jos vankeusrangaistusten ohella tai erikseen suoritetaan muuntorangaistuksia, rangaistukset on laskettava yhteen. Tällöin tuomittu suorittaa ensin muuntorangaistuksen.

Maksuajan myöntäminen vankilassa

Ennen muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista sakon maksamiselle voidaan myöntää maksuaikaa enintään kaksi kuukautta, jos:

- 1) vankilassa olevan vangin suoritettavaksi tulee muuntorangaistus; tai
- 2) vankilaan tulevalla vangilla on suoritettavana muun rangaistuksen lisäksi muuntorangaistus.

Maksuaikaa ei saa myöntää niin pitkäksi ajaksi, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa ei voitaisi aloittaa ennen vangin vapautumista vankilasta.

Muuntorangaistusta ei saa panna täytäntöön sinä aikana, jolloin sakotettu on hoidettavana päihde-

huollon laitoksessa tai lastensuojelulaitoksessa.

7. Sakon maksaminen vankilassa

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu vankilaan saavuttuaan viiden seuraavan arkipäivän kuluessa maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan.

Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin tämä muuntorangaistus raukeaa.

Maksamatta jäänyt sakkorangaistus muunnetaan erillisessä oikeudenkäynnissä vankeusrangaistukseksi. Kolmea päiväsakkoa vastaa yhden päivän vankeus. Muuntorangaistus on vähintään 4 päivää ja enintään 60 päivää vankeutta.

Sakkoja ja vahingonkorvauksia ei makseta toimeentulotukimenona.

8. Vankilassaoloaika

Vankilassaoloajaksi luetaan vangin rangaistusaika vapautumiseen saakka vapautumispäivä mukaan lukien.

Vankilassaoloajaksi luetaan myös tuomioistuimen tekemä vähennys sekä elinkautista rangaistusta suorittavalla se aika, jonka tämä on ollut vangittuna tai muuten vapautensa menettäneenä ennen rangaistuksen suorittamisen aloittamista.

Liian pitkistä tuomiosta esimerkiksi väärin laskettu vankeusaika vankilaviranomaisen toimesta, vangilla on oikeus hakea korvausta Valtionkonttorilta.

9. Asunnon ym. omaisuuden säilyttäminen vankeusaikana

9.1. Yksin asuva

Asunnon ylläpitokustannukset voidaan ottaa huomioon vain lyhyen tuomion aikana (ohjeellisesti samalla tavoin kuin asumistukea myönnetään tällaisissa tapauksissa).

Asumismenot voidaan huomioida harkinnan mukaan riippuen kuinka pitkä vankeusrangaistus on.

Asunnon säilyttäminen; yksinäisen asunto säilytetään kuusi kuukautta enimmillään. Poikkeus on Kela asumistuen päätöksen linjaus.

Vankeuden pituudesta ei ole vielä tarkkaa tietoa, mutta on ennakoitavissa, että vankeus tulee olemaan pitkä. Tuomioistuimen päätös on jo vankeudesta, mutta tutkintavanki on valittanut hovioikeuteen. Tällöin tutkintavangille maksetaan toimeentulotukena suoraan vuokranantajalle asunnon irtisanomisajan vuokra (kuukausi). Tämän jälkeen asumiskuluja ei enää myönnetä.

Erääntyneet asumismenot esimerkiksi sähkölasku maksetaan toimeentulotukena suoraan sähköyhtiölle.

9.2. Perheellinen

Toimeentulotuen käsittely puolison vankeusajalla verrataan armeijassa oloaikaan. Puolison vankeusajalla huomioidaan yksinhuoltajan perusosa sekä asumismenot kokonaan. Kelan asumistuki ei välttämättä muutu. Asumismenoja ei kohtuullisteta perheeseen muuttuessa, vaan vanki lasketaan ruokakuntaan kohtuullisia asumismenoja määriteltäessä.

Vankilassa oloaikana ei huomioida perheeseen vangin tuloja eikä menoja.

Esimerkki;

Kelan asumistukipäätös; ilmoitettu perheelle ettei asumistukea tarkisteta vankeusajalta. Vanki kuuluu edelleen perheeseen, vaikka kyseessä on yli vuoden kestävä vankeus.

KHO 24.3.2003/674: Toimeentulotuki - Asumismenot - Asunnon vuokratulot - Vapausrangaistus

Vanki aloitti vapausrangaistuksen suorittamisen 8.8.2001. Vanki oli vuokrannut edellisenä kesänä asunnokseen omakotitalosta yhden huoneen sekä keittiö- ja peseytymistilat. Vuokran määrä oli 1 600 mk/ kk. Vanki vapautui vankilasta 8.6.2002. Hän piti vapausrangaistuksen suorittamisen ajan vuokra-asuntonsa, jossa olivat hänen tavaransa ja johon hän palasi vankeusajan jälkeen.

Vanki haki toimeentulotukea syyskuusta 2001 alkaen vuokramenoonsa vapausrangaistuksen suorittamisen ajaksi. Hakemus hylättiin, koska vangin on ollut vankilassa elokuusta 2001 lähtien ja hän saa sieltä ylläpidon. Vangin asuminen turvataan, kun hän vapautuu.

Hallinto-oikeus hylkäsi vangin valituksen. Korkein hallinto-oikeus pysytti hallinto-oikeuden päätöksen seuraavin perusteluin:

Vangin asuminen on järjestetty hänen vapausrangaistuksensa suorittamisen aikana rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain tarkoittamalla tavalla vankeuteen liittyen. Toimeentulotukea koskevan päätöksen mukaan vangin asuminen on turvattu, kun hän vapautuu vankilasta. Asiassa ei ole ilmennyt sellaisia erityisiä perusteita, että perheettömän vangin vankeusajan vuokralla pitämästä asunnosta aiheutuneita kuluja olisi pidettävä toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuina tarpeenmukaisina asumismenoina. Vangin hakemus toimeentulotuen antamisesta syyskuusta 2001 alkaen vuokramenoihin on siten tullut hylätä.

Laki toimeentulotuesta 1, 2, 7 ja 8 §

10. Käsitteitä

10.1. Vankeinhoitolaitos

vastaa vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanosta.

10.2. Kriminaalihuoltolaitos

vastaa yhdyskuntaseuraamuksista: ehdollisesti tuomittujen nuorten ja vankilasta ehdonalaisesti vapautuneiden valvonnasta, yhdyskuntapalvelusta ja nuorisorangaistuksesta.

10.3. Rikosseuraamusvirasto

vastaa rangaistusten täytäntöönpanon johtamisesta, hallinnosta ja ylitäytäntöönpanosta.

10.4. Tutkintavankeus

ei ole rangaistus, vaan esitutinnan ja oikeudenkäynnin aikana toteutettava pakkokeino. Kun henkilöä epäillään vakavasta rikoksesta ja poliisi haluaa pitää epäillyn kiinni yli neljä päivää, epäilty pitää vangita käräjäoikeuden päätöksellä.

10.5. Vankeusrangaistus

on joko elinkautinen tai määräaikainen.

Elinkautiseen on mahdollista tuomita vain harvoista rikoksista ja siitä voi vapautua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt 12 vuotta. Elinkautisesta voi vapautua myös tasavallan presidentin armahduksella.

21 vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomittu vanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt 10 vuotta.

Määräajaksi tuomittu vankeusrangaistus voi olla vähintään 14 päivää ja enintään 12 vuotta. Yhteistä rangaistusta määrättäessä enimmäisaika on 15 vuotta. Rangaistuksia täytäntöönpanossa vankeusrangaistusten yhteenlaskettu aika ei saa olla pitempi kuin 20 vuotta.

10.6. Ehdollinen vankeus

Enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi.

Sen ohessa voidaan tuomita sakkoa tai, jos ehdollinen vankeus on vuotta pidempi, 20–90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi koeajaksi valvontaan. Valvonnan järjestämisestä vastaa Kriminaalihuoltolaitos.

10.7. Ehdonalainen vapauttaminen

tarkoittaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vangin päästämistä suorittamaan loppuosa rangaistuksesta vapaudessa. Rangaistuksesta suoritetaan vankilassa määräosa ja loppuosa vapaudessa joko valvonnassa tai ilman valvontaa.

10.8. Yhdyskuntapalvelu

Enintään 8 kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta voidaan tuomita rangaistukseksi yhdyskuntapalvelua vähintään 20 ja enintään 200 tuntia.

Yhdyskuntapalvelu on valvonnan alaisena tehtävää palkatonta työtä.

Kriminaalihuoltolaitos arvioi henkilön soveltuvuuden yhdyskuntapalveluun ennen tuomion antamista sekä hankkii palvelupaikan ja valvoo palvelun suorittamista. Lyhenne joissakin teksteissä ykp.

10.8.1. Yhdyskuntaseuraamuksia ovat

1. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta

Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan.

Valvontaan määrätään, jos sen katsotaan edistävän tekijän sosiaalista selviytymistä ja ehkäisevän uusia rikoksia. Kriminaalihuoltolaitos vastaa valvontojen järjestämisestä koko maassa. Nuorella rikosentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka tehdessään rangaistavan teon on ollut 15–20-vuotias.

Tämänikäisistä rikokseen syyllistyneistä laaditaan henkilötutkinta, jollei rikoksesta ilmeisesti seuraa sakkorangaistus. Ehdoton vankeus-rangaistus tuomitaan alle 18-vuotiaalle vain painavista syistä.

Valvonnan alkaessa arvioidaan riskejä, tarpeita ja voimavaroja, joita valvottavalla on sen hetkessä elämäntilanteessaan. Arvioinnin pohjalta laaditaan yhdessä yksilöllinen valvontasuunnitelma, jossa määritellään valvonta-ajan tavoitteet ja keinot. Valvontakäynneillä käsitellään suunnitelman mukaisesti erilaisia teemoja esimerkiksi keskusteluiden, tehtävien ja harjoitusten avulla. Myös erilaiset yhteistyöhankkeet, ryhmät ja kurssit ovat valvonta-aikana mahdollisia. Valvonta tukee valvottavaa hänen omissa muutospyrkimyksissään. Valvontaan voi sisältyä yhteistyötä sekä valvottavan läheisten että eri viranomaisten kanssa.

2. Nuorisorangaistus

Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita 15–17 -vuotiaana rikokseen syyllistynyt nuori, jos sakko katsotaan riittämättömäksi ja ehdoton vankeus liian ankaraksi rangaistukseksi.

Päätöksen nuorisorangaistukseen tuomitsemisesta tekee tuomioistuin. Se voi tuomita nuorisorangaistuksen sijasta myös muun rangaistuksen. Tuomioistuin voi tuomita nuorisorangaistusta neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen.

Nuorisorangaistus koostuu valvonnasta, sosiaalista toimintakykyä edistävästä tehtävistä ja ohjelmista sekä työelämään että työhön perehtymisestä. Nuorisorangaistusta suoritetaan laaditun aikataulun mukaisesti enintään kahdeksan tuntia viikossa. Nuorelle korvataan nuorisorangaistuksen suorittamisesta aiheutuvat kohtuulliset matkakustannukset. Varsinainen työhön perehtyminen suoritetaan erillisessä perehtymispaikassa.

Nuorisorangaistuksen toimeenpanee Kriminaalihuoltolaitos. Nuoren valvojana toimii Kriminaalihuoltolaitoksen virkamies.

Kriminaalihuoltolaitos laatii nuorisorangaistuksen toimeenpanosuunnitelman yhteistyössä nuoren, hänen huoltajansa ja sosiaaliviranomaisten kanssa. Toimeenpanosuunnitelman perustana ovat yhteisessä tapaamisessa, nuoren haastattelussa, huoltajan kuulemisessa ja eri viranomaisilta saadut tiedot. Kriminaalihuoltolaitos tekee sopimuksen perehtymispaikan kanssa.

11. Vankeuslajit

11.1. Vankilaan sijoittuminen (sopimusosasto, varmuusosasto, erillään asuminen omasta pyynnöstä)

1. Sopimusosasto

Vanki pääsee kirjallisella sopimuksella, jossa sitoutuu päihteettömyyteen ja kuntoutukseen.

2. Varmuusosasto

Vanki on yötä päivää valvonnassa. Osastolla on omat ulkoiluajat. Vanki on osastolla omasta halustaan, ovat ns. pelkääjiä.

11.2. Tutkintavanki (muuten vankeusvanki)

Tutkintavangilla ei ole velvollisuutta osallistua työntekoon tai muuhun toimintaan, johon vankila voi varata tilaisuuden. Aina siihen ei ole mahdollisuutta, jolloin tutkintavanki ei saa toimintarahaa.

Vangin oikeutta käyttää omia varojaan voidaan rajoittaa. Jos tutkintavanki ei osallistu mitenkään toimintaan, hänelle ei makseta mitään.

Jos osallistuu toimintaan, maksetaan samalla perusteella kuin vankeus-/sakkovangeille. Tutkintavangeille voidaan maksaa 2 € toimintarahaa, jotka eivät saa siviilistäkään mitään rahaa. Poliisin huostassa olevilla tutkintavangeilla ei ole mahdollisuutta työntekoon tai muuhun toimintaan.

Myönnetään toimeentulotukena käyttövara 90 €/kuukausi tutkintavankeuden aikana, josta vähennetään vangin saamat kaikki tulot kuten ansiotulot ja avustukset.

Tulot merkitään Pro Consonassa Muut tulot kohtaan. Selitteeseen merkitään mahdollinen sisältö ansio- tai tilikortista.

Vanki on tutkintavankina niin pitkään kunnes hovioikeudesta tulee päätös (esimerkiksi käräjäoikeuden päätös, vanki on valittanut hovioikeuteen).

Toimeentulotukena myönnetään asumiskustannukset (vuokra + sähkö) tutkintavankeuden loppuun, mutta enintään 6 kuukautta. Tilanne harkitaan/käsitellään uudelleen, kun on saatu tieto tutkinta-ajan päättymisestä.

Tutkintavangille ei erikseen myönnetä vaaterahaa. Käyttövara kattaa ko. menot. TotuL 13

KHO 20.5.2003/1221: Toimeentulotuki - Tutkintavanki - Käyttöraha

Vanki ei lääninvankilan sosiaalityöntekijän antaman todistuksen mukaan ollut saanut vankilalta käyttörahaa tutkintavankeusaikana eikä häntä ollut voitu työllistää eikä tarjota mitään kursseja.

Vankilassa saatava ylläpito on vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä. Vankeja ei ole kuitenkaan suljettu pois toimeentulotuen piiristä. Vanki voi joutua toimeentulotuen tarpeeseen, jolloin hänellä on oikeus toimeentulotukeen samoin perustein kuin muillakin tuen tarpeessa olevilla. Tutkintavangilla ei ole tutkintavankeudesta annetun lain nojalla ehdotonta oikeutta saada vankilasta käyttörahaa. Vangilla on siten ollut oikeus kattaa tarpeelliset käyttövarat toimeentulotuella, mikäli toimeentulotuen saamisen edellytykset ovat muutoin täyttyneet.

Keski-Suomen LO, 18.8.1988/914: Toimeentulotuki - Käyttövarat - Urheiluasusteet - Tutkintavanki

Tutkintavangin oikeus saada toimeentulotukea urheiluasusteiden hankkimiseen.

Tutkintavankeudessa ollut vanki vaati toimeentulotukea vapaa-aikanaan tarvitsemansa lenkkeilyasun hankkimiseen. Vankilassa hänellä oli työtuloa 273 markkaa kuukaudessa. Läänin oikeus totesi, että vankeinhoitolaitos on velvollinen antamaan vangille tarpeellisen toimeentulon, minkä lisäksi vangilla oli oikeus saada kohtuulliset käyttövarat. Ellei vanki saa vankeinhoitolaitokselta työrahaa tai käyttörahaa, on sosiaalilautakunta velvollinen antamaan toimeentulotukea käytettäväksi muun muassa virkistys- ja harrastusmenoihin kuten urheiluasusteisiin ja kun otettiin huomioon vangin työtulon määrä, hänellä ei ollut oikeutta saada toimeentulotukea käyttövaroihin.

SosiaalihuoltoL 30 §
Laki tutkintavankeudesta 9 §
Laki tutkintavankeudesta 11 §
VankeinhoitoA 26 §
VankeinhoitoA 27 §
VNp toimeentulotuen yleisistä perusteista 2 §

11.3. Ulkomaalainen tutkintavanki

Tuloton ja varaton välttämättömän toimeentulonsa turvaamiseksi, voi olla oikeutettu toimeentulotukeen, jos muuten ei ole turvattu.

Jos ei ole kotipaikkakuntaa tai pysyvää asuinkuntaa Suomessa, tarvittavan toimeentulotuen järjestää tutkintavankilan sijaintipaikkakunta.

11.4. Vankeusvangit

11.4.1. Suljetussa vankilassa olevat vangit

Vankila huolehtii päivittäisestä perusylläpidosta: asuminen, vaatetus, ruokailu, asianmukainen terveyden- ja sairaanhoito.

Suljetussa vankilassa vangit saavat käyttää omia vaatteitaan. Omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa vankilan järjestyksen tai valvonnan taikka työturvallisuuden vaatimasta syystä. Jos suljetussa vankilassa vangit eivät saa käyttää omia vaatteitaan, ne laitetaan tulotarkastuksessa ns. narikkaan.

Suljetuissa laitoksissa vankien ei ole sallittua pitää hallussaan käteistä rahaa.

Vangin rahavarat ja maksetut toiminta- ja käyttörahat talletetaan vangin tilille, jota ylläpidetään vankilan hallinnossa. Tililtä vangilla on mahdollisuus käyttää rahojaan esim. vankilan kaupassa. Ansaitsemansa toimintarahan lisäksi vangit saavat suljetuissa laitoksissa käyttää omaa rahaa 85 €/kuukausi.

Mikäli joku haluaa lahjoittaa vangille käyttörahaa, hänen on laitettava raha vankilan tilille, josta se siirretään vangin käyttöön henkilötillille.

Esimerkki päätöksestä;

”Toimeentulotukea ei myönnetä. Perustelu: Suljetussa vankilassa vankila huolehtii vangin päivittäisestä perusylläpidosta, johon kuuluu asumisen lisäksi mm. vaatetuksen, ruokailun sekä asianmukaisen terveyden- ja sairaanhoidon järjestäminen. (Vankeinhoitoasetus 878/1995). TotuL § 2, 3, 6, 7, 9, 11, 15 ja 17.”

11.4.2. Työhön tai muuhun toimintaan osallistuvat vangit (valmentava työ = kuntoutusta, harjoittelua)

Tulotarkastuksessa selvitetään vangin mahdollisuus työhön huomioiden oman alan työmahdollisuudet esimerkiksi metalli- tai puualan työt. Työhön ja ym. toimintaan sijoittamisessa huomioidaan rangaistuksen laatu ja vangin soveltuvuus. Työssä voi käydä vankilan ulkopuolella.

Työn tekemisen tavoitteena on vangin ammattitaidon ja työkyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen. Näin parannetaan vangin mahdollisuuksia toimeentuloon myös vapautumisen jälkeen. Työnteolla pyritään myös normalisoimaan vankilaelämää.

Periaate on, että valtiolle pitää tehdä työtä, mutta vankia ei voi pakottaa. Työaika on 8 h/vrk, enintään 35 h/viikko. Yksi tunnin tauko on ruokailuun. Työstä maksetaan normaali korvaus, myös yli-työstä. Siviilityössä normaali alan työajat ja palkka verotuksineen. Vankila perii ylläpitomaksun vankilalle 9,90 €/päivä ruokaan ja ylläpitokorvaukseen.

11.4.3. Avolaitos vangit ja avovankilaosastoilla ammattityötä tekevät vangit

Avolaitoksessa olevat vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan tai sen osaston alueella, työpaikalla tai muussa toimintapisteessä ilman välitöntä valvontaa. Mahdollistaa yleensä alle yhden vuoden rangaistus ja ei tuomittu pahasta rikoksesta sekä vaatimuksena päihitteettömyys.

Vangin on käytettävä omia vaatteitaan.

Ammattityötään tekeväälle maksetaan käypä avovankilapalkka: 592 - 1168 €/kuukausi (veronalaista tuloa). Vangit voivat käydä myös vankilan ulkopuolella töissä.

Avolaitoksessa ammattityötä tekevät suorittavat laitokselle korvauksen ylläpidosta ja ruoasta yhteensä noin 270 €/kuukausi. Tarvittaessa suoritetaan palkasta ulosmittaus ja pidätys elatusavun maksamiseen. Vanki voi käyttää rajoitetusti omia varojaan kulutustavaroiden hankintaan.

Avolaitoksissa rahan hallussapito on vangeille sallittua. Avolaitospalkat maksetaan vangeille käteisenä, jota he saavat käyttää omiin ostoksiinsa tai tallettaa pankkitilille.

Uudenmaan LO 17.11.1988/1771/II: Toimeentulotuki - Vanki - Työsiirtola – Vaatteet

Työsiirtolassa oleva vanki vaati toimeentulotukea vaatteisiin 1 165 markkaa. Vanki oli mennyt suorittamaan vapausrangaistustaan vuonna 1986 vankilaan, josta hän oli siirtynyt 5.5.1987 työsiirtolaan. Koska avolaitokseen määrätyn on käytettävä omia vaatteitaan, hän oli rangaistuksen pituus huomioon ottaen vaatteiden tarpeessa työsiirtolassa. Palkkatuloa hänelle jäi it-

selleen pidätysten jälkeen noin 400 mk/kk. Lääninoikeus velvoitti lautakunnan myöntämään toimeentulotukea vaatteisiin 500 markkaa ja hylkäsi hakemuksen enemmästi tulojen perusteella.

SosiaalihuoltoL 30 §
SosiaalihuoltoL 32 §
VNp toimeentulotuen yleisistä perusteista
RTpA 4 luku 3 §
RTpA 4 luku 6 §
VankeinhoitoA 70 §
VankeinhoitoA 71 §

12. Vangin toiminta

12.1. Siviilityö

Luotettavaksi katsottava vanki voi saada laitoksensa johtajan tai Rikosseuraamusviraston luvalla käydä työssä laitoksen ulkopuolella.

Siviilityön tavoitteena on edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan ja ehkäistä vankeuden haitta-vaikutuksia.

Työskentelyn on tapahduttava varsinaisena työaikana eivätkä siviilityön työehdot saa olennaisesti poiketa alan yleisistä työehdoista. Lupa voidaan myöntää, jos työajan ja työmatkojen järjestelyistä ei aiheudu kohtuutonta haittaa.

Vangin työskentelyä siviilityöpaikalla ja hänen työmatkojaan valvotaan pistokokeilla. Vangille määritellään laitoksesta tarkat työhön lähtemis- ja sieltä palaamisajat. Jos vanki rikkoo siviilityöluvan ehtoja tai jos luvan myöntämiseen vaikuttaneet seikat muuttuvat, lupa voidaan peruuttaa ja määrätä kurinpitorangaistus.

12.2. Oma työ

Vanki voi työaikana tehdä työtä myös omaan lukuunsa. Työn tulee olla sellaista hyväksyttävää työtä, joka ei aiheuta haittaa ja on mahdollista tehdä joko vankilan tai vangin omilla välineillä. Lupa tehdä omaa työtä voidaan antaa, jos työ soveltuu tehtäväksi vankilassa.

Omassa työssä tarvittavat raaka-aineet vanki kustantaa itse. Lisäksi vanki maksaa työnsä tuloista vankilalle ruoka- ja ylläpitomaksua 9,90 €/päivä, jos oman työn tulot ovat riittäviä.

Omaa työtä tekevän vangin on noudatettava säännöllistä työaikaa, ellei vankilan johtaja myönnä hänelle siitä poikkeusta.

12.3. Opiskelu

Normaalisuusperiaate korostaa sitä, että vankeusrangaistukseen tuomituilla on sama oikeus koulutukseen kuin yhteiskunnan muillakin kansalaisilla. Rangaistuksena on ainoastaan vapauden menetyt.

Vankiloissa järjestetään yhteistyössä lähiseudun oppilaitosten kanssa sekä yleissivistävää että ammatillista koulutusta. Vangit saavat opintotodistuksensa oppilaitokselta, eikä niistä ilmene, että opinnot on suoritettu vankilassa.

Ammatillisten tavoitteiden mukainen opiskelu edellyttää vangilta riittävää työ- ja toimintakykyä.

Koulutuksen järjestämiseen vangeille vaikuttaa myös koulutuksen järjestäjän koulutustarjonta, henkilö- ja muut resurssit sekä vankeusrangaistuksen suorittamispaikka ja rangaistuksen pituus.

Rangaistusaikana on mahdollista suorittaa perusopetuksen tai lukion oppimäärä tai osia siitä sekä lisätä ammatillisia valmiuksia suorittamalla ammatillisten tutkintojen osia tai koko tutkinnon. Vankilassa on myös järjestetty erityisesti romanivangeille tarkoitettua alkeisopetusta ja suomen kielen opetusta ulkomaalaisille vangeille.

Kaikki vangit eivät voi erinäisistä vankeinhoidollisista tai muista syistä osallistua ryhmämuotoiseen opetukseen. Vankiloissa on mahdollista opiskella peruskoulun oppiaineita tai lukion oppimäärää myös mm. etäopiskeluna tai vankilan palkkaaman tuntiopettajan tai vankilan opinto-ohjaajan ohjauksessa. Pohjois-Suomen alueella peruskoulu- ja lukioaineita on muutaman vuoden ajan suoritettu lisäksi videoneuvottelun välityksellä.

Ammatillista koulutusta järjestetään lähes kaikissa vankiloissa. Koulutuksen järjestävät lähiseudun ammatilliset oppilaitokset, erityisoppilaitokset tai ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset. Myös yliopisto- ja korkeakouluopintoihin on mahdollisuus.

Oppisopimuskoulutus soveltuu hyvin vankilaopetukseen työvaltaisena koulutusmuotona. Oppisopimuskoulutuksen käytännön ohjauksesta vastaa vankilan työnohjohtohenkilöstö. Tutkintojen tietopuoliset opinnot (teoriaopinnot) järjestetään yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

12.4. Opiskelu vankilan ulkopuolella

Tietyin edellytyksin vangille voidaan myös antaa lupa opiskella rangaistuslaitoksen ulkopuolella. Lupa voidaan myöntää mikäli se edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista, luvan ehtojen noudattamista. Voidaan pitää todennäköisenä, että ehtojen noudattamista voidaan valvoa ja vanki suostuu siihen, että vankeinhoitoviranomaiset ovat tarpeen mukaan yhteydessä oppilaitokseen ehtojen noudattamista koskevissa asioissa. Vanki sitoutuu lisäksi päihteettömyyden valvontaan.

Opiskelu ja matkat opiskelupaikkaan on ilmaista.

Jos vanki saa tuloja opiskeluun muualta esim. opintotukea, tällöin vankila ei maksa toimintarahaa.

12.5. Hyväksyttävästä syystä toiminnoista poissaolevat tai vangit, joille ei ole voitu osoittaa toimintaa (esim. terveydelliset syyt, pelkääjät)

Käyttöraha noin 42 €/kuukausi

12.6. Kieltäytynyt osallistumasta toimintaan

Käyttöraha noin 21 €/kuukausi

Vankeusvangille toimeentulotukea ei myönnetä ko. tilanteessa.

KHO 20.5.2003/1220 : Toimeentulotuki - Vankeusvanki - Käyttöraha - Perusosalla katettavat menot

Vapausrangaistusta vankilassa suoritettava vanki oli hakenut toimeentulotukea henkilökohtaisiin menoihin. Hän ei ollut henkilökohtaisista turvallisuussyistä osallistunut vankilan työtoimintaan eikä hänelle ollut maksettu työrahaa eikä käyttörahaa. Vankilan sosiaalityöntekijän mukaan vangin turvallisuuden vaarantumisen uhka oli todellinen eikä vankila voinut tarjota sellaista työtä, jota vanki olisi voinut tehdä turvallisuutensa vaarantumatta. Kokoaikaista valvontaa oli vaikea järjestää. Siirto toiseen vankilaan ei myöskään tullut kysymykseen.

Vankilassa saatava ylläpito on vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä. Vankeja ei ole kuitenkaan suljettu pois toimeentulotuen piiristä. Vanki voi joutua toimeentulotuen tarpeeseen, jolloin hänellä on oikeus toimeentulotukeen samoin perustein kuin muillakin tuen tarpeessa olevilla. Vankila ei ole maksanut vangille mitään taloudellista tukea. Vangin hakemaa toimeentulotukea ei tämän johdosta ole voitu evätä sosiaali- ja terveyslautakunnan mainitsemilla perusteilla.

Vanki oli hakenut toimeentulotukea kahviin, tupakkaan, hygieniatuotteisiin ja muihin vastaaviin vankilan kanttiinista vangin omilla varoilla hankittaviin tarvikkeisiin. Näitä menoja voidaan pitää pääasiassa toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuina perusosalla katettavina menoina. Mikäli vangilla on ollut sanottuja menoja, joita hän ei ole voinut kattaa vankilasta saadulla ylläpidolla, ja toimeentulotuen saamisen edellytykset muutoinkin ovat täyttyneet, vangilla on ollut oikeus saada tarpeelliset edellä mainittuihin tarvikkeisiin tarvittavat käyttövarat toimeentulotukena.

Hämeenlinnan HAO 12.02.2002, 02/0080/4: Toimeentulotuki - Vankeusvanki – Käyttövarat

Vanki, joka oli omasta tahdostaan oman turvallisuutensa takia siirtynyt suorittamaan vankeusrangaistustaan vankilan eristysosastolle, haki toimeentulotukena käyttövaroja 468 markkaa kuukaudessa. Eristysosastolta vangilla ei ollut mahdollisuutta käydä töissä ja saada työrahaa. Vangin tulona oli vankilan maksama käyttöraha 180 markkaa kuukaudessa. Vanki haki toimeentulotukea päivittäisiin hygienia- ynnä muihin tarvikkeisiin kuten shampoo, saippua, hammastahna, vitamiinit, kahvi, sokeri ja niin edelleen.

Perusturvalautakunta hylkäsi hakemuksen. Vanki ei ollut esittänyt sellaisia erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvia menoja, jotka puoltaisivat toimeentulotuen myöntämistä sen lisäksi, että hänen perustoimeentulonsa tulee turvatuksi vankeinhoitoasetuksen nojalla ja hän saa vankilasta käyttövaroja 180 markkaa kuukaudessa.

Hallinto-oikeus totesi päätöksessään, että rangaistusvangin päivittäisestä ylläpidosta huolehtii vankila. Vankeinhoitoasetuksen mukaan tähän kuuluu asumisen lisäksi muun muassa ruokailun sekä asianmukaisen terveydenhoidon järjestäminen. Terveydenhoidon järjestäminen sisältää tarvikkeet henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimiseen.

Vangin on katsottava saavan tarpeenmukaisen toimeentulon vankeinhoitolaitoksen perusylläpidon ja vankilan maksaman käyttörahan avulla. Vanki ei ollut osoittanut, että hänellä on ollut vankilassa ollessaan sellaisia erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkittuja menoja, joita hänen vankilasta saamansa käyttöraha ei riittäisi kattamaan.

12.7. Kuntouttava toiminta

Kuntouttava toiminta voi olla erilaisia muun muassa kursseja, kuntoutusosastojen päiväohjelmia tai lyhyitä leirejä. Eniten järjestetään erilaista päihdekuntoutusta, jota on saatavilla lähes joka laitoksessa. Vankeinhoidossa järjestetään myös ohjelmia, joiden tarkoituksena on vähentää tiettyihin rikoksiin (esim. seksuaali- ja väkivaltarikoksiin) syyllistymistä.

12.8. Päihdetyö

Huomattava osa vangeista on päihdeongelmaisia. Tarjoamalla mahdollisuus erilaisiin päihdekuntoutusohjelmiin ja muuhun kuntouttavaan toimintaan vankeja tuetaan päihdeettömään ja rikoksettomaan elämänhallintaan. Päihdetyö jakaantuu päihdehoitoon, päihdekuntoutukseen ja päihdeval-

vontaan. Pääasiassa terveydenhuollon toteuttama päihdehoito käsittää muun muassa päihdearvion, vieroitus- ja katkaisuhoidon, päihdepsykiatrisen hoidon sekä opioidiriippuvaisten korvaus- ja ylläpito-hoidon.

Päihdekuntoutus käsittää kuntouttavan toiminnan, jota toteutetaan yksilötyönä sekä erilaisina päihderyhmäohjelminä. Vankiloiden päihdevalvontaan kuuluvat muun muassa päihteettömyyden valvonta ja tarkastukset.

Perusteena työhön tai muuhun toimintaan osallistumiselle on päihteettömyys.

Valmentavaan työhön tai toimintaan osallistuvat saavat toimintarahaa noin 98 - 168 €/kuukausi.

13. Vangin lapsi mukana vankilassa

Vangin pieni lapsi voidaan ottaa vankilaan, jos se on lapsen edun mukaista ja vanki itse sitä haluaa. Lapsen hoito järjestetään lapsen edun mukaisella tavalla.

Hämeenlinnan naisvankilassa on mahdollisuus olla lapsi mukana. Vankeinhoitolaitoksen suositus on, että vanki voi pitää luonaan alle yksi vuotiasta lasta, poikkeuksellisesti alle kolme vuotias lapsi. Pääsääntöisesti yli yksi vuotiaat lapset huostaan otetaan.

14. Korvaukset/tulot

Työ- ja toiminta-aika on 35 tuntia/viikko.

Ansiokorttiin merkitään maanantai – torstai 7,75 tuntia ja perjantai 4 tuntia.

Vankila voi jättää toiminta- ja käyttörahan kokonaan tai osittain maksamatta, jos vanki saa muilta viranomaisilta tukea toimintaansa (esim. opintorahaa).

14.1. Toimintaraha

Palkka ja toimintaraha maksetaan työhön ja muuhun toimintaan käytettyjen tuntien mukaan. Toimintaan sijoitettaessa määritetään vangin toiminta-aika.

.Ammattityöhön perehdyttävän jakson ajalta voidaan maksaa toimintarahaa.

Toimintaraha maksetaan kolmessa luokassa, koulutuksen ja muun toiminnan vaativuuden, osallistumisen säännöllisyyden ja keston sekä vangin henkilökohtaisen suorituksen mukaan. Toimintarahank maksaminen aloitetaan I-luokasta, edetään II-luokkaan ja III-luokkaa maksetaan vain erityistapauksissa.

I luokka 0,70 €/ tunti
II luokka 0,90 €/ tunti
III luokka 1,20 €/ tunti
Suljettu osasto noin 7 €/ päivä.

Urakkatyöstä toimintaraha voidaan maksaa myös työsuoritukseen perustuen. Tällöin on ennen työn aloittamista sovittava työsuorituksen yksikköarvoista. (Esim. Pelsolla navettatöitä tai lampaan keritsemiset)

Valmentavaan työhön, koulutukseen ja muuhun vankilan järjestämään toimintaan osallistuvalla maksetaan toimintarahaa 98 - 168 €/kuukausi.

Sunnuntai-työ:

Niille vangeille, jotka tekevät pyhäpäivinä töitä toimintarahalla, voidaan merkitä tunnit normaalisti (tunnit tulee oikein), mutta valitaan TOU (toimintaraha/urakka) ja hinnaksi se, mitä vangin tulee saada euroissa siltä pyhäpäivältä.

14.2. Palkka

Avolaitosten ammattityöstä maksettava käypä palkka on vähintään palkan ulosmittauksessa noudatettavan suojaosuuden suuruinen (592 - 1168 €/kuukausi, veronalaista tuloa).

14.3. Käyttöraha

Säännönmukaisena työ- ja toiminta-aikana vangille maksetaan käyttörahaa 0,30 €/tunti silloin, kun hän ei osallistu toimintaan. Jos vanki ei omasta syystä osallistu toimintaan, käyttörahaa maksetaan vastaavasti 0,15 €/tunti.

Käyttörahaa maksetaan siitä päivästä alkaen, jona vanki on kirjallisen täytäntöönpanomääräyksen perusteella otettu vankilaan.

Muulta säännönmukaiselta työ- ja toiminta-ajalta maksetaan käyttöraha.

14.4. Työkyvyttömyysajan käyttöraha ja toimintaraha

Työkyvyttömyysajalta maksetaan käyttörahaa 0,30 €/ tunti kolmen ensimmäisen päivän työ- tai toiminta-ajalta.

Tämän jälkeen vangille maksetaan käyttörahana 70 prosenttia sen toimintarahaluokan toimintarahasta, jota vanki sai ennen työkyvyttömyyttä.

Työtapaturmaan joutuneelle vangille maksetaan käyttörahana kuitenkin heti tapaturman jälkeen 70 prosenttia sen toimintarahaluokan toimintarahasta, jota hän sai ennen työtapaturmaa.

Palkkaa saaneelle vangille työkyvyttömyysajan käyttöraha maksetaan kolmannen toimintarahaluokan (1,20 €/ tunti) mukaisena. Työsuorituksen perusteella toimintarahaa saaneelle vangille työkyvyttömyysajan käyttörahana maksetaan enintään 70 % kolmannen toimintarahaluokan (1,20 €/ tunti) toimintarahasta.

Toimintaraha määräaikaisen osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisen aikana

Määräaikaisen osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisen ajalta maksetaan toimintarahaa sen toimintarahaluokan mukaan, jota vanki sai ennen vapauttamista.

Palkkaa saaneelle vangille maksetaan osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisen ajalta toimintarahaa kolmannen toimintarahaluokan (1,20 €/ tunti) mukaisena.

Työsuorituksen perusteella toimintarahaa saaneelle vangille maksetaan vapauttamisajalta toimintarahaa 70 prosenttia kolmannen toimintarahaluokan (1,20 €/ tunti) toimintarahasta.

14.5. Ruoka- ja ylläpitokorvaus

Palkasta pidätettävä ruoka- ja ylläpitokorvaus on 1,60 €/ tehty työtunti. Ylityötunneilta ei ruoka- ja ylläpitokorvausta peritä. Pidätykset suoritetaan ennen palkanmaksua suoraan vangin tilistä.

Tuottavaa omaa työtä tai muuta kuin työharjoitteluna tehtyä siviilityötä tekevältä peritään 9,90 € ruoka- ja ylläpitokorvausta /vankilassaolopäivä.

Vangilta, jolle ulkopuolinen viranomainen maksaa toimintaan osallistumisesta tukea, peritään ruoka- ja ylläpitokorvaus.

Ruoka- ja ylläpitokorvausta ei kuitenkaan peritä siltä osin kuin vangin käyttöön opiskelusta tai muusta toiminnasta välttämättä aiheutuneiden kustannusten maksamisen jälkeen jäisi vähemmän kuin kolmannen toimintarahaluokan (1,20 €/ tunti) suuruinen määrä.

Ruokakorvausten perimättä jättäminen

Jos laitoksen ulkopuoliseen toimintaan osallistuvalla vangilla ei ole mahdollisuutta osallistua kaikkien laitoksen päivittäiseen ruokailuun, käyttämättä jääneen aterian korvausta ei peritä. Perimättä jätettävä aamiaisen korvaus on 1,25 €, lounaan ja päivällisen korvaus kummastakin 2,25 € ja ilta-palan korvaus 0,65 €.

Vankilassa, jossa vangit vastaavat ruokahuollosta omatoimisesti, jätetään korvausta perimättä 6,40 €/päivä, jona vankila ei tarjoa laitosruokaa.

Jos vanki saa tällaisessa laitoksessa toimintarahaa, hänelle annetaan 6,40 € päivässä asuinosa-tolla valmistettavien aterioiden raaka-aineiden hankintaan, jollei vankila hanki niitä.

Vangin mukana olevaa pientä lasta varten annetaan lisäksi raaka-aineiden hankintaan puolet vangille annettavasta summasta.

14.6. Vangin poistumislupamatkan kustannukset

maksetaan valtion varoista, jos lupa on myönnetty toiseen vankilaan matkustamista tai oikeudenkäyntiin osallistumista varten.

Perusteltuna syynä poistumislupamatkan kustannusten maksamiseen valtion varoista voidaan pitää myös sitä, että poistumislupa on perusteltu rangaistusajan suunnitelman toteuttamiseksi.

Kustannukset maksetaan halvimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaisesti. Saattajan kustannukset maksetaan vain, jos saattajana on Vankeinhoitolaitoksen virkamies.

15. Vangin omaisuus

Vanki saa vankilassa pitää hallussaan kohtuullisen määrän henkilökohtaista omaisuutta. Vankila tekee tulotarkastuksen yhteydessä omaisuusluettelon. Kaikki omaisuus kuvataan.

Henkilökohtaiset tavarat tarkistetaan tarkasti esimerkiksi televisio tai radio puretaan osiksi. Vanki itse maksaa toiminnot.

Muu omaisuus, joka vangilla on mukanaan tullessaan vankilaan tai jonka vanki saa rangaistusai- kana, voidaan ottaa vankilassa säilytettäväksi vangin vapaaksi pääsyyn saakka, jos se vankilan säilytystilat huomioon ottaen on mahdollista.

Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään vangin kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa.

Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Avolaitoksessa luettelo on laadittava ainoastaan avolaitokseen säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin ja läsnä olevan todistajan on allekirjoitettava omaisuusluettelo (kopio jää vangille).

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle kuittausta vastaan.

Vankilaan jätetty omaisuus lähetetään vapautetulle hänen kustannuksellaan. Jos vapautunut ei nouda omaisuuttaan, omaisuus voidaan hävittää kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun omaisuus on palautettu vankilaan. Jos vapautunutta ei tavoiteta, omaisuus voidaan hävittää kolmen kuukauden kuluttua vangin vapautumisesta.

15.1. Raha ja maksuvälineet, käyttö

Avo-osastolla on rahaa käytössä vapaasti kanttiiniostoksia varten.

Suljetulla osastolla vangin rahat ovat tilillä, ei vapaasti käytettävissä, vain käteistä rahaa tarvittava määrä.

16. Mitä vankila kustantaa

6.1. Asuintilat

Vangit huolehtivat itse omasta sellistään (asunnostaan). Asuntona on yleensä yksiö. Luottovangit huolehtivat yleisten tilojen siivoamisesta.

16.2. Vaatetus ja vaatehuolto

Vangeille annetaan vankilaan tultaessa vankivaatetus ja tarpeelliset makuu- ja liinavaatteet.

Vangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, vankilan on annettava soveltuva vaatetus.

Vangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi sekä tuomioistuimessa käyntiä tai muuta vankilasta poistumista varten.

Vanki vastaa käytössään olevien omien vaatteidensa huollosta. Vangin on pidettävä vankilan antama vaatetus asianmukaisessa kunnossa. Vankilan on järjestettävä vangille tilaisuus hänen omien vaatteidensa pesuun taikka niiden pesettämiseen vankilassa tai vangin kustannuksella vankilan välityksellä vankilan ulkopuolella. Laitosvaatetus huolletaan Hämeenlinnan vankilan keskuspesulassa.

Pelson vankilassa vanki voi lainata lenkkikengät tarvittaessa käyttöönsä. Näin ollen omat lenkkikengät eivät ole välttämättömät.

16.3. Puhtaanapito

Vangin on vapaa-aikanaan huolehdittava asuinhuoneensa ja oleskelutilojen siivouksesta ja puh-

taanapidosta sekä taloustöistä.

Henkilökohtaista hygieniaa varten annetaan ”talon puolesta” perushygieniapakkaus, joka sisältää mm. desinfiomisvälineet ja hampaidenhoitovälineet.

Vanki saa vankilaan saapuessaan perushygieniapakkauksen (ensipakkaus). Jatkossa vangin täytyy itse kustantaa henkilökohtaiset hygieniatarvikkeet esimerkiksi hammasharja ja –tahna, suihkusaippuat, parranajovälineet, partavaahto, hiusten hoitotuotteet.

16.4. Ruokahuolto

Vankien ruokahuolto on järjestettävä siten, että vangit saavat terveellisen, monipuolisen ja riittävän ravinnon. Peruseruokavaliosta poiketaan, jos se on perusteltua vangin terveyden taikka uskonnollisen tai muun perustellun vakaumuksen vuoksi.

Vanki saa neljä ateriaa päivässä; aamupala, lounas, päivällinen ja iltapala, joka sisältää lähinnä leipää. Vangit täydentävät kanttiineista aterioiden välille syötävää.

16.5. Vapaa-aika

Vankila järjestää vapaa-ajan toimintaa; painonnostoa, sählyä, kirjasto, biljardia, askartelua, käsitöitä valvotusti.

Pelson vankilassa on vankien käytettävissä televisiot, joten omaa ei tarvitse.

Omaa rahaa tarvitsee pelien hankintaan.

16.6. Sosiaali- ja terveydenhuolto

Vankien terveydenhuollosta vastaa valtakunnallinen, hallinnollisesti itsenäinen terveydenhuoltoyksikkö Hämeenlinnassa.

Vankeinhoitolaitoksen on järjestettävä tai muutoin turvattava vangin lääketieteellisten tarpeiden mukainen terveyden- ja sairaanhoito sekä lääkinällinen kuntoutus (lääkärit, sairaanhoitaja, hammashoito) valtion varoista.

Somaattista sairaalahoitoa tarvitsevat vangit lähetetään yleensä Hämeenlinnan vankisairaalaan.

Kiireellisissä tapauksissa ja erikoislääkärin palveluja tarvittaessa voidaan turvautua julkisen terveydenhuollon tai yksityislääkärin palveluihin.

16.7. Psykologinen neuvonta, tuki ja hoito

Vangille on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus psykologin antamaan ja muuhun vastaavaan neuvontaan, tukeen ja hoitoon.

Vankisairaala ja Psykiatrisen vankisairaala toimivat terveydenhuoltoyksikön alaisuudessa. Psykiatriseen vankisairaalaan kuuluvat Turun vankilan ja Vantaan vankilan yhteydessä toimivat yksiköt.

16.8. Hammashoito

Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltoyksikön (Vhty) velvollisuutena on turvata hammashoito, joka on välttämätön sairauden hoitamiseksi tai huomattavan vahingon estämiseksi.

Äkillisen hammassairauden ensiapu järjestetään aina Vhty:n kustannuksella.

Muun hammashoidon antaminen Vhty:n kustannuksella on harkinnanvaraista ja riippuvainen mm. tuomion pituudesta ja vangin ansiomahdollisuuksista.

Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuolto ei kata esimerkiksi hammasproteesin korjaamista. Myönnetään toimeentulotukena maksusitoumus hammasproteesiin /-korjaamiseen.

Tilanteissa, joissa lopullinen vastuu kustannuksista on riitainen (esimerkiksi valtion vastuu vangin sairaudenhoitokustannuksista epäselvä), välttämätön tuki on siis myönnettävä. Tällöin siihen voidaan liittää takaisinperintäehto sitä tilannetta silmällä pitäen, että muu taho myöhemmin todetaan kustannuksista lopullisesti vastuulliseksi.

Turun ja Porin LO 19.10.1999, 99/0484/2: Vanki - Terveystoimenot - Hammashoito - Vankeusrangaistus

Vankeusrangaistusta suorittavan vangin oikeus saada toimeentulotukea hammasproteesin korjaamiseen.

Vankila oli kieltäytynyt korvaamasta vangin pyytämää vankilan hammaslääkärin tarpeelliseksi katsomaa hammasproteesin korjausta.

Sosiaalilautakunta hylkäsi vangin toimeentulotukihakemuksen hammasproteesikuluista, koska vankila vastaa vangin päivittäisestä ylläpidosta mukaan lukien terveyden- ja sairaanhoito.

Lautakunnan tuli harkita vangin toimeentulotuen tarve ja ottaa hammasproteesin korjaamisesta aiheutuvat menot huomioon tarpeellisen suuruusina. Vankilan johtaja ei ollut saattanut kielteistä päätöstä oikeusministeriön vankeinhoito-osaston antaman yleiskirjeen

(103/4/25/15.6.1990) edellyttämällä tavalla asiasta viime kädessä päättävän valtion viranomaisen eli vankeinhoito-osaston käsiteltäväksi. Vangin oikeutta saada toimeentulotukea ei kuitenkaan voitu evätä eikä lykätä sillä perusteella, että valtion ja kunnan välinen kustannusten korvausvastuu on riidanalainen.

L toimeentulotuesta 1 §

L toimeentulotuesta 2 §

L toimeentulotuesta 6 §

L toimeentulotuesta 7 §

A toimeentulotuesta 1 § 1 mom. 2 kohta

RTpL 2 luku 8 § 2 mom.

VankeinhoitoA 40 §

HallintolainkäyttöL 69 §

16.9. Lääkehoito

Vangin lääkehoidon määrää Vhty:n lääkäri tai hammaslääkäri potilaan tarpeen todettuaan. Sairaanhoidtaja voi antaa joitakin ilman reseptiä saatavia lääkkeitä. Myös asunto-osastoilla voidaan säilyttää muutamia peruslääkkeitä, joita voi tilapäiseen tarpeeseen saada valvontahenkilökunnalta. Muut lääkkeet (myös ne, joita vanki on mahdollisesti omalla kustannuksellaan saanut hankkia) säilytetään poliklinikan lääkekaapissa. Mukanaan tuomiaan lääkkeitä vanki ei voi pitää hallussaan. Lääkäri harkitsee, voidaanko siviilissä tai toisessa vankilassa määrättyä lääkehoitoa jatkaa.

16.10. Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella

Jos sairasta tai vammautunutta vankia ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia vankilassa, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen.

16.11. Silmälasit

Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuolto ei kata silmälasien hankintaa. Myönnetään toimeentulotukena maksusitoumus silmälasien hankintaan yhden kustannusarvion mukaan.

Turun ja Porin LO 14.6.1999, 288/2: Toimeentulotuki - Terveys- ja hoitomenot - Silmälasit - Vanki - Vankeusrangaistus - Rangaistuslaitos

Rangaistusvanki pyysi toimeentulotukea, koska sekä vankila että oikeusministeriön vankeinhoito-osasto olivat antaneet kielteisen päätöksen silmälasien hankintakulujen korvaamisesta eikä hän itse pystynyt kustantamaan niitä. Lääninoikeus kumosi lautakunnan päätöksen ja palautti asian lautakunnalle uudelleen käsiteltäväksi. Vangin kotikunnan sosiaalilautakunnan oli toimeentulotuen tarvetta harkittaessa otettava terveydenhuoltomenoina huomioon silmälasien hankinnasta aiheutuvat kustannukset tarpeellisen suuruisina. Optikon lausunnon mukaan silmälasien tarve oli pysyvä.

L toimeentulotuesta 1 §

L toimeentulotuesta 2 §

L toimeentulotuesta 6 §

L toimeentulotuesta 7 §

A toimeentulotuesta 1 § 1 mom. 2 kohta

16.12. Päihteettömyyden valvonta

Valvomattoman tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan ja siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan sekä avolaitokseen sijoittamisen tai ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen ehdoksi voidaan asettaa, että vanki pyydettyä antaa virtsatai sylkinäytteen taikka suorittaa puhalluskokeen.

16.13. Vangin kuolema

Valtio korvaa vangin hautauskulut omaisille.

Vangin kuoltua vainaja toimitetaan omaisten toivomalle paikkakunnalle Suomessa valtion kustannuksella. Vainaja, jota ei voida jättää omaisten huostaan, haudataan valtion kustannuksella.

17. Vangin yhteydet vankilan ulkopuolelle

Vankeinhoitolaitos ei vastaa kustannuksista, joita vangille aiheutuu hänen vapaudessa olevien olosuhteidensa ylläpidosta ja yhteydenpidosta läheisiin.

17.1. Kirjeenvaihto ja lahjoitukset

Kaikki vankilaan tulevat kirjeet avataan.

Samoin kaikki vangeille lähetettävät lahjapaketit joudutaan avaamaan ja tarkastamaan. Siksi suositellaan, että vankeja muistettaisiin mieluiten rahalahjoituksilla. (tieto Vankeinhoitolaitoksen sivuilta)

Mikäli sukulainen tms. haluaa lahjoittaa rahaa rangaistuslaitoksessa olevalle vangille, hänen tulee tallettaa raha Rikosseuraamusviraston tulotilille, josta raha siirretään vangin henkilöttilille käytettäväksi esimerkiksi vankilan kanttiinissa.

Vanki saa vankilasta kirjekuoret ja – paperit. Postimerkit täytyy vangin maksaa itse.

17.2. Puhelimen käyttö

Vanki voi soittaa omalla kustannuksellaan valvotusti ns. yksityispuhelut. Puhelinkortit vanki hankkii omakustanteisesti. Tämä on yksi isoimmista ns. rahan menoväylistä.

Viranomaissoitot esimerkiksi sosiaalitoimistoon voi soittaa veloitusetta. Vastapuolen puheluihin täytyy olla lupa.

17.3. Tapaamiset

Vanki voi anoa perhetapaamisia anomuksella, joka tarkistetaan ja käsitellään vankilan osastokouksessa. Vankilan johtaja päättää lopullisesti lomat ja tapaamiset.

Vankilasta myönnetään perhetapaamisia omaisille ja lähimmille ihmisille.

Valvottuja tapaamisia on 1 kerta/viikko, Vangista riippuen osalla on valvomattomia tapaamisia esimerkiksi perhetapaamiset. Avovankilassa on kosketusyhteys.

Suljetulla osastolla tapaamiset ovat valvottuja; vierailijalla ja vangilla fleksi välissä.

Lapsen tapaamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan tarvittaessa toimeentulotukena viime kädessä lapsen lastensuojelun kustannuksista vastaavan kunnan toimesta lapsen lastensuojelun kustannuksina, jos kyseessä on huostaan otettu lapsi.

Vankilasta saadun tapaamissopimuksen mukaan hyväksytään tapaamiset lapsiperheille. Toimeentulotukena huomioidaan todelliset kulut, kuten matkat.

Tapaamismatkan jälkeen pyydetään puolisoa toimittamaan tositteet esimerkiksi polttoainekuitit matkan toteutumisesta. Mikäli tapaamissopimus muuttuu tai -matkat eivät toteudu, tuloutetaan myönnetty toimeentulotuki seuraavana kuukautena.

Toimeentulotuki myönnetään lapsille ja lasten huoltajalle. Toimeentulotukea ei myönnetä pelkästään puolison tapaamisiin.

17.4. Loma ja poistumisluvat

Loma-aika alkaa rangaistuksen pituuden määrittymisen jälkeen. Loma edellyttää rangaistusajan suunnitelman toteutumista eli joku vanki ei voi päästä lomalle ollenkaan. Sakkovangeilla ja tutkin-

tavangeilla on yleensä lyhyt tuomio ja ei loma-aikaa.

Vangille kertyy kahden kuukauden jaksossa lomaa kolme päivää, jonka vanki voi pitää kerralla tai osittain koko jakson aikana.

Kun tietty aika rangaistuksesta on istuttu esimerkiksi puolet ajasta, vanki saa poistumisluvan perustellusti (milloin, miksi) esimerkiksi perhejuhliin (hautajaisiin, ristiäisiin) saattajan kanssa.

Vangin loma-ajan matkat vanki kustantaa itse. Lomalle ei automaattisesta vankila myönnä matkalippuja.

Vangit, jotka ovat töissä, voivat saada ns. sellilomaa, joka on vankilassa.

Turun ja Porin LO 20.07.1989, 499/I : Toimeentulotuki - Lomavaatteet - Vanki - Vankeusrangaistus

Vankeusrangaistusta suorittava vanki vaatii huonon vaatetuksensa johdosta toimeentulotukea lomavaatteiden ostoa varten, koska asianmukainen vaatetus oli lomalle pääsyn edellytyksenä. Lääninoikeus katsoi, ettei kunta ollut velvollinen antamaan toimeentulotukea lomavaatetukseen, koska vankeinhoitoasetuksen mukaan rangaistuslaitoksen on huolehdittava vangin vaatetuksesta.

SosiaalihuoltoL 30 §

VankeinhoitoA 11 §

VankeinhoitoA 12 §

18. Vapautuminen

18.1. Vapauttamissuunnitelma

Hyvissä ajoin ennen vangin mahdollista valvottua koevapautta, ehdonlaiseen vapauteen päästämistä tai koko rangaistusta suorittavan päästämistä valvottuun koevapauteen on yhteistyössä vangin kanssa valmisteltava rangaistusajan suunnitelman osana vapauttamissuunnitelma.

Vapauttamissuunnitelmaa valmisteltaessa on selvitettävä niitä tekijöitä, jotka tukevat vapautuvan vangin sijoittumista yhteiskuntaan. Erityisesti on arvioitava vapautuvan vangin asumiseen, toimeentuloon, työhön tai koulutusjärjestelyihin, sosiaalisiin suhteisiin, työkykyyn, terveydenhuoltoon sekä päihdekuntoutukseen ja muuhun psykososiaaliseen kuntoutukseen liittyviä tarpeita.

Yhteistyössä kunnan kanssa on huolehdittava siitä, että vapauttamissuunnitelma tukee kunnassa mahdollisesti valmisteltavaa hoito- huolto- tai kuntoutussuunnitelmaa.

Jos vapautuva vanki määrätään valvontaan, vapauttamissuunnitelma valmistellaan yhteistyössä Kriminaalihuoltolaitoksen kanssa ja liitetään ehdonlaiseen vapauden valvontasuunnitelmaan.

Valvonnassa oleville vangeille maksetaan vankeinhoitolaitoksen puolesta esimerkiksi päihdekuntoutusmatkat.

18.2. Vapauspassi

Ehdonlaiseen vapauteen päästetylle on annettava vapauspassi, johon merkitään vangin henkilötiedot, täytäntöönpanotiedot, jäännösrangaistuksen pituus sekä vapauttamis- ja valvontatiedot. Vapauspassiin merkitään lisäksi koeajan viimeinen päivä.

18.3. Valvontakirja

Valvontaan määrätyn ehdonalaiseen vapauteen päästetyn valvontakirja, johon merkityt tiedot, on viipymättä toimitettava Kriminaalihuoltolaitokselle. Valvontakirja voidaan lähettää myös teknisen käyttöyhteyden välityksellä Kriminaalihuoltolaitoksen tietojärjestelmään.

18.4. Vapauttamistodistus

Rangaistuksensa kokonaan suorittaneelle vangille on annettava todistus vankilassa suoritetusta vankeusrangaistuksesta.

Vaasan HO 17.10.1997/1520: Petos - Toimeentulotuki- Vanki

Vanki oli hakiessaan sosiaalihuoltolaissa tarkoitettua toimeentulotukea salannut sen, että hän oli menossa rangaistuslaitokseen suorittamaan vankeusrangaistusta. Koska vanki ei ollut tämän takia oikeutettu kyseiseen tukeen, syyttäjä vaati hänelle rangaistusta petoksesta.

Hovioikeus totesi, ettei vankeusrangaistuksen suorittaminen sinänsä estä oikeutta toimeentulotukeen. Näin ollen vangin hankkimaa taloudellista hyötyä ei pelkästään syytteessä esitetyillä perusteilla ollut pidettävä oikeudettomana.

SosiaalihuoltoL 30 § 1 mom. VankeinhoitoA

19. Linkkejä /lähteitä

Vankeuslaki [23.9.2005/767](#)

Tutkintavankeuslaki [23.9.2005/768](#)

Valtioneuvoston asetus vankeudesta [21.6.2006/509](#)

Toimeentulotuki, täydennyskoulutuskurssi, 17.4.2008 OTT, Eva Gottberg

<http://www.rikosseuraamus.fi>

<http://www.kriminaalihuolto.fi>

Pohjois-Suomen aluetoimisto/ Kajaanin yksikkö
Linnankatu 18 A 10, 87100 Kajaani
Puh: 010 36 80650, Faksi: 010 36 80657

Terveystoimisto
Osoite: Vanajantie 10 B, 13110 Hämeenlinna
PL 47, 13101 Hämeenlinna
Faksi: 01036 64509

Kuopion vankila
Kuopion vankila kuuluu Itä-Suomen aluevankilaan
Vankilankatu 3
70100 Kuopio

Kainuun maakunta -kuntayhtymä
Sosiaali- ja terveystoimi
Sosiaali- ja perhetyö

SOVELTAMISOHJE

Laatimispäivä:
30.6.2009

LIITE 1 29 (29)

Laatija(t):
Hakkarainen Sirpa/at
Maakunnallinen
ttt-ohjeistoryhmä

Puhelin: 010 36 87600

Oulun vankila
Oulun vankila kuuluu Pohjois-Suomen aluevankilaan
Nahkatehtaankatu 5
Puhelin 010 36 86000

Sukevan vankila
Sukevan vankila kuuluu Itä-Suomen aluevankilaan
Ristikkotie 10
74345 Kalliosuo
Puhelin: 010 36 87100

Pelson vankila
Pelson vankila kuuluu Pohjois-Suomen aluevankilaan
Linnantie 101, 92810 Pelsonsuo
Vankiposti osoitteella: PL 1, 92811 Pelsonsuo
Puhelin: 010 36 8620.

Kainuun maakunta -kuntayhtymän toimeentulotuen myöntämisen sisäiset soveltamisohjeet

osa 4

Yrittäjät

SISÄLLYSLUETTELO

1. YRITTÄJÄN TOIMEENTULOTUEN TARVE	4
2. YRITTÄJÄN TULONSELVITYSLOMAKE	4
3. YRITTÄJÄN LISÄSELVITYSPYYNTÖ	4
3.1. AVOIN YHTIÖ, TOIMINIMI, KOMMANDIITTIYHTIÖ	4
3.2. OSAKEYHTIÖ	4
3.3. ALOITTAVALTA YRITYKSELTÄ LISÄKSI	5
3.4. YLEISESTI	5
4. KANNATTAMATON YRITYSTOIMINTA	6
5. PERUSOSAN ALENTAMINEN	6
6. OMAN ELATUKSEN LAIMINLYÖNTI	7
7. KÄSITTEITÄ	9
7.1. YRITTÄJÄ	9
7.2. OSAOMISTAJA	9
7.3. PÄÄTOIMINEN YRITTÄJÄ	10
7.4. SIVUTOIMINEN YRITTÄJÄ	10
7.5. MAATALOUSYRITTÄJÄ	10
7.6. PERHEENJÄSEN YRITYKSESSÄ	11
7.7. PALKANSAAJAAN RINNASTETTAVA YRITTÄJÄ	11
7.8. KAUSILUONTEINEN YRITYSTOIMINTA	11
7.9. YRITYSOMAISUUDEN MYYNTIVOITON VAIKUTUS	11
7.10. YRITTÄJÄN OIKEUS TYÖTTÖMYYPÄIVÄRAHAAN	12
7.11. KAUPPAREKISTERI	12
7.12. VEROVUOSI	13
7.13. TILIKAUSI	13
7.14. TYÖKORVAUS	13
7.15. KÄYTTÖKORVAUS	13
7.16. VEROTUSYHTYMÄ	13
7.17. Y-TUNNUS	13
7.18. PROKURISTI	13
7.19. EMOYHTIÖ, TYTÄRYHTIÖ	14
7.20. KONSERNI	14
7.21. HOLDINGYHTIÖ	14
7.22. SISARYHTIÖ	14
7.23. PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS	14
7.24. YRITYS- JA YHTEISÖTIETOJÄRJESTELMÄ YTJ	14
7.25. TILINPÄÄTÖS	15
8. YRITYSMUODOT	15
8.1. YKSITYISYRITYS	15
8.2. HENKILÖYHTIÖT	17
8.3. AVOIN YHTIÖ	17
8.4. KOMMANDIITTIYHTIÖ	18
8.5. OSAKEYHTIÖ	19
8.6. OSUUSKUNTA = "OSUUSKUNTA", YHDYSOSA "OSUUS" TAI LYHENNYS "OSK"	19
8.8. JULKINEN OSAKEYHTIÖ	20
8.9. OSUUSKUNTA	20
9. YRITYKSEN ALOITTAMINEN	21

10. ALOITTAVAN YRITYKSEN RAHOITUSVAIHTOEHTOJA.....	22
10.1. INVESTOINTITUKI	22
10.2. STARTTIRAHA - ALOITTAVAN YRITTÄJÄN TUKI	23
10.3. MUU YRITYSTOIMINNAN RAHOITUS	23
11. YRITYKSEN LOPETTAMINEN.....	24
12. LINKKEJÄ.....	25
13. YHTEENVETO YRITYSMUODOISTA	26

1. Yrittäjän toimeentulotuen tarve

Jos yrittäjä ei saa yritystoiminnastaan riittävää toimeentuloa, hänellä on mahdollisuus saada toimeentulotukea.

Lähtökohtana on yrittäjän antama selvitys.

Yrittäjän itsensä pitää pystyä osoittamaan oikeutensa toimeentulotukeen yrityksen kirjanpidosta vastaavan tilitoimiston antamalla tai muulla vastaavalla selvityksellä.

Selvityksiä voivat olla hakemusajankohdan ja sitä välittömästi edeltävän ajan tiedot yrittäjän taloudellisesta asemasta.

2. Yrittäjän tulonselvityslomake

Yrittäjän tulonselvityslomake on täytettävä jokaisesta yrityksestä erikseen.

3. Yrittäjän lisäselvityspyyntö

Yrittäjän tulot selvitetään seuraavista tositteista

3.1. Avoin yhtiö, toiminimi, kommandiittiyhtiö

- 2 kuukauden pankkitiliotteet yrityksen tileistä tai tarvittaessa pidemmältä ajalta
- kirjallinen selvitys yrityksestä kirjanpitäjältä yksityisnostoista (yksityisotot rahana tai tavaranä, henkilökohtaisten laskujen maksut yrityksen tililtä yms.)
- tuloslaskelma ja tase viimeiseltä tilikaudelta, kiinteät kulut eriteltynä
- välitilinpäätös
- verotustodistus ja verolippu viimeksi vahvistetusta verotuksesta
- ennakkoverolippu kuluvalle vuodelle
- mahdollinen yrityksen lopettamisilmoitus.

3.2. Osakeyhtiö

- yrityksen tiliotteet 12 edeltävältä kuukaudelta
- palkkailmoitukset /-todistukset (palkka, luontaisedut), josta ilmenee maksupäivät ja nettopalkka
 - yrittäjältä, jos maksaa itselleen palkkaa
 - perheenjäseniltä
- yrityksen verotustodistus ja verolippu viimeksi vahvistetusta verotuksesta

- kirjanpitäjän antama selvitys maksetuista osingoista ja osakaslainatiedot
- tuloslaskelma ja tase viimeiseltä täydeltä tilikaudelta, kiinteät kulut eriteltyinä
- yrityksen lopettamisilmoitus.

3.3. Aloittavalta yritykseltä lisäksi

- yrityksen perustamisasiakirjoista rahoituksen myöntöpäätös aloittavalla yrittäjällä esimerkiksi päätös starttirahasta, yrittäjärahasta, Finnveran tai muun vastaavan päätökset (yrityslainat, takaukset)
- ELY-keskuksen tuki ja avustuspäätökset
- kopio yrityksen perustamisasiakirjoista
- yrittäjän oma arvio bruttokuukausituloista.

3.4. Yleisesti

Muut sellaiset yrittäjän ja yrityksen taloudellista tilannetta kuvaavat selvitykset. Näistä asiakirjoista on tarpeellista selvittää erityisesti

- yrittäjän omassa käytössä olevien varojen määrä
- verotuspäätös viimeksi vahvistetusta verotuksesta
- yrityksen tilinpäätös edelliseltä tilikaudelta liitteineen
- tilintarkastuskertomus viimeksi päättyneeltä tilikaudelta
- yritystoiminnan lopettamiseen liittyvä yrityksen tai yritysomaisuuden myynnistä saatu tulo
- yritysomaisuuden ottaminen yksityiskäyttöön
- työvoimaviranomaisen ja Kansaneläkelaitoksen lausunnot
- pitkäaikaisen vieraan pääoman lyhennysaikataulu ja korkokanta tai
- muut sellaiset yrittäjän ja yrityksen taloudellista tilannetta kuvaavat selvitykset. Näistä asiakirjoista on tarpeellista selvittää erityisesti
- yrittäjän omassa käytössä olevien varojen määrä.

Kaikki yritystoiminnasta saatavat tulot otetaan huomioon tuen tarvetta arvioitaessa.

Yrittäjän tulot voidaan jaksottaa esim. kausiluonteisessa työssä siten, että tuloiksi katsotaan koko tilikauden tulot.

Toimeentulotukena ei myönnetä mitään yritystoiminnasta aiheutuvia menoja, koska tuen tarkoituksena on turvata vain luonnollisten henkilöiden vähimmäistoimeentulo.

Kelan ja työvoimahallinnon ratkaisut yrittäjän asemasta otetaan huomioon toimeentulotuen käsittelyssä

- työvoimapolitiittinen lausunto työvoimatoimikunnalta.

Yrittäjän käytettävissä olevien tulojen selvittämisen ohella on usein tarpeen selvittää myös yrityksen aikaisempi kannattavuus ja yrittäjän mahdollisuudet tulevaisuudessa saada tarpeen mukainen toimeentulonsa yritystoiminnastaan sekä seuraukset yritystoiminnan lopettamisesta. Yrittäjätulo selvitetään pääsääntöisesti vähintään kuluvalta tilikaudelta ja edelliseltä vahvistetulta tilikaudelta. Yrittäjyyteen kuuluu yritysrisi, minkä vuoksi yrittäjän on varauduttava tuloissa tapahtuviin muutoksiin. Yritystoimintaan kuuluvia kausiluontoisia tuloja voidaan jaksottaa pitemmälle ajanjaksolle kohtuullisuusharkintaa käyttäen. Asiassa otetaan huomioon yrittäjän ja hänen perheensä muut olosuhteet ja niiden vaikutus yrityksen tulokseen.

4. Kannattamaton yritystoiminta

Selvästi kannattamatonta yritystoimintaa harjoittavan yrittäjän toimeentulon turvaaminen pitkäaikaisesti toimeentulotuella ei ole tarkoituksenmukaista.

Mikäli yrittäjä saa tai hänellä on mahdollisuus saada yrityksestään esimerkiksi vähintään työttömyysturvan peruspäivärahaa vastaava tulo, toimeentulotuen myöntäminen voi olla perusteltua. Lyhytaikaisesti tuen myöntäminen voi olla perusteltua muulloinkin.

Yritystoimintaan usein kuuluvia kausiluontoisia tuloja voidaan jaksottaa pidemmälle ajanjaksolle kohtuullisuusharkintaa käyttäen. Asiassa tulee ottaa huomioon myös yrittäjän ja hänen perheensä muut olosuhteet ja niiden vaikutus yrityksen tulokseen.

Yrittäjää avustetaan tilapäisesti noin kolme kuukautta, jonka jälkeen yrittäjän on tehtävä päätös yrityksen suhteen. Tämä mainitaan heti ensimmäisessä päätöksessä.

5. Perusosan alentaminen

Kannattamatonta yritystoimintaa harjoittavan yrittäjän toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa 20 prosentilla, koska hän on jatkamalla pitkään kannattamatonta yritystoimintaansa laiminlyönyt velvollisuutensa pitää huolta omasta elätksestaan. Vaikka hän olikin työnhakijana, hänellä ei yrittäjänä ollut oikeutta saada työttömyysturvaetuksia. Jos hän ei olisi toiminut yrittäjänä, hänellä olisi ollut mahdollisuus päästä toimeentulotukeen nähden ensisijaisen tukijärjestelmän työttömyysturvan piiriin.

Alentamisen ei voitu katsoa vaarantavan ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä sitä muutoinkaan voitu pitää kohtuuttomana.

6. Oman elatuksen laiminlyönti

Yrittäjänä työskentelevällä on oikeus saada toimeentulotukea samoin perustein kuin muillakin tuen tarpeessa olevilla henkilöillä. Toimeentulotuki on kuitenkin viimesijainen sosiaaliturvaetus myös yrittäjän kohdalla.

Työstä kieltäytymistä ja oman elatuksen laiminlyömistä koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi myös tässä tilanteessa. Sen sijaan saamatta jääneen työttömyyspäivärahan huomioon ottamiselle toimeentulotukilaskelmassa ei ole lainmukaista perustetta, sillä se ei ole ollut yrittäjän käytettävissä ollutta tuloa. Yritystoimintaa arvioitaessa voi tarvittaessa käyttää apuna esimerkiksi veroviranomaisten ja kunnan yritys- tai elinkeinoasiamiehen asiantuntemusta.

Perusosa huomioidaan 20 prosentilla alennettuna, koska hänellä olisi työttömänä työnhakijana ollut mahdollisuus saada työttömyysturvaa.

KHO 20.06.2001/1472: Toimeentulotuki - Kannattamaton yritystoiminta - Perusosan alentaminen - Oman elatuksen laiminlyönti

Yrittäjällä oli lelujen ja lahjatavaroiden valmistamista ja myyntiä harjoittava yritys, josta hän ei kuitenkaan ollut saanut tuloja käytettäväksi toimeentuloonsa. Yrittäjän toimeentulo oli katettu toukokuussa 1999 asumistuella ja toimeentulotuella. Toimeentulotukilaskelmassa oli otettu hänen perusosansa huomioon 20 prosentilla alennettuna, koska hänellä olisi työttömänä työnhakijana ollut mahdollisuus saada työttömyysturvaa.

Hallinto-oikeus hylkäsi yrittäjän sosiaalilautakunnan päätöksestä tekemän valituksen:

Yrittäjän esittämä selvitys yrityksensä myyntituloista ja yritysuluista ajalta 1.1.1998 - 30.4.1999 osoitti, että kyseisenä aikana myyntitulot ja yksityiskäyttö tuotteina olivat olleet yhteensä 23 025,19 markkaa. Yrityskulut samana aikana olivat olleet 26 521,31 markkaa. Toiminta oli siten ollut kannattamatonta. Näin ollen yrittäjä ei ollut voinut saada toimeentuloaan yrittäjätoiminnallaan. Hänellä oli sen vuoksi oikeus saada toimeentulotukea.

Koska jokaisella kuitenkin on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta omasta elatuksestaan, yrittäjä oli jatkamalla pitkään kannattamatonta yritystoimintaansa laiminlyönyt velvollisuutensa pitää huolta omasta elatuksestaan. Vaikka hän olikin työnhakijana, hänellä ei yrittäjänä ollut oikeutta saada työttömyysturvaetuksia. Jos hän ei olisi toiminut yrittäjänä, hänellä olisi ollut mahdollisuus päästä toimeentulotukeen nähden ensisijaisten tukijärjestelmien piiriin. Yrittäjä oli itse toistuvasti ilmoittanut, että hän ei nähnyt itsellään olevan mahdollisuuksia työn saantiin, vaan liikkeen harjoittaminen oli hänelle hänen ikänsä, terveydentilansa ja ammattitaitonsa huomioon ottaen ainoa tapa elättää itsensä. Yrittäjän menettely voitiin rinnastaa siihen, että hän oli laiminlyönnillään aiheuttanut sen, ettei työtä tai työvoimapolitiittista toimenpidettä ollut voitu tarjota hänelle. Näin ollen hänen perusosaansa oli voitu alentaa 20 prosentilla toimeentulotuesta annetun lain 10 §:n perusteella.

Alentamisen ei voitu katsoa vaarantavan ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä sitä muutoinkaan voitu pitää kohtuuttomana.

Korkein hallinto-oikeus myönsi valitusluvan ja hylkäsi yrittäjän valituksen sekä pysytti hallinto-oikeuden päätöksen.

Laki toimeentulotuesta 1, 2, 6 ja 10 §

KHO 4.6.2001/1344: Toimeentulotuki - Toimeentulotuen viimesijaisuus - Kannattamaton yritystoiminta - Oman elatuksen laiminlyönti - Käytettävissä olevat tulot

Yrittäjä oli vuonna 1995 perustanut konsulttiyrityksen, mutta hän ei ollut saanut toimeentuloaan yrityksestä, vaan oli saanut itselleen ja perheelleen toimeentulotukea vuodesta 1996 yritystoiminnan ollessa vähäistä ja tappiollista.

Sosiaalilautakunta oli lokakuun 1999 toimeentulotukilaskelmassa ottanut huomioon yrittäjän laskennallisina tuloina työttömyyspäivärahan määrän, koska toimeentulotuen tarkoituksena ei ollut kannattamattoman yritystoiminnan ylläpitäminen. Yrittäjän yritystoiminta oli katsottava kannattamattomaksi, koska se ei edelleenkaan pystynyt tuottamaan tuloja, jotka takaisivat perustoimeentulon ja koska tilanne oli katsottava jatkuvaksi.

Korkein hallinto-oikeus myönsi yrittäjälle valitusluvan ja kumosi hallinto-oikeuden ja sosiaalilautakunnan päätökset. Yrittäjänä työskentelevällä on oikeus saada toimeentulotukea samoin perustein kuin muillakin tuen tarpeessa olevilla henkilöillä. Toimeentulotuki on kuitenkin viimesijainen sosiaaliturvaetus myös yrittäjän kohdalla.

Asiassa on kysymys tilanteesta, jossa yrittäjä ei ollut saanut toimeentuloaan yrityksestään eikä toisaalta ollut lopettanut yritystään ja hankkinut toimeentuloaan toimeentulotukilain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetulla muulla ensisijaisella tavalla. Työstä kieltäytymistä ja oman elatuksen laiminlyömistä koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi erotuksesta kaikkien toimeentulotukea hakevien kohdalla ja koskevat siis myös tätä tilannetta. Sen sijaan saamatta jääneen työttömyyspäivärahan huomioon ottamiselle toimeentulotukilaskelmassa ei ole lainmukaista perustetta.

Yrittäjän toimeentulotuki oli määrättävä hänen ja hänen perheensä toimeentulotuen hakemisajankohtana olemassa olleiden taloudellisten olosuhteiden perusteella. Yrittäjällä ei ollut osoitettu olleen toimeentulotukea lokakuussa 1999 hakiessaan käytettävissään työttömyysturvaa eikä hänen tuloinaan ollut voitu ottaa huomioon laskennallista työttömyyspäivärahan määrää, joka ei ollut hänen käytettävissään ollutta tuloa. Hallinto-oikeuden ja sosiaalilautakunnan päätökset olivat tältä osin virheelliset.

Suomen Hallitusmuoto 15 a § 1 mom.

Suomen perustuslaki 19 § 1 mom.

Laki toimeentulotuesta 1 §, 2 §, 6 §, 10 §, 11 § 1 mom. ja 20 § 1 mom. 2 kohta

Uudenmaan LO 15.10.1996, 714/2: Toimeentulotuki - Oikeus toimeentulotuen saamiseen - Yrittäjä - Kannattamaton yritys - Velvollisuus hakeutua palkkatyöhön - Velvollisuus hakea työttömyysturvetuuksia

Toimeentulotuen hakijalle oli marraskuulle 1995, joulukuulle 1995 ja tammikuulle 1996 tehtyillä viranhaltijan päätöksillä ilmoitettu, että hänen kampaamotoimintaa harjoittavan puolisonsa kannattamatonta yritystoimintaa ei voitu jatkossa tukea toimeentulotuella. Kampaamotoiminta oli todettu kannattamattomaksi sosiaaliviraston teettämässä yritysanalyysissä. Sen mukaan yksityisottona nostetut tulot yrityksestä olivat 1.1.–30.9.1995 olleet keskimäärin 985,24 markkaa kuukaudessa. Kampaajaa oli kehoitettu hakeutumaan muuhun työhön tai mikäli sitä ei ole tarjolla, työnhakijaksi työvoimatoimistoon.

Toimeentulotukihakemus maaliskuulle 1996 hylättiin, koska lautakunnan jaosto katsoi, että toimeentulotukea voidaan myöntää vasta sitten, jos ensisijaiset tulot eivät riitä tarpeen mukaiseen toimeentuloon. Koska kampaaja ei yritystoiminnan sijasta ollut ryhtynyt toimenpiteisiin saadakseen muuta työtä tai työttömyyspäivärahaa, toimeentulotuen myöntämiselle ei ollut sosiaalihuoltolain 30 §:n mukaisia edellytyksiä.

Lääninoikeus kumosi lautakunnan jaoston päätöksen ja palautti asian jaostolle uudelleen käsiteltäväksi. Valittajan oikeus saada toimeentulotukea määräytyi hänen ja hänen yritystoimintaa harjoittavan puolisonsa käytettävissä olevien tulojen ja toimeentulotukeen oikeuttavien menojen perusteella. Jaosto ei ole voinut hylätä muutosvaatimusta eikä jättää toimeentulotukea myöntämättä sillä perusteella, että kampaaja ei ole yritystoiminnan sijasta ryhtynyt toimenpiteisiin saadakseen muuta työtä tai työttömyyspäivärahaa.

SosiaalihuoltoL 30 §
SosiaalihuoltoL 32 §
Vnp toimeentulotuen yleisistä perusteista (988/93)

7. Käsitteitä

7.1. Yrittäjä

Yrittäjä on henkilö, joka päätointaansa varten on yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen. Yrittäjä on myös yrityksen osaomistaja. Henkilöllä ei ole oikeutta työttömyysetuuteen siltä ajalta, jona hän työllistyy päätoimisesti yrittäjänä tai sitä vastaavalla tavalla omassa työssään. Yrityksenä pidetään myös maatalousyrittäjästä.

7.2. Osaomistaja

1. joka työskentelee johtavassa asemassa osakeyhtiössä, jossa hänellä itsellään on vähintään 15 prosenttia tai
2. hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään 30 prosenttia osakepääomasta
3. osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräämisvalta; tai
4. joka työskentelee osakeyhtiössä, jossa hänellä itsellään tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään puolet osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräämisvalta
5. joka edellä säädetyllä tavalla työskentelee muussa yrityksessä tai yhteisössä, jossa hänellä tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa katsotaan olevan mainituissa kohdissa sanottua vastaava määräämisvalta.
6. Huomioidaan myös välillinen toisten yritysten ja yhteisöjen kautta tapahtuva omistaminen, jos henkilö tai hänen perheenjäsenensä tai henkilö yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa väliyhteisöstä vähintään puolet tai heillä on vastaava määräämisvalta.
7. Henkilön katsotaan olevan johtavassa asemassa yrityksessä, jos hän on osakeyhtiön toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen tai jos hän osakeyhtiössä tai muussa yrityksessä tai yhteisössä on vastaavassa asemassa.

8. Työnhakijalla, joka palkatta työskentelee yrityksessä tai sellaisissa tehtävissä, jotka yleisesti tehdään työsuhteessa tai yritystoimintana, ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. (Työttömyysturvalaki 2002/1290; 2 luku 2 §)

7.3. Päätoiminen yrittäjä

Henkilön, joka aloittaa yritystoiminnan tai oman työn, katsotaan työllistyvän siinä päätoimisesti, jos toiminnan vaatima työmäärä on niin suuri, että se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

Yritystoiminta voidaan katsoa aloitetuksi aikaisintaan varsinaisen tuotannollisen tai taloudellisen toiminnan aloittamisesta, ellei erityisistä syistä muuta johdu.

7.4. Sivutoiminen yrittäjä

Yritystoiminta tai oma työ katsotaan sivutoimiseksi, jos henkilön työssäolon perusteella tai muutoin voidaan päätellä yritystoiminnan tai oman työn vaatiman työmäärän olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

Yritystoiminta tai oma työ katsotaan sivutoimiseksi, jos henkilö on ollut vähintään 10 kuukautta kyseiseen yritystoimintaan tai omaan työhön liittymättömässä kokoaikatyössä tai muutoin voidaan päätellä yritystoiminnan tai oman työn vaatiman työmäärän olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

Työvoimatoimistossa selvitetään sivutoiminen yrittäjyys ja sitä kautta oikeus työttömyysetuuteen työvoimatoimikunnan selvityspyynnöllä. Työvoimatoimikunta antaa sivutoimisuudesta/ päätoimisuudesta työvoimapolitiittisen lausunnon.

Yrittäjällä on mahdollisuus soviteltuun ja vähennettyyn työttömyysetuuteen työvoimatoimiston työvoimatoimikunnan työvoimapolitiittisen lausunnon perusteella.

Tähän rinnastetaan verkostomarkkinointi – toiminta työttömyysetuutta selvittäessä. Jotkut verkostomarkkinointi yritykset velvoittavat y-tunnuksen ja oman toiminimen.

7.5. Maatalousyrittäjä

- maatilatalouden harjoittaja, joka omaan tai yhteiseen lukuun itse työhön osallistuen harjoittaa maatilataloutta vähintään viisi hehtaaria maatalousmaata käsittävällä viljelmällä.
- kalastaja, joka olematta työsuhteessa harjoittaa ammattimaista kalastusta.
- poronhoitaja, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä.

- henkilö, joka tekee edellä mainittua työtä perheyhtymän jäsenenä.
- henkilö, joka tekee edellä mainittua työtä ja jatkuvasti elää niissä tarkoitetun yrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.
- henkilö, joka harjoittaa edellä tarkoitettua toimintaa osakeyhtiön lukuun edellyttäen, ettei häntä ole pidettävä työntekijäin eläkelain mukaisesti työsuhteessa olevana. (Maatalousyrittäjien eläkelaki 14.7.1969/467; 1 luku.)

7.6. Perheenjäsen yrityksessä

Perheenjäseneksi katsotaan yrityksessä työskentelevän henkilön puoliso ja henkilö, joka on yrityksessä työskentelevälle henkilölle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa ja asuu henkilön kanssa samassa taloudessa. (Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290; 1 luku 6 §)

Mitä edellä 1 ja 2 kohdassa (osaomistaja) säädetään, sovelletaan perheenjäseneen, jolla itsellään ei ole ollut määräysvaltaa yrityksessä. Henkilön päätoimisen työllistymisen katsotaan olleen satunnaista, jos hän on työllistynyt yrityksessä tai omassa työssä yhteensä enintään kuuden kuukauden ajan.

7.7. Palkansaajaan rinnastettava yrittäjä

itse osallistuu työsuoritukseen ja on pysyvässä toimeksiantosuhteessa pääsääntöisesti yhteen toimeksiantajaan, jonka välittömän johdon ja valvonnan alainen hän on. Lisäksi edellytetään, ettei hänellä ole viimeksi kuluneen vuoden aikana työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien ollut yhteensä enempää kuin yksi ulkopuolinen työntekijä kerrallaan palveluksessaan. Yrittäjä tekee esimerkiksi kuljetus-, kiinteistöhoito-, rakennusalan töitä omalla toiminimellä ja verokortilla.

7.8. Kausiluonteinen yritystoiminta

Kausiluonteista yritystoimintaa on mahdollista harjoittaa yhteensä enintään kuuden kuukauden ajan vuodessa. Lisäksi edellytetään, ettei kausiluonteisesta yritystoiminnasta saatu tuloa turvaa eikä ole tarkoitettu turvaamaan ympärivuotista toimeentuloa.

7.9. Yritysomaisuuden myyntivoiton vaikutus

Työttömyysetuuteen ei ole oikeutta ajalta, jolle yrittäjän yritysomaisuuden myyntivoitto, joka liittyy yritystoiminnan lopettamiseen, jaksetaan ansiopäivärahaan hänen työtulonsa ja peruspäivärahaan ja työmarkkinatuessa vähintään peruspäivärahan määrän perusteella.

Käyttöomaisuudesta tai muista pitkäaikaisista sijoituksista saatua myyntivoittoa pidetään yrityksen lopettamiseen liittyvänä myös silloin, kun se on saatu kuuden kuukauden aikana ennen yrityksen lopettamista.

Yritysomaisuuden myyntivoitto jaksetaan enintään 24 kuukauden ajalle. Myyntivoittoa ei kuitenkaan jakseta, jos yritystoiminta on kestänyt enintään 18 kuukautta tai jos yrityksen viimeisen tilikauden taseen loppusumma vähennettynä yritystoiminnan veloilla on enintään 10 000 euroa. Taseeseen puuttuessa käytetään omaisuusluetteloa. (Työttömyysturvalaki 3 luku 7 §)

7.10. Yrittäjän oikeus työttömyyspäivärahaan

Ansiopäivärahaan on oikeus työttömyyskassan jäsenellä, joka on ollut vakuutettuna vähintään 24 edellistä kuukautta ja vakuutettuna ollessaan on täyttänyt yrittäjän työssäoloehdon.

Peruspäivärahaan on oikeus yrittäjällä, joka on täyttänyt yrittäjän työssäoloehdon edellisten 48 kuukauden aikana ja on työskennellyt yhteensä 24 kuukautta yrittäjänä.

7.11. Kaupparekisteri

Kaupparekisterilaki 2.2.1979/129 on yrityksistä pidettävä rekisteri, joka vastaa ihmisten väestörekisteriä. Valtakunnallisena keskusviranomaisena toimii Patentti- ja rekisterihallitus Helsingissä. Kaupparekisteriasiat voi hoitaa myös paikallisviranomaisen luona; maistraatit sekä ELY-keskukset. Ilmoitusasioita hoitavat myös verohallinnon toimipisteet.

Kaupparekisterin yritysten tiedot ovat julkisia. Kuka tahansa saa halutessaan tiedon rekisteröidyistä asioista esim. siitä, ketkä voivat allekirjoittaa yrityksen toiminimen ilmenevät yksityisyrittäjien, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön omistajat, osakeyhtiön ja osuuskunnan hallituksen jäsenet sekä yritykseen sijoitetun peruspääoman määrä.

Ilmoitus prokuuravaltuutuksesta (perustamisilmoituslomakkeessa tai myöhemmin muutosilmoituslomakkeessa).

Tietoja voi kysyä puhelimitse tai suullisesti tai tilaamalla yrityksen kaupparekisteriotteen (vast. kuin ihmisen virkatodistus). Se on maksullinen. Ensimmäisen otteen uusi yritys saa maksutta kaupparekisteriin merkitsemisen jälkeen ilman tilaamista.

Kaikki rekisterissä olevat asiat ovat jokaisen ulkopuolisen tiedossa.

Kaikki elinkeinonharjoittajat ovat ilmoitusvelvollisia kaupparekisteriin. Yksityisistä elinkeinonharjoittajista ilmoitusvelvollisuus ei koske maatilatalouden eikä kalastuksen harjoittajia.

Kaupparekisteri-ilmoitukset tehdään lomakkeilla, jotka ovat yhteisiä verohallinnon kanssa.

7.12. Verovuosi

Verovuosi on ajanjakso, jonka aikana saaduista tuloista on maksettava veroa. Yleensä kalenterivuosi. Liikkeenharjoittajilla verovuoden muodostaa tietyn kalenterivuoden aikana päättynyt tilikausi tai sinä vuonna päättyneet tilikaudet.

7.13. Tilikausi

Kirjanpitolain mukaan yrityksen tilikausi on 12 kuukautta.

Yritys tai elinkeinonharjoittaja voi hakea poikkeavaa tilikautta. Kirjanpitolain mukaan esimerkiksi toimintaa aloitettaessa tai lopetettaessa taikka tilinpäätöksen ajankohtaa muutettaessa tilikausi saa olla lyhyempi tai pitempi, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Usein tilikautena pidetään normaalia kalenterivuotta mutta se ei ole pakollista.

7.14. Työkorvaus

ei ole palkkaa esimerkiksi lehti- ja vakuutusasiamiehillä

7.15. Käyttökorvaus

on tekijänoikeuspalkkio, patentin tai tavaramerkin ym. teollisten oikeuksien käyttökorvaus.

7.16. Verotusyhtymä

Kahden tai useamman henkilön muodostama yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on kiinteistön viljely tai hallinta.

7.17. Y-tunnus

Yritys- ja yhteisötunnus on viranomaisten yritykselle ja yhteisölle antama tunnus, joka korvaa ennen käytössä olleen kaupparekisterinumeron, säätiörekisterinumeron ja LY-tunnuksen. Yritys- ja yhteisötunnuksessa on seitsemän numeroa, väliviiva ja tarkistusmerkki eli se on muotoa 1234567-8. Y-tunnus yksilöi yrityksen, mutta tunnuksesta sinänsä ei voi päätellä, onko yritystä rekisteröity, vaan tieto pitää aina erikseen tarkistaa.

7.18. Prokuristi

Prokuuravaltuutus (prokuuralaki (130/1979)

saa toimia päämiehensä puolesta kaikessa, mikä kuuluu päämiehen liikkeen harjoittamiseen, ja kirjoittaa edustamansa yrityksen toiminimen. Ilman erityistä valtuutusta p.p. ei saa luovuttaa eikä pantata päämiehen kiinteää omaisuutta eikä tontinvuokraoikeutta.

- kelpoisuus oikeustoimiin, jotka ovat yrityksen säännöllistä liiketoimintaa.
- prokuristin toiminimen kirjoitus p.p. etunimi sukunimi

7.19. Emoyhtiö, tytäryhtiö

Jos osakeyhtiö omistaa toisen osakeyhtiön osakkeista niin suuren osan, että sillä on yli puolet toisen yhtiön kokonaisäänimäärästä.

7.20. Konserni

Emoyhtiö ja tytäryhtiö muodostavat yhdessä. Osakeyhtiöllä on määräysvalta kotimaisessa tai ulkomaisessa yhteisössä.

7.21. Holdingyhtiö

Yhtiö, jonka tarkoituksena on omistaa muiden yhtiöiden osakkeita.

7.22. Sisaryhtiö

Tytäryhtiöitä on enemmän kuin yksi. Kahden tai useamman osakeyhtiön osakkeet kuuluvat samalle omistajalle.

7.23. Patentti- ja rekisterihallitus

sisältää mm. kauppa-, yhdistys- ja säätiörekisterit, tilinpäätös-, yritys kiinnitystietoja, tavaramerkit, patentit jne. yritysasioihin liittyvää tietoa.

www.prh.fi

7.24. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä YTJ

on yhteinen palvelu yrityksille ja yhteisöille, jotka ovat verohallinnon, kaupparekisterin tai säätiörekisterin asiakkaita.

mahdollistaa tietojen ilmoittamisen yhdellä ilmoituksella molemmille viranomaisille. Yritysten ja yhteisöjen ei tarvitse enää ilmoittaa samoja tietoja erikseen sekä kaupparekisteriin (säätiörekisteriin) että verohallinnon ylläpitämiin rekistereihin vaan asia hoituu nyt yhdellä ilmoituksella molempien viranomaisten rekistereihin. Kaikki yritys- ja yhteisötietojärjestelmään kirjattavat yritykset ja yhteisöt saavat yritys- ja yhteisötunnuksen (Y-tunnus).

YTJ-tietopalvelusta voit hakea tietoa mm. siitä, onko yritys rekisteröity kaupparekisteriin tai ennakkoperintärekisteriin.

YTJ:n maksuton tietopalvelu on tarkoitettu yksittäisten yritysten tietojen tarkistamiseen. Haun tuloksena näytetään Y-tunnus, nimi ja yritysmuoto.

löytyvät y-lomakkeet (perustamis-, muutos- ja lopettamisilmoituslomakkeet). Maksulliset poimintapalvelut.

Patentti- ja rekisterihallituksen ja verohallinnon yhteisen yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) tiedoista on mahdollista tilata maksuttoman YTJ-tietopalvelun lisäksi maksullisia poimintoja tai tehdä maksullisia hakuja YTJ-tiedoista.

www.ytj.fi

7.25. Tilinpäätös

Jokaiselta tilikaudelta on laadittava tilinpäätös. Se sisältää taseen ja tuloslaskelman

1. rahoituslaskelman (julkinen osakeyhtiö tai yksityinen osakeyhtiö, jos liikevaihto miljoonia euroja ja työntekijöitä noin 50)
2. liitetiedot ja
3. vertailutiedot elivät taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman viimeistä edellisen tilikauden erät
4. toimintakertomus

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen allekirjoittaa hallitus ja toimitusjohtaja.

8. Yritysmuodot

8.1. Yksityisyrittäjä

= Ammatinharjoittaja / yksityinen elinkeinonharjoittaja /yksityisyrittäjä/ yrittäjä/ yksityisliike/toiminimi (kaupparekisterilaki)

Toiminimessä voi olla yrityksen omistajan nimi. Toiminimi voi olla myös ”keksitty”, jolloin sitä nimitetään fantasia- eli sepitenimeksi tai keksinnölliseksi toiminimeksi.

Perustaminen

Perustamisilmoituksessa on mainittava

1. elinkeinonharjoittajan toiminimi
2. elinkeinonharjoittajan henkilötiedot
3. toiminnan laatu
4. kunta, josta toimintaa johdetaan
5. toimipaikan postiosoite.

Vastuu

Omistajana voi olla vain yksi luonnollinen henkilö.

Perustaja-omistaja sijoittaa yritykseensä perustamisvaiheessa yleensä rahaa ja mahdollisesti muutakin omaisuutta. Yleensä omistaja sijoittaa yritykseensä myös työpanoksensa. Pelkällä työpanoksella voi yksityisyrittäjän perustaa. Mitään perustamiskirjaa ei tule tehtäväksi.

Pienimuotoista elinkeinotoimintaa ns. itsensäelättämiselinkeinoa voi harjoittaa kotonaan vierasta työvoimaa käyttämättä ilman, että hän perustaa yritystä. Esimerkiksi kotiampelija, taidemaalari.

Riittää, että he merkitsevät kirjanpitoonsa menot, korot ja verot sekä saadut tulot samoin kuin tavaroiden ja palvelusten oman käytön.

Elinkeinoon harjoittaminen = liiketoiminta edellyttää yrityksen perustamista

Omistaja vastaa yrityksensä veloista ja sitoumuksista koko omaisuudellaan. Vastuu on periaatteessa elinikäinen.

Omistajalla on valta yksin tehdä yritystoimintaa koskevat päätökset. Yrityksen edustamisoikeus on omistajalla eli mahdollistaa tekemään sopimuksia ja muita oikeustoimia.

Omistajalla on oikeus ottaa yrityksestään rahaa ja muuta omaisuutta itselleen yksityiskäyttöön niin paljon kuin hän haluaa ja hyväksi näkee. Yksityiskäyttö on kirjattava yrityksen kirjanpitoon. Oikeus myös milloin tahansa sijoittaa lisää rahaa ja muuta omaisuutta yritykseensä.

Ei ole lakisääteistä tilintarkastusvelvollisuutta.

Luonnollisen henkilön (yksityinen henkilö) tulot jaetaan kahteen tulolajiin: pääomatuloihin ja ansiotuloihin.

Täydellinen henkilökohtainen vastuu

Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla elinkeinotulosta pääomatuloa on pääsääntöisesti elinkeinotoimintaan kuuluvalla nettovarallisuudelle laskettu 20 prosentin vuotuinen tuotto (TVL 38 §). Ylittävä osa on ansiotuloa. Laskenta tehdään taseen perusteella.

Yksityistalouteen kuuluvia varoja ja velkoja ei oteta huomioon elinkeinotoiminnan nettovarallisuutta laskettaessa. Yksityiskäytössä olevat autot ja asunto jäävät ulkopuolelle siinäkin tapauksessa, että ne sisältyisivät taseessa oleviin varoihin. Ulkopuolelle jätetään myös muu taseeseen sisältyvä omaisuus, joka ei kuulu elinkeinotoimintoihin esimerkiksi ulkopuoliselle vuokratut kiinteistöt tai liiketoimintaan liittymättömät arvopaperit. Nettovarallisuuteen ei lueta verovapaita varoja eikä korkotulon mukaisia talletuksia ja sijoituksia.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan liikkeestä tai ammatista saatu ansiotulo voidaan jakaa puolisoitten kesken työpanosten suhteessa, jos kumpikin puoliso on työskennellyt yrityksessä.

Pääomatulo-osuus jaetaan puolisoitten kesken niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on tähän toimintaan kuuluvaan nettovarallisuuteen.

Sekä ansio- ja pääomatulo-osuus jaetaan tasan puolisoitten kesken, ellei muuta selvitystä työ- tai pääomapanoksesta esitetä (TVL 14 §). (Laki elinkeinon harjoittamisesta 122/191.)

8.2. Henkilöyhtiöt

1. Verottajalle ja kaupparekisteriin aloittamisilmoitus
2. Pakolliset vakuutukset
3. Järjestettävä lakisääteinen työterveyshuolto
4. Elinkeinonharjoittajien on pidettävä kirjanpitolain mukaista kahdenkertaista kirjanpitoa.

Ansiotuloja (TVL 61–63 §) mm.

- palkkatulot
- eläketulot
- jaettavan yritystulon ansiotulo-osuus
- yhtymän osakkaan tulo-osuuden ansiotulo-osuus
- osakeyhtiöstä saadun osingon ansiotulo-osuuden veronalainen osa
- metsätalouden puhdas tulo.

8.3. Avoin yhtiö

Toiminimessä tulee olla sanat "avoin yhtiö" tai lyhenne Ay ellei yhtiömuoto muutoin ilmene toiminimestä. Esimerkiksi ilmaisu "kumpp." tai "veljekset" osoittaa, että yrityksessä on omistajia enemmän kuin yksi.

Perustaminen

Yritys pitää ilmoittaa julkiseen rekisteriin; kaupparekisteriin.

Perustajia/omistajia on oltava vähintään kaksi. Omistajia nimitetään yhtiömieheksi tai osakkaiksi.

Omistajat ovat tehneet kirjallisen yhtiösopimuksen avointa yhtiötä perustettaessa.

Perusilmoituksessa on mainittava

1. yhtiön toiminimi
2. päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu
3. kaikkien yhtiömiesten henkilötiedot
4. yhtiön toiminnan laatu
5. kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan ja yhtiön postiosoite
6. kuka tai ketkä yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen sekä
7. jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot.
8. Tiedot myös esimerkiksi
 - a) toimialasta
 - b) yhtiömiesten yhtiöpanoksista
 - c) yhtiömiesten työnjaosta
 - d) yhtiön tilikaudesta
 - e) tilintarkastajista sekä
 - f) voiton ja tappion jakamisesta
 - g) myös lauseke yhtiösopimuksen irtisanomisesta.

Ellei muuta ole sovittu, kullakin yhtiömiehellä on irtisanomisaika kuusi kuukautta.

Omistajien vastuu

Jokainen yhtiömies erikseen vastaa yhtiön veloista koko omaisuudellaan (ns. monta yksityisyrittäjää).

Yhteisvastuu; velkoja voi niin halutessaan vaatia yhtiön velkaa maksuun paitsi yhtiöltä myös keneltä tahansa yhtiömieheltä yksinkin.

Jos joku yhtiömies on joutunut maksamaan velkojalle yli pääluvun mukaisen tai muun sovitun osuuden, hän saa vaatia muilta yhtiömiehiltä näiden osuuden. Kunkin osuus tästä keskinäisestä eli sisäisestä vastuusta määräytyy sopimuksen mukaan.

Mikäli yhtiömies liittyy yhtiöön kesken yhtiökauden, hän vastaa niistäkin veloista, jota yhtiöllä oli tullessaan yhtiömieheksi.

Jos yhtiömies eroaa kesken yhtiökauden, eronnut yhtiömies on vastuussa eroamisen jälkeenkin syntyneistä veloista, mikäli velkoja ei tiennyt velan syntyhetkellä yhtiömiehen eroamisesta. Yhtiömies ei ole vastuussa velasta, joka on syntynyt sen jälkeen, kun hänen ero on kuulutettu kaupparekisterilehdessä.

Yhtiömiehen oikeus päätöksentekoon on henkilökohtainen. Jokainen yhtiömies voi yksin tehdä yhtiön puolesta oikeustoimia; edustaa yhtiötä ulospäin ja allekirjoittaa toiminimen.

Jokainen yhtiömies voi ottaa rahaa ja muuta omaisuutta yhtiöstä yksityisottona. Yhtiömiesten on hyvä sopia keskenään yksityisottojen järjestelmä sekä mahdollisesta palkanmaksusta.

Yksi tilintarkastaja ja yksi tai useampi varatilintarkastaja valitaan kullekin tilikaudelle. Tilinpäätös on annettava tilintarkastajille neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilintarkastajien on annettava yhtiölle tilintarkastuskertomus viiden kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä.

8.4. Kommandiittiyhtiö

Toiminimessä on oltava sana ”kommandiittiyhtiö” tai lyhenne KY”

Yhtiössä on oltava vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies ja vähintään yksi äänetön yhtiömies eli kommanditääri.

Perustaminen

Yhtiösopimuksen allekirjoittavat sekä vastuunalaiset että äänettömät yhtiömiehet.

Perusilmoituksessa on mainittava

1. yhtiön toiminimi
2. päivä, jona yhtiösopimus on allekirjoitettu
3. kaikkien yhtiömiesten henkilötiedot
4. yhtiön toiminnan laatu
5. kunta, josta yhtiön toimintaa johdetaan ja postiosoite
6. äänettömien yhtiömiesten omaisuuspanosten arvo rahassa ilmaistuna

7. kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen sekä
8. jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot.

Vastuu

Vastuut ovat samat kuin Avoimessa yhtiössä.

Äänetön yhtiömies

- Rooli rajoittuu siihen, että hän sijoittaa yhtiöön sovittun suuruinen pääomapanoksen, josta yhtiö maksaa tilikausittain sopimuksen mukaisen korvauksen, voitto-osuuden.
- Vastuu yhtiön veloista rajoittuu hänen sijoittamaansa yhtiöpanokseen. Jos KY:n omaisuus luovutetaan konkurssiin, äänetön yhtiömies ei menetä yhtiön velkojen takia yksityisvarojaan. Hän ei voi joutua yhtiön velkojen takia henkilökohtaiseen konkurssiin.
- Äänetön yhtiömies voi toimia yhtiön toimitusjohtajana tai prokuristina.

Yhtiösopimuksen irtisanomisaika on kuusi kuukautta (samoin myös vastuullisella yhtiömiehellä).

(Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä AKL 389/1988.)

8.5. Osakeyhtiö

Yksityisen osakeyhtiön toiminimessä tulee olla sana "osakeyhtiö" tai lyhennys "oy".

Julkisen osakeyhtiön toiminimessä on oltava sanat "julkinen osakeyhtiö" tai lyhennys "oyj".

8.6. Osuuskunta = "osuuskunta", yhdysosa "osuus" tai lyhennys "osk".

Osakeyhtiöitä ja osuuskuntia koskee velvollisuus, että yritysten on lähetettävä jäljennökset tilinpäätösasiakirjoistaan kaupparekisteriin.

Omistajilla on mahdollisuus saada yhtiöstä osinkoja sijoittamalleen osakepääomalle.

Sijoitettu pääoma = ääni yhtiökokouksessa

Omistajien vastuu yhtiön veloista rajoittuu siihen pääomaan, jonka he ovat sijoittaneet yhtiöön. Pienissä osakeyhtiöissä osakkaat joutuvat yleisesti sitoutumaan henkilökohtaiseen vastuuseen omistamansa osakeyhtiön pankkiveloista.

8.7. Yksityinen osakeyhtiö

Osakepääoman on oltava vähintään 2 500 euroa.

8.8. Julkinen osakeyhtiö

Osakepääoman on oltava vähintään 80 000 euroa. Voivat olla pörssiyhtiöitä.

Perustaminen

Osakeyhtiön voi perustaa yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (yritys).

Perustamisvaiheet

Toiminimi => perustamissopimus ja osakkeiden merkintä => yhtiöjärjestys => osakassopimukset => perustamislomitus kaupparekisteriin ja verohallintoon => osakekirjat => osake- ja osakasluettelo eli osakerekisteri.

Perusilmoituksessa on mainittava

1. yhtiön toiminimi
2. perustamissopimuksen päivämäärä
3. yhtiön toimiala
4. yhtiön kotipaikka ja osoite
5. osakepääoma
6. osakkeiden lukumäärä ja mahdolliset yhtiöjärjestyksen määräykset osakkeen nimellisarvosta sekä kuulumisesta arvo-osuusjärjestelmään
7. yhtiöjärjestyksen määräys, jonka mukaan yhtiössä voi olla erilaisia osakkeita, sekä tällaisten osakkeiden lukumäärä lajeittain
8. hallituksen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen tai isännöitsijä, kunkin henkilötiedot
9. jos yhtiöllä on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot
10. tilintarkastajan, päävastuullisen tilintarkastajan ja varatilintarkastajan henkilötiedot
11. yhtiöjärjestyksen määräys yhtiön edustamisesta sekä, jos jollekulle on annettu oikeus edustaa yhtiötä yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa sekä
12. yhtiön tilikausi.

Vastuu

Omistajien vastuu yhtiön veloista ja muista sitoumuksista rajoittuu siihen pääomaan, jonka he ovat sijoittaneet yhtiöön.

Pienissä osakeyhtiöissä omistajat joutuvat henkilökohtaiseen vastuuseen yhtiön veloista. Pankki saattaa osakeyhtiölle velkaa antaessaan edellyttää omistajien omavelkaista takausta tai heidän henkilökohtaisen omaisuutensa panttausta yhtiön velkojen vakuudeksi.

8.9. Osuuskunta

Tarkoituksena on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita.

Yleensä jokaisella omistajalla eli jäsenellä on yksi ääni osuuskunnan kokouksessa (päättävä elin). Peruspääoma kasvaa uusien jäsenien liittyessä osuuskuntaan. Jäsenillä on oikeus erota osuuskunnasta ja saada sijoittamansa pääoma takaisin.

Perustaminen

Perustajia on oltava vähintään kolme. Perustajana voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Perustajan on tultava osuuskunnan jäseneksi eli hänen on otettava yksi tai useampi osuus.

Perustamiskirjassa on oltava yhtiöjärjestystä vastaavat säännöt; määritelmä osuusmaksusta eli osuudesta, jonka jäsenet maksavat sekä mm. liittymismaksu.

Osuuskunta syntyy kaupparekisteriin merkitsemisellä.

Osuuspääoma = osuusmaksuista muodostuva osuuskunnan pääoma

Perusilmoituksessa on mainittava

1. osuuskunnan toiminimi
2. perustamiskirjan allekirjoituspäivä
3. osuuskunnan toimiala
4. osuuskunnan kotipaikka ja osoite
5. osuusmaksun määrä
6. hallituksen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot
7. tilintarkastajan, päävastuullisen tilintarkastajan ja varatilintarkastajan henkilötiedot
8. osuuskunnan tilikausi
9. jos osuuskunnalla on toimitusjohtaja tai toimitusjohtajan sijainen, kummankin henkilötiedot
10. jos osuuskunnalla on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot
11. jos säännöissä määrätään osuuskunnan toiminimen kirjoittamisesta, sääntöjen määräys sekä, jos jollekulle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä toisen kanssa, hänen henkilötietonsa
12. jos säännöissä määrätään lisäosuuksista, lisäosuusmaksun määrä ja lisäosuuksien lukumäärä tai enimmäismäärä lisäosuuslajeittain
13. jos säännöissä määrätään sijoitusosuuksista, sijoitusosuusmaksun määrä, sijoitusosuuksien lukumäärä tai enimmäismäärä ja sijoitusosuuspääomasta maksettu määrä sijoitusosuuslajeittain
14. jos säännöissä määrätään jäsenten velvollisuudesta suorittaa ylimääräisiä maksuja
15. jos säännöissä määrätään jäsenten lisämaksuvelvollisuudesta.

9. Yrityksen aloittaminen

Perusilmoitus

Ennen elinkeinotoiminnan aloittamista tehdään rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkitsemistä varten ilmoitus, joka sisältää elinkeinonharjoittajaa ja tämän elinkeinotoimintaa koskevat perustiedot (perusilmoitus) perustamisilmoituslomakkeella. Sillä yritys ilmoittautuu ja ilmoittaa perustietonsa kaupparekisterin lisäksi verohallinnon rekisteriin.

Velvolliset tekemään

- elinkeinotoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö (yksityinen elinkeinonharjoittaja) paitsi maatalous ja kalastaja
- avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta

Muutosilmoitus on tehtävä viivytyksettä. Muutokset yrityksen nimi- ja osoitetiedoissa, toimialassa tai toiminimen kirjoittajissa.

Peritään käsittelymaksu.

Ei peritä maksua osoitteen muutosilmoituksesta eikä toiminnan lopettamisesta tehtävästä lopettamisilmoituksesta.

Edellä mainittujen ilmoitusten tekemisen laiminlyönnistä on säädetty sakkorangaistus.

Y-lomake

perustamisilmoitus, muutos- ja lopettamisilmoitus tehdään y-lomakkeella. Lomakkeen perusteella yritys saa yritys- ja yhteisötunnuksen eli Y-tunnuksen (aikaisemmin kaupparekisterinumero tai ly-tunnus, seitsemän numeroa, väliviiva ja tarkistusnumero).

VAT-tunnus

kansainvälistä kauppaa käyvä arvonlisäverovelvollinen yritys. Merkitsee kirjeisiin ja lomakkeisiin y-tunnuksen lisäksi. Tunnus on käytössä Euroopan unionin alueella arvonlisäverovelvollisuuden toteuttamista varten. (FI =maa tunnus + y-tunnus ilman viivaa).

Yritysrahoitus

Rahoitusta on haettava ennen hankkeen aloittamista siitä ELY-keskuksesta, jonka alueella hanke toteutetaan. ELY-keskuksen yritysosaston asiantuntijalta saa tietoa hankkeen/yrityksen sopivuudesta ELY-keskuksen rahoitettavaksi.

Myönnetty rahoitus maksetaan jälkikäteen erillisen maksatushakemuksen perusteella, josta lähetetään myöntöpäätös. Rahoitus maksetaan yleensä yhdessä erässä, mutta myöntövaiheessa voi sopia useammastakin maksuerästä. Rahoitusta ei voida maksaa ennakkona vaan maksatus perustuu toteutuneisiin maksettuihin kustannuksiin.

ELY-keskuksessa toimii yrityspalvelupiste, josta saa rahoitusneuvontaa, neuvontaa ja asiantuntija-apua myös mm. yrityksen perustamisesta, toimiala-asioista.

10. Aloittavan yrityksen rahoitusvaihtoehtoja

10.1. Investointituki

Rakennusurakoitsijat, vähittäiskaupat, kuljetusliikkeet ja kuluttajille palveluja tuottavat yritykset kuuluvat tuen piiriin silloin, kun yritys on pienyritys ja alueen elinkeinorakenteen kehittämisen kannalta

tärkeä. Vähittäiskauppaa ja kuljetusta voidaan rahoittaa jos kyseessä on matkailuhanke. Rahoitus investointihankkeisiin myönnetään avustuksena hyväksyttävistä kustannuksista. Aloittamisvaiheen rahoitus palkkakustannuksiin pienille yrityksille voi olla enintään 45 %, yleensä enintään 12 kuukaudelle. Edellytyksenä on jatkuva, kannattava toiminta.

ELY-keskukset tukevat maatilatalouden yhteydessä harjoitettavaa yritystoimintaa.

ELY-keskukset voivat myöntää työllisyyspoliittista avustusta sosiaalisen yrityksen sekä uusosuuskunnan perustamiseen. Uusosuuskunta on työttömien perustama osuuskunta, jonka jäsenistä vähintään kolme neljäsosaa on perustamishetkellä työttömiä työnhakijoita.

10.2. Starttiraha - aloittavan yrittäjän tuki

Starttirahan tarkoituksena on edistää uuden yritystoiminnan syntymistä ja työttömän työnhakijan omaehtoista työllistymistä. Starttirahalla turvataan yrittäjän toimeentulo sinä aikana, jonka yritystoiminnan käynnistämisen ja vakiinnuttamisen arvioidaan kestävän.

Starttirahaa voidaan myöntää työttömälle työnhakijalle sekä mm. palkkatyöstä, opiskelusta tai koti-työstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyvälle. Starttirahaa voi saada noin 527–670 euroa kuukaudessa enintään 18 kuukauden ajan.

Starttirahaa haetaan työvoimatoimistolta työministeriön lomakkeella, jossa selvitetään mm. yrityksen toiminta- ja rahoitussuunnitelma.

Päätöksen starttirahan myöntämisestä tekee työvoimatoimisto, joka ottaa huomioon mm. alan yritysten kilpailutilanteen ja uuden yritystoiminnan tarpeen paikkakunnalla.

10.3. Muu yritystoiminnan rahoitus

ELY-keskusten lisäksi yritysrahoitusta myöntävät mm. TEKES (www.tekes.fi)

Teknologian kehittämiseen liittyvä rahoitus

FINNVERA (www.finnvera.fi)

Yritysten kehittämiseen ja kasvuun liittyvät lainat ja takaukset ja vientitakuut viennin rahoitusriskiltä suojaamiseen.

SITRA (www.sitra.fi)

Rahoitusta alkuvaiheen teknologiayrityksille

Pääomasijoittajat (www.fvca.fi)

Pääomasijoitukset ovat kehittyviin ja kasvaviin yrityksiin.

11. Yrityksen lopettaminen

Elinkeinotoiminnan lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi. Kun tuomioistuin tai viranomainen on lakkauttanut elinkeinonharjoittajan toiminnan, sen on viivytyksettä toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi.

Rekisteriviranomainen ei saa merkitä elinkeinotoimintaa lopetetuksi tai yhteisöä purkautuneeksi rekisteriviranomaiselle tehdyn ilmoituksen tai tiedonannon perusteella, jos elinkeinonharjoittajan omaisuuteen on vahvistettu yritysikiinnitys, ennen kuin yritysikiinnitys on kuoletettu tai yrityksen luovutuksensaaja on ottanut vastatakseen kiinnityksestä.

Yritystoiminnan päättyminen ja keskeytyminen

Päätömisesti yritystoiminnassa tai omassa työssään työllistyneen henkilön katsotaan edelleen työllistyvän siinä siihen ajankohtaan asti, jona yritystoiminta tai oma työ todistettavasti

- on lopetettu tai
- on ollut yhdenjaksoisesti keskeytyneenä neljän kuukauden ajan.

Yritystoiminta tai oma työ on katsottava lopetetuksi

- konkurssiin asettamisella tai
- siinä aiemmin työllistyneen henkilön työkyvyn alennuttua olennaisesti tai
- kun muutoin on ilmeistä, ettei sitä enää jatketa.

Yritystoiminta tai oma työ katsotaan todistettavasti keskeytyneeksi, kun

- yhtiön selvitystilan tai
- yhtiön purkamista koskevan sopimuksen tai
- ammatinharjoittajan tekemien ilmoitusten ja toimenpiteiden perusteella on pääteltävissä, että tuotannollinen ja taloudellinen toiminta on keskeytetty.

Yritystoiminnan tai oman työn lopettamista tai neljän kuukauden keskeytystä ei edellytetä, jos

- henkilön päätoiminen työllistyminen on ollut satunnaista
- henkilön työ on loppunut tuotantosuunnan lopettamisen tai vastaavan syyn johdosta
- henkilöä on pidettävä palkansaajaan rinnastettavana yrittäjänä tai
- yritystoimintaa luonnonolosuhteista johtuen on pidettävä kausiluonteisena.

Ilmoittautuminen työnhakijaksi työvoimatoimistoon. Selvitys työvoimatoimikunnalle, joka antaa työvoimapoliittisen lausunnon mahdollista työttömyysetuutta varten.

12. Linkkejä

Kainuun TE-keskus, 1.1.2010 alkaen ELY-keskus
Kalliokatu 4, 87100 Kajaani, puh. (08) 61 631
www.te-keskus.fi / www.ely-keskus.fi

Yritysten julkiset palvelut
www.yrityssuomi.fi

Uusyrityskeskus
www.uusyrityskeskus.fi

www.mol.fi => Yrittämisen tuki

13. Yhteenveto yritysmuodoista

	Yksityisyritys	Avoin yhtiö	Kommandiittiyhtiö	Osakeyhtiö	Osuuskunta
Yrityksen muu nimitys	yksityinen elinkeinonharjoittaja, yrittäjä, ”toiminimi”	(kauppayhtiö; ruotsiksi handelsbolag)		(pääomayhtiö)	(luonteeltaan taloudellinen yhdistys)
Omistajan nimitys	yksityinen elinkeinonharjoittaja, yrittäjä, toiminimen haltija	yhtiömies, osakas (verotuksessa)	vastuunalainen yhtiömies ja äänetön yhtiömies = kommanditäari	osakkeenomistaja, osakas	jäsen
Omistajien lukumäärä	Yksi	vähintään kaksi	vähintään yksi vastuunalainen ja yksi äänetön	vähintään yksi	vähintään kolme
Perustamisasiakirja(t)		yhtiösopimus	yhtiösopimus	perustamis-sopimus ja yhtiöjärjestys	perustamis-kirja ja säännöt
Vastuu yrityksen sitoumuksista	Koko Omaisuudellaan	koko omaisuudellaan yhteisvastuullisesti	vastuunalainen: kuten Ay:ssä, äänetön: yhtiöpanoksellaan	sijoituksellaan	yleensä sijoituksellaan, voi olla lisämaksuvelvollisuus
Yrityksen edustamisoikeus (ellei annettu muille)	Omistaja	kukin yhtiömies yksin erikseen	kukin vastuunalainen yhtiömies yksin erikseen	hallitus	hallitus
Pääoman ottamisvaihtoehdot	yksityiskäyttö	yksityiskäyttö, palkka	yksityiskäyttö, palkka, äänettömälle voitto-osuus	palkka, osinko	palkka, korko, ylijäämän-palautus
Tilintarkastajien vähimmäislukumäärä		yksi (jos ei ole yhteisö, on lisäksi valittava vähintään yksivaratilintarkastaja)	kuten Ay:ssä	kuten Ay:ssä	kuten Ay:ssä

Kainuun maakunta -kuntayhtymän toimeentulotuen myöntämisen sisäiset soveltamisohjeet

osa 5

Maahanmuuttajat

SISÄLLYS

1. TOIMEENTULOTUEN KÄSITTELY	4
1.1. Hyväksyttävät erityismenot	5
1.1.1 Passin ja oleskeluluvan hankintakulut	5
1.1.1.1 Suomen kansalaisuushakemuksen hankintakulut	5
1.1.1.1.1 Käynnit /oleskelu ulkomailla	5
1.2 Ei-hyväksyttäviä menoja	6
1.2.1 Ulkomaan eläkkeiden hakumatkat	6
1.2.2 Asiakkaan oman maan ajokortin käänöskulut	6
2. ASIAKKUUDET	6
2.1 EU/ETA kansalainen	6
2.1.1 Työssä olevat ja heidän perheenjäsenet sekä itsenäiset ammatinharjoittajat	6
2.1.1.1 Opiskelijat, jotka ovat kirjoittautuneet Suomessa hyväksytyyn oppilaitokseen	7
2.1.1.1.1 EU- tai ETA – valtiosta tulevat työnhakijat	7
2.2 Pohjoismaan kansalainen (Pohjoismaiden sosiaalipalvelusopimus)	7
2.3 Turisti	7
2.4 Oleskeluluvan perusteella oleskeleva	8
2.5 Ilman oleskelulupaa olevat	8
2.6 Pakolaiset	9
2.7 Paluumuuttajat	9
2.8 Turvapaikanhakija	9
3. MAAHANMUUTTAJAPALVELUT KAJAANISSA	10
3.1 Kiintiöpakolaisen asiakkaan matka kajaanilaiseksi	11
3.2 Turvapaikanhakijan matka kajaanilaiseksi	12
3.3 Alkuavustukset pakolaisille ja kuntapaikan saaneille Kajaanin maahanmuuttajapalveluissa	13
3.4 Muita Maahanmuuttajapalvelujen linjauksia	14
4. KOTOUTTAMINEN	15
4.1 Kotouttamissuunnitelma	15
4.2 Kotoutumiskoulutus	15
4.3 Peruskoulu- ym. valmentava koulutus Kainuussa	16
5. PERHEENYHDISTÄMINEN	17
6. PALUU KOTIIN	17

___ 6.1 Paluumuuttoavustus	17
___ 6.2. Turvapaikanhakijan vapaaehtoinen paluu	18
7. KÄSITTEITÄ	18
8. VÄLTTÄMÄTTÖMÄT ASIAKIRJAT	21
___ 8.1 Henkilökortti	21
___ 8.2 Oleskelulupa	21
___ 8.3 ID-kortti	23
___ 8.4 Muukalaispassi	23
___ 8.5 Pakolaisen matkustusasiakirja	24
___ 8.6 Passi	24
___ 8.7 Viisumi	24
9. SUOMEN KANSALAISUUS	24
___ 9.1 Suomen kansalaisuuden voi saada	25
___ 9.2 Ilman kansalaisuutta olevat	26
10. TULKKI- JA KÄÄNNÖSPALVELUT	26
___ 10.1 Asioimistulkkaus	26
___ 10.2 Tulkkauksen tilaus	27
___ 10.2.1 Ohjeet tulkkauksen tilaajalle	27
___ 10.3 Käännökset	28
___ 10.3.1 Ohjeita käännöstyön tilaajalle	28
___ 10.4 Tulkkauksen kustannukset	28
11. PAKOLAISISTA AIHEUTUVIEN KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN KUNNILLE	29
___ 11.1 Korvaus toimeentulotuesta	29
___ 11.2. Korvaus erityiskustannuksista	29
___ 11.3 Korvaus muista erityisistä kustannuksista	30
12. PALUUMUUTTAJISTA AIHEUTUVIEN KUSTANNUSTEN KORVAAMINEN KUNNILLE	30
13. VIRANOMAISET (LÄHTEITÄ)	30
14. VIRANOMAISIA /YHTEISTYÖKUMPPANEITA KAJAANISSA /LINKKEJÄ	32
15. LAINSÄÄDÄNTÖÄ	33

1. Toimeentulotuen käsittely

Pro Consonassa on huomioitava Asiakastiedot – näytöllä Aluejako, missä asiakkaan asiakkuus on esim. TTT Kajaani / TTT Maahanmuuttajat /TTT Paluumuuttajat.

Toimeentulotukea maksettaessa on huomioitava oikea tukilaji esim. TTT Kajaani /TTT Paluumuuttajat / TTT Maahanmuuttajat.

Edellä mainitut tiedot ovat tärkeitä tilastoinnissa ja valtion korvauksia haettaessa.

Sovitaan siirtopalaverissa tai "työntekijät keskenään" asiakas-/perhekohtaisesti, kummassa on toimeentulotuen käsittely: Maahanmuuttajapalveluissa vai kunnan sosiaalipalveluissa seuraavissa asiakastapauksissa

- Avioliitto /avoliitto ns. kotouttamisajalla oleva asiakas + kunnan sosiaalipalvelujen asiakas
- Osa perheestä on siirtynyt kuntaan, osa Maahanmuuttajapalveluissa
- A-oleskeluluvan saanut, kotoutumisajalla oleva asiakas, jolla on asiakkuus Maahanmuuttajapalvelussa, asuinpaikkakunta muualla Kainuussa.

Turvapaikanhakija + kunnan sosiaalipalvelujen asiakas tai ns. kotouttamisajalla oleva asiakas

- Kuntalaiselle huomioidaan kokonaan asumismenot.
Kela hyväksyy asumistukea laskettaessa vain Suomessa sosiaaliturvan piiriin vakuutetut henkilöt.

Asumismenojen kohtuullistamisessa huomioidaan perheen pääluvun mukaiset menot. Turvapaikanhakijaa ei vähennetä asumismenoista.

Kunnan sosiaalipalvelujen asiakkaalle huomioidaan yhteistalous -perusosa.

Turvapaikanhakija saa toimeentulotukensa vastaanottokeskuksesta, jossa asuminen olisi mahdollista.

Opiskelijan koulutusetuudet ks. 15

Ilman kansalaisuutta olevat vanhemmat

- Lapsi saa Suomessa syntyessään Suomen kansalaisuuden. Oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella. Tällöin mahdollinen toimeentulotuki-asiakkuus on kunnan sosiaalipalveluissa.

Ulkomaalaisten asiakkaiden toimeentulotukia käsiteltäessä noudatetaan toimeentulo-tukilakia ja Kainuun maakunta kuntayhtymän soveltamisohjeita. Lisäksi lastensuojelulaki koskee kaikkia asiakasryhmiä.

1.1 Hyväksyttävät erityismenot

1.1.1 Passin ja oleskeluluvan hankintakulut

hyväksytään (täydentävänä) toimeentulotukimenona poliisilaitoksen maksukuitin mukaan maksukuukautena silloin, kun ne ovat välttämättömät asiakkaalle hänen ensisijaisten etuuksien hakemista varten. Pelkästään ulkomaille matkustamista varten hankintakuluja ei hyväksytä eikä myöskään Suomen kansalaisille.

Välttämättömät passikuvat ja asiakirjat (syntymätodistukset, ote väestötiedoista jne.) hyväksytään maksukuittien mukaan maksukuukautena.

Tarvittaessa voidaan myöntää myös maksusitoumus edellä mainittuihin hankintamenoihin suoraan paikallispoliisilaitokselle esimerkiksi jos on kyse ison perheen hankintakustannuksista tai hintaa ei ole tiedossa.

Hankintakuluihin on hyväksytty myös pakolliset matkat suurlähetystöön tai maiden edustustoihin tarvittaessa koko perheelle. (Esim. sudanilaiset tai bosnialaiset Tukholmaan, afganistanilaiset Osloon). Välttämättömistä hankintakuluista matkoineen voi pyytää tarvittaessa tarkempaa selvitystä asiakkaalta (perheeltä) itseltään ja paikallispoliisilta (maan turvallisuus ja aikaisemman oleskeluluvan peruste).

Lapsen oleskelulupaa tai passia hankittaessa täytyy matkustaa molempien vanhempien, koska ulkomaalaista alaikäistä lasta ei voi liittää vanhemman passiin.

1.1.1.1 Suomen kansalaisuushakemuksen hankintakulut

Kansalaisuuden hakemisesta aiheutuneita kustannuksia (400 euroa/henkilö) kunnan sosiaalityöntekijä käsittelee yksilöllisen harkinnan perusteella esimerkiksi edesauttaako kansalaisuuden myöntäminen saajan/perheen itsenäistä suoriutumista.

1.1.1.1.1 Käynnit /oleskelu ulkomailla

Ulkomailla oleskelusta seitsemän päivää ylittävältä ajalta/kuukausi vähennetään perusosa.

1.2 Ei-hyväksyttäviä menoja

1.2.1 Ulkomaan eläkkeiden hakumatkat

Hakumatkoja ei hyväksytä toimeentulotukimenona esimerkiksi paluumuuttajilla Venäjältä.

Ulkomailta maksettavat eläkkeet huomioidaan tulona (myös Venäjän pienet eläkkeet). Paluumuuttajilla on oikeus saada eläkettä Venäjältä.

1.2.2 Asiakkaan oman maan ajokortin käänköskulut

Käänköskuluja ym. ajokorttiin liittyviä maksuja ei hyväksytä toimeentulotukimenona. Asiakas kustantaa itse käänköskulut postituksineen. Hän myös selvittää itse ajokorttiin liittyvät asiat; oman maan ajokortin voimassaoloaika ja uuden hankinnat.

2. Asiakkuudet

2.1 EU/ETA kansalainen

Toimeentulotuen kannalta rinnastetaan turistiin. Toimeentulo on turvattu Suomeen tullessaan.

Oleskelun edellytyksenä ovat voimassa oleva passi tai henkilötodistus. Perheenjäseneltä tai muulta omaiselta, joka ei ole unionin kansalainen, voidaan vaatia viisumi. Oleskelulupakorttia on haettava paikallispoliisin luona.

Oleskeluoikeus on rekisteröitävä paikallispoliisin luona oleskelun kestäessä yli kolme kuukautta. Pohjoismaalaisilla rekisteröintipaikka on maistraatti. Heiltä voidaan edellyttää selvitystä turvatusta toimeentulosta. Oikeus on oleskella vapaasti kolme kuukautta Suomessa.

2.1.1 Työssä olevat ja heidän perheenjäsenet sekä itsenäiset ammatinharjoittajat (oleskelu yli kolme kuukautta)

Riittävät varat työtä tekemällä tai ammattia harjoittamalla sekä tarvittaessa sairausvakuutus.

Työskentelyn perusteella on oikeus samoihin sosiaalisiin etuihin ja palveluihin kuin muilla Suomessa asuvilla mm. toimeentulotuki. Kela myöntää päätöksen Suomen sosiaaliturvaan soveltamisesta => Kela – kortti.

Ei voida karkottaa maasta, vaikka ei ole riittäviä varoja.

2.1.1.1 Opiskelijat, jotka ovat kirjoittautuneet Suomessa hyväksytyyn oppilaitokseen

Oltava riittävät varat itselleen ja perheenjäsenille ja tarvittaessa sairausvakuutus.

2.1.1.1.1 EU- tai ETA – valtiosta tulevat työnhakijat

Oikeus hakea työtä kolmen kuukauden ajan toisesta EU- tai ETA – valtiosta.

Oikeus työttömyysturvaan omaan maansa kustannuksella, joten toimeentulo on turvattu lähtömaansa työttömyyskorvauksella. He kuuluvat lähtömaansa sosiaaliturvaan.

Toimeentulotukea käsiteltäessä rinnastetaan turistiin siihen asti, kun aloittaa työskentelyn.

Oleskelun (työnhaun) kestäessä yli kolme kuukautta, oikeus toimeentulotukeen arvioidaan yksittäisessä tilanteessa oleskelun pysyvyyden mukaan.

Toimeentulotukea selvittäessä oleskeluoikeus voidaan selvittää poliisilta.

Yksittäistä turvautumista toimeentulotukeen ei pidetä Suomen sosiaaliturvan rasittamisena. Kukin tapaus on arvioitava yksilöllisesti. Huomioitava on oleskelun pituus ja pysyvyys, henkilökohtaiset olosuhteet ja myönnetyn avustuksen määrä.

2.2 Pohjoismaan kansalainen (Pohjoismaiden sosiaalipalvelusopimus)

Vaikutus toimeentulotukea saavan henkilön kotiin lähettämisen edellytyksiin esim. muuttoavustuksen myöntäminen toiseen Pohjoismaahan. Selvitetään yhdessä asiakkaan ja vastaanottavan maan viranomaisten kanssa asiakkaan toimeentuloedellytyksiä uudessa maassa.

2.3 Turisti

Ulkomaalainen, joka saapuu Suomeen oleskellakseen lyhyen ajan (enintään kolme kuukautta). Hänellä oletetaan olevan mukana tarvittavat varat oleskelua ja kotimatkaa varten.

Oikeus toimeentulotukeen vain kiireellisessä tapauksessa, jos ei voi saada tarpeen-mukaista toimeentuloa millään muulla tavalla.

Jos joutuu rahavaikeuksiin, ohjataan

- ensisijaisesti hoitamaan asiansa itse. Harkinnan mukaan tehdään ilmoitus poliisille käännättämistä varten.
- pankkipalvelut ja rahansiirtomahdollisuudet (sukulainen tai muu henkilö) asuinmaassaan olevalta omalta tililtä Suomessa olevaan pankkiin esimerkiksi Western Union Money Transferin kautta rahalähetys nostettavissa 10 minuutissa. Kajaanissa sijaitsee linja-autoasemalla.
- ottamaan yhteyttä oman maansa edustustoon
- onko asiakkaalla matka- tai muu vakuutus
- voidaan edellyttää rajatarkastuksen yhteydessä Suomessa asuvan henkilön sitoumus vastata oleskelukustannuksista.

Toimeentulotuen viimesijaisuuteen vedoten, tulee mahdollisimman pikaisesti palata asuinmaahan. Toimeentulotuki rajoittuu vain kotimatkakustannuksiin sekä ruokailu- ja muihin välttämättömiin kustannuksiin. Totul 15 § (toimeentulotuen myöntäminen kuukautta lyhyemmälle ajalle)

2.4 Oleskeluluvan perusteella oleskeleva

Voimassa oleva oleskelulupa = vakinaisesti oleskelevana = oleskelulupa jatkuva (A-status) tai pysyvä (P-kirjain)

Väestörekisteriin on merkitty kotikunta. Vakituinen oleskelukunta on velvollinen myöntämään toimeentulotukea.

Asiakas on oikeutettu asumiseen perustuvaan sosiaaliturvaan, ensisijaisiin etuuksiin. Päätöksen tekee Kela jo maahan tulosta alkaen, jos katsotaan asuvan Suomessa vakinaisesti. Myönnetään vähintään yhden vuoden oleskelulupa.

Opiskelun perusteella oleskeluluvan saaneella (B2 – status) henkilöllä ei ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan. Hänellä on turvattu toimeentulo tullessaan. Suomessa on tallennettuna riittävän suuri rahamäärä määräaikaiselle pankkitilille.

Tilapäinen oleskelulupa (B-status). Toimeentulotuki rajoittuu kiireellisiin tapauksiin ja välttämättömiin kustannuksiin. Esimerkiksi turvapaikanhakija saa B-oleskeluluvan, jolloin pysyy edelleen vastaanottokeskuksen asiakkaana.

2.5 Ilman oleskelulupaa olevat

1)Ulkomaalainen on tullut Suomeen viisumilla. Hän on avioitunut Suomessa asuvan henkilön kanssa ja tarkoitus jäädä asumaan pysyvästi.

Toimeentulotuen hakijaa neuvotaan hakemaan oleskelulupaa, koska se mahdollistaa pääsyn toimeentulotukeen nähden ensisijaisten etuuksien piiriin.

2)Turvapaikanhakijat
palvelut vastaanottokeskuksesta

2.6 Pakolaiset

Oikeus toimeentulotukeen käsitellään samoin kuin kaikilla kuntalaisilla sekä kotoutumissuunnitelmaan. Ks. tarkemmin s. 10 Maahanmuuttajapalvelut Kajaanissa

2.7 Paluumuuttajat

Oikeus toimeentulotukeen samoin kuin kaikilla kuntalaisilla

Paluumuuttajien toimeentulotuki käsitellään normaalisti toimeentulotukilakia ja Kainuun maakunta kuntayhtymän omia ohjeistuksia noudattaen.

Kotoutumisaika on kuusi kuukautta, jona aikana toimeentulotuki maksetaan tulolajista TTT-paluumuuttajat sekä on oikeus kotoutumissuunnitelmaan.

Ks. tulkkauspalvelut s. 26

Paluumuuttajien alkuavustus /maahantuloavustus

Sosiaalityöntekijä käsittelee harkinnalla. Vrt. Kajaanin maahanmuuttaja-palveluiden kuntaantuloavustus.

2.8 Turvapaikanhakija

Asiakkaalla on oikeus saada vain kiireelliset ja välttämättömät palvelut, joiden tarve arvioidaan aina ensisijaisesti vastaanottokeskuksen henkilöstön toimesta.

Turvapaikanhakijoiden sosiaali- ja terveystoimen palvelut järjestetään Kajaanin vastaanotto-keskuksessa.

Turvapaikanhakijan toimeentulotuki

Turvapaikanhakijalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille myönnetään toimeentulotukea toimeentulotuesta annetun lain mukaan. Toimeentulotuen myöntää hakemuksesta vastaanottokeskus.

Turvapaikanhakijalle ja tilapäistä suojelua saavalle ei myönnetä majoitusta varten toimeentulotukea rahana, vaan majoitus järjestetään vastaanottokeskuksessa ja ryhmäkodissa.

Jos turvapaikanhakija asuu yksityismajoituksessa, saa toimeentulotukena vain perusosan. Asumismenoja ei huomioida menoksi.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottamista ja majoittamista varten on olemassa vastaanottokeskusverkosto, jota ylläpitävät kunnat, valtio ja Suomen Punainen Risti. Vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakijalle järjestetään peruspalvelut turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajaksi.

Myönteisen turvapaikkapäätöksen saatuaan alkaa kolmen vuoden kotouttamisaika, jolloin asiakkuus siirtyy Maahanmuuttajapalveluun tai kunnan sosiaalipalveluihin (oleskelulupapäätöksen peruste).

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saatuaan asiakkuus jatkuu edelleen vastaanottokeskuksessa maasta käännyttämiseen tai mahdolliseen oleskelupäätökseen asti.

Asiakkaalla on käytössä ID- kortti, joka annetaan vastaanottokeskuksesta.

Transit- asiakas

Turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa turvapaikanhakija on sijoitettu tiettyihin transit- vastaanottokeskuksiin mm. Kajaanin vastaanottokeskukseen. Transit- keskuksista turvapaikanhakijat siirtyvät ns. normaali vastaanottokeskusasiakkaiksi viimeistään Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhuttelun jälkeen. Lähin puhuttelupaikka on Kuhmossa.

Transit-asiakkaan saamat lakiin perustuvat palvelut ovat toimeentulon varmistaminen, akuutti tai välttämätön sairaudenhoito, yleinen ohjaus ja neuvonta sekä majoitus (tarvittaessa).

3. Maahanmuuttajapalvelut Kajaanissa

(Lönnrotinkatu 3, 2 krs, 87100 Kajaani)

Asiakkaina ovat

- turvapaikanhakijat prosessinsa ajan (vastaanottokeskus)
- kiintiöpakolaiset
- oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat
- perheen yhdistämisen kautta tulevat

ensimmäiset 3 vuotta maahantulosta/väestöön kirjautumisesta.

Päätehtävänä ovat oleskeluluvan saaneen asiakkaan kotouttaminen ja kotoutumisen tukeminen sekä turvapaikanhakijan palveluiden järjestäminen vastaanottokeskuksessa

Asiakkaiden sosiaali- ja terveystoimien palvelut järjestetään Kajaanin maahanmuuttaja-palveluissa 3 vuoden ajan.

Kotouttamisaikana myönnetään toimeentulotuki perustoimeentulotukena. Ei käytetä täydentävää toimeentulotukea, koska valtio korvaa kunnille pakolaisten vastaanoton kuluista 100 % toimeentulotukimenot.

Käytössä olevat tukilajit ovat TTT-pakolaiset ja Ehkäisevä TTT-pakolaiset.

3.1 Kiintiöpakolaisen asiakkaan matka kainuulaiseksi

1. Suomen valtion toimet taustalla

- Eduskunta päättää vuosittain pakolaiskiintiön
- SM ja UM yhteistyössä valmistelevat kiintiön alueellista kohdentamista
- Pohjana neuvottelut UNCHR:n kanssa ja UNCHR:n Suomelle tekemä esitys
- Maahanmuutto- ja Eurooppa-ministeri tekee vuosittain Maahanmuuttopoliittisen johtoryhmän esityksestä päätöksen alueellisesta kohdentamisesta
- Migrin edustajat, kotouttamisen asiantuntijat ja Supon edustajat: esivalinta UNCHR:n lähettämien asiakirjojen pohjalta.
- Valintadelegaatio tekee henkilökohtaiset haastattelut ja valinnat pakolaisten oleskelumaassa.
- Suomen kunnat valitsevat vastaanotettavat pakolaiset maahan valitusta kiintiöläisistä.

2. Asiakkaiden tulosta sopiminen Kajaaniin

- Kajaanin sopimus 50 /vuosi
 - kiintiöpakolaiset
 - perheen yhdistämisen kautta tulevat
 - A – oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat
- Kajaaniin tulevien pakolaisten valinta Suomeen hyväksytyjen listalta on Maahanmuuttajapalveluilla. Valinnassa vaikuttavat vastaanotettavien ryhmien koko, alustava tuloajankohta, kansallisuudet ELY – keskukselta saatujen listojen perusteella.
- Maahanmuuttajapalvelut neuvottelee yhteistyökumppaneiden (koulu- ja päivähoito koordinaattorien, asuntotoimiston) kanssa ryhmien tarkemmasta tuloajankohdasta sekä koulu- ja päivähoitotilanteesta.

3. Ilmoitus asiakkaan tulosta

- SPR ilmoittaa ryhmän saapumispäivämäärät ajoissa. Tuloajankohdat voivat muuttua vastaanottajasta riippumattomasta syystä.

4. Alkutoimet ryhmille

- Asuntojen varaukset ryhmille
- Asiakkuuksien perustamiset (syntymäaika ja nimi) eri ohjelmiin; toimeentulotuki, terveydenhoito, asuntotoimisto, sähkösopeutus
- Alkuvaiheen toimeentulotukipäätökset; vakuusmaksut, kodin peruspaketit (mm. sängyt petivaatteineen, astiat/henkilö, passit, sanakirjat, talvivaatteet)
- Ilmoitukset viranomaisille: rajavartiosto, koulu- ja päivähoito, maistraatti, työvoimatoimisto
- Tietopakettien (mm. kartta, asumisohjeet) kokoaminen asiakkaille.
- Omien työntekijöiden nimeäminen; pakolaisohjaaja, sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja.
- Tulkkitilaukset ja alkuvaiheen aikataulut sovitaan yhteistyökumppaneiden kanssa.

5. Vastaanotto

- Maahanmuuttajapalvelujen päivystäjät (varallaolijat) ovat ryhmää vastassa yleensä lentokentällä. Jos iso ryhmä tulossa, mahdollinen auton/autojen vuokraus.
- Kuljetukset autoilla asuntoihin ja alkuopastus (mm. wc, hella, ovien lukot)

6. Viranomais- ja ryhmätapaamiset

- Maistraatti; väestöön kirjaaminen (henkilötunnukset)
- Poliisi; passi- ja oleskelulupa-asiat
- Asuntotoimisto; vuokrasopimus
- Arkipäivään tutustuttaminen, asunnon toiminnot (wc, suihku, hella, kaupassa käynti,

kulkeminen, asumisen ym. yhteiselämän säännöt, rahan käyttö, taloudellisuus => jatkuu kuukausia.

- Terveydenhoitajan alkutarkastukset
- Ryhmäinfot mm. poliisin toiminnasta ja Kelan palveluista
- Kotoutumissuunnitelma työvoimatoimistossa
- Alkuvaiheen perehdytys suomalaiseen sosiaaliturvaan => jatkuu 2 – 3 vuotta.
- Etuuksia vireille.
- Opettelu kirjallisen toimeentulotukihakemuksen täyttöön ja laskujen maksuun alusta alkaen itse => jatkuu 2 – 3 vuotta
- Lapset kouluun. Tarpeen mukaan haetaan pienemmille lapsille päivähoitopaikat.
- Perheenyhdistämishakemuksia, passihakemuksia

7. ½ vuoden jälkeen

- Ei ole vielä passia => ei pankkitiliä. Nykyisin pankkitilin saa noin vuoden kuluttua.
- Muualla olevasta perheestä ei tietoa => perheenyhdistämisprosessi kesken.
- Pitäisi hallita toimeentulotuessa huomioitavia asioita; tulot – menot
- Pitäisi olla kotoutumis-/kielikurssilla. Nykyisin moduulimallit 1 – 3 tasojen mukaan.
- Pitäisi osata noudattaa aikatauluja ja sääntöjä.

8. 1. vuoden loppupuoli – 2. vuosi

- Suomalainen passi => pankkitilin avaaminen => opettelu pankkipalveluihin ja laskujen maksuun
- Koti-ikävä, muistot ja traumat tulevat pintaan.
- Lasten ja vanhempien välinen kotoutumiskuilu; lapset puhuvat suomea ja suomalaisia kavereita. Vanhemmilla ei suomalaisia kontakteja ja elävät omassa etnisessä yhteisössään. Ristiriitoja ilmenee kotimaan ja uuden asuinmaan kasvatus- ja tapakulttuurissa.

9. 3. vuosi

- Osa on suorittanut kotoutumis- /kielikurssit => peruskoulun suorittaminen => jatko-opinnot; mava- tai ammatilliset opinnot
- Perheenyhdistämissä on tapahtunut.
- Muutetaan pois Kajaanista työn tai opiskelun vuoksi.
- 3. vuoden lopussa siirto kunnan ns. normaaleihin palveluihin
- Osalla voi jatkaa kotoutumisaika viiteen vuoteen (työvoimatoimiston päätös)

3.2 Turvapaikanhakijan matka kainuulaiseksi

1 Turvapaikkaprosessin jälkeen (n. vuosi) saa myönteisen A- oleskelulupapäätöksen.

- kirjautuminen väestörekisteriin maistraatissa
- saa ns. kuntalaisen asiakkuuden (toimeentulotuki, terveydenhoito) asuinpaikkakunnan maahanmuuttajapalvelut /sosiaalipalvelut käsittelevät toimeentulotuen. Mahdollinen tarkistus oleskelulupapäätöksestä alkaen toimeentulotukeen (vastaanottokeskuksessa myönnetty toimeentulotuki pienempi).
- Kelalta päätös Suomen sosiaaliturvaan soveltamisesta = Kela -kortti
- kuntapaikkahakemus tehdään ELY – keskukselle omassa vastaanottokeskuksessa pakolaisohjaajan kanssa
- asuu vastaanottokeskuksen asunnossa

2. Myönteinen kuntapaikkapäätös ELY – keskukselta

- asuntohakemus

→ kotoutumissuunnitelma työvoimatoimistossa

Kotoutuminen ja ”matka” kajaanilaiseksi jatkuu kuten edellä.

3.3 Alkuavustukset pakolaisille ja kuntapaikan saaneille Kajaanin maahanmuuttaja-palveluissa (tällä hetkellä v. 2008–2010 toimeentulotukikäytännöt)

Asiakkaiden tullessa kuntaan

Vakuusmaksu ja 1. kuukauden vuokra on maksettu suoraan vuokranantajalle.

Ensimmäisestä toimeentulotuesta tehdään kuukauden tai lyhyemmän ajan perusosa riippuen kuntaan saapumis päivästä, maksumääräys kaupungintalon kassalle.

Asunnossa on

- sängyt
- alus- ja pussilakanat, peitto, pyyhkeet (pieni ja iso), tyyny /henkilö
- haarukat, veitset, lusikat, lautaset, juomalasit ja – mikit /henkilö
- kattila, paistinpannu
- pieni siivoustavaraerä, saippua, hammastahna ja – harja /henkilö
- yksi valaisin eteinen, olohuone ja makuuhuoneet, palovaroitin

- Iltapala- ja aamiaistarvikkeita, jos asiakkaat tulevat illalla iltakoneella.

Perheille maksetaan ns. **maahantuloavustus**, joka on kertasumma perheen alkuhankintoihin. Sen myöntää ensimmäinen kotikunta.

Määrään vaikuttaa perheen koko, yksinhuoltajuus ja lasten määrä

- yksin asuva	850 euroa
- kahden hengen talous	1360 euroa
- kolmen hengen talous, jne.	1700 euroa

Perhe saa itse päättää, mihin rahan käyttää.

Yksi sanakirja /perhe tai asiakas

- sanakirja suomi – perheen itsensä valitsema kieli, maksukuitin mukaan.

Työ- ja koulutodistusten käännöskulut

- todistukset ovat osa koulutus- ja kotouttamissuunnitelmaa
- todistukset ovat tarpeen /hyödyksi asiakkaan työllistymisessä.

Perheen yhdistäminen

Maahanmuuttoviraston (Migrin) linjauksen mukaiselle primääriperheelle, joka on ollut ennen pakolaisuutta

- tarvittavat käännökset, henkilöllisyystodistukset, syntymätodistukset, avioliittoasiakirjat
- jos oleskelulupamaksuja, niin maksusitoumus poliisilaitokselle.

Ns. uusi avioliitto; ei hyväksytä em. kuluja toimeentulotuessa.

Talvivaatekuluja

- 100 €/henkilö ensimmäisen talven tullessa.

3.4 Muita Maahanmuuttajapalvelujen linjauksia

Pyykkikoneen hankinta

Perheille, jossa on vähintään viisi henkilöä ja muillekin, joilla ei ole pyykinpesumahdollisuutta esim. taloyhtiön konetta.

Vaikeavammaisten matkat kotouttamiskoulutukseen

Vammaispalvelu myöntää kuljetustukea ainoastaan ammattiin tähtääviin opintoihin. Koulutuksen järjestäjä ei tue kuljetusten järjestämisiä. Koulutuksen tukemiseksi on myönnetty toistaiseksi sosiaalityöntekijän harkinnalla toimeentulotukena koto-koulutuksien koulumatkat, kun vaikeavammaisuus estää julkisten kulkuneuvojen käytön tai julkisilla kulkuneuvoilla ei pääse koulutuspaikoille. Koulukyyditys on järjestetty taksilla.

Tilittömät asiakkaat

Passittomat asiakkaat eivät voi avata pankkitiliä. Tämä voi kestää noin vuoden maahantulosta tai oleskelulupapäätöksen myöntämistä.

Toimeentulotuen nostavat maksumääräyksellä kaupungintalon kassalta. Henkilöllisyyden tunnistamiseen on käytössä Kela-kortti.

Asiakkaat nostavat Kelan etuudet Nordea pankista. Kela on tehnyt Nordea pankin kanssa maksuosoituspalvelun. Kela lähettää postitse asiakkaalle saapumisilmoituksen. Maksuosoituksen nostajan (asiakkaan) mukana on Maahanmuuttajapalveluiden pakolaisohjaaja todistamassa henkilöllisyyttä.

Pankkipalvelumaksut 5 – 7 euroa /lasku hyväksytään toimeentulotukimenona välttämättömien laskujen maksun yhteydessä (vuokrat, sähkö, terveydenhuoltomenot).

Asumismenojen kohtuullistaminen

Maahanmuuttajapalveluissa on pääsääntöisesti luovuttu asumismenojen kohtuullistamisesta, koska asiakkaiden on vaikea saada itsenäisesti vuokrattua asuntoa Kajaanista.

Perheellä kaksi asuntoa

Perheelle hyväksytään kahden asunnon asumismenot. Kela on myöntänyt asuntoihin yhteisen asumistuen.

Kotona asuva 18 -vuotias nuori

Aina oma toimeentulotukihakemus heti seuraavan kuukauden alusta, kun täyttää 18 vuotta. Huomioidaan perheen pääluvun mukainen asumistuki ja asumismenot toimeentulotukilaskelmassa. Perheeltä /vanhemmalta vähennetään vastaavasti asumistuesta ja asumismenoista pääluvun mukainen osuus.

4. Kotouttaminen

Tavoitteena on,

että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen keskeinen tekijä.

Työikäisten maahanmuuttajien kohdalla, että he pääsevät työelämään ja heidän osaamisensa ja koulutuksensa saadaan yhteiskunnan käyttöön. Työvoimatoimistot ja kuntien maahanmuuttajatyöntekijät auttavat Suomeen muuttavia alkuun.

4.1 Kotouttamissuunnitelma

Suomessa kotikunnan saaneella työttömällä, työmarkkinatuen ja /tai toimeentulotuen piirissä olevalla maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan ja siinä sovittuihin palveluihin.

Suunnitelmakauden aikana toimeentulo turvataan kotoutumistuella. Kotoutumissuunnitelma tehdään sen jälkeen, kun muuttaja on merkitty pysyvästi Suomessa asuvaksi väestötietojärjestelmään (Kelalla). Työikäisen kotoutujan suunnitelman laadinnassa ovat mukana maahanmuuttajan lisäksi työvoimaneuvoja ja tarvittaessa myös kunnan edustaja.

Oikeus kotouttamissuunnitelmaan kestää kolme vuotta sen jälkeen, kun maahanmuuttaja on merkitty ensimmäisen kotikunnan väestöön.

Maahanmuuttajan oikeutta suunnitelmaan voidaan pidentää enintään kahdella vuodella. Pidennystä voi saada luku- ja kirjoitustaidon tai perusopetuksen oppimäärän hankkimista varten. Myös maahanmuuttajan ikä, vamma, sairaus, lastensuojelutoimenpide tai äitiys- tai isyysvapaa voi oikeuttaa pidennykseen. Pidentämisestä neuvottelevat maahanmuuttajan suunnitelman laatimiseen osallistuneet viranomaiset yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Päätöksen tekee työvoimatoimisto.

4.2 Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutusta järjestetään laajasti työvoimakoulutuksena. Suomen ja ruotsin kielen opiskelun ohessa koulutuksessa annetaan tietoa yhteiskunnasta ja työelämästä. Keskimääräinen koulutuksen kesto on yksi lukuvuosi. Siihen kuuluu aina myös työharjoittelu työpaikalla. Opiskelijoiden

opiskeluvalmiuksia kehitetään ja koulutuksen aikana tehdään henkilökohtainen opiskelu- ja työllistymissuunnitelma.

Työvoimatoimisto voi hyväksyä kotoutumissuunnitelmaan kuuluviksi suomen kielen opintojen ohessa myös sellaisia opintoja, jotka tähtäävät peruskoulun, lukion tai ammattitutkinnon suorittamiseen.

Jotta maahanmuuttaja saavuttaisi Suomessa vaadittavan pätevyyden, hän voi tarvita korkeakouluopintoja tai lisäopintoja tutkintonsa täydentämiseksi. Myös tällaiset opiskelut voidaan tietyin edellytyksin liittää kotoutumissuunnitelmaan.

Kotoutumistukeen oikeutetuille voidaan myös näissä koulutuksissa myöntää samat etuudet kuin työvoimakoulutuksessa oleville myönnetään (työmarkkinatuki + ylläpitokorvaus). Osallistumisesta näihin rinnasteisiin koulutuksiin on aina sovittava työvoimatoimistossa ennen koulutuksen alkamista.

4.3 Peruskoulu- ym. valmentava koulutus Kainuussa

4.3.1 Kainuun Opisto, Mieslahdessa peruskoululinja

Opiskelu paikka varmistetaan 50 euron varmennusmaksulla. Se on toimeentulotuessa hyväksyttävää menoa.

4.3.2 Kainuun ammattiopiston MAVA-koulutus

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta (MAVA) järjestää Kainuun ammattioppilaitos.

4.3.3 Rinnasteinen koulutus

Peruskoulu-, lukio- tai ammatilliset opinnot kotouttamisaikana

Opiskelija saa opiskeluajalta kotouttamistukena työmarkkinatukea + korotusosan + ylläpitokorvauksen.

4.3.4 Lasten leirit

Oman äidinkielen ja kulttuurin kurssit

esim. Kesälukioseuran, SPR:n leirit auttavat pakolaistaustaisia lapsia ja nuoria ylläpitämään omaa äidinkieltään ja vahvistamaan kulttuuri-identiteettiään. Noin viikon pituiset kurssit järjestetään kesäisin leirikeskustoissa eri puolilla Suomea. Kurssit on tarkoitettu 7-14-vuotiaille pakolaistaustaisille lapsille ja nuorille. Eri kieli- ja kulttuuriryhmille on omat kurssinsa. Oman äidinkielen opetus järjestetään tasoryhmittäin siten, että myös vain vähän äidinkieltä osaavat voivat osallistua. Kurssien osal-

listumismaksuun kuuluu täysihoito, opetus, kurssimateriaalit ja tapaturmavakuutus (huom.! matkat eivät kuulu hintaan).

Leirimaksut matkakuluineen on käsitelty toimeentulotuessa kuten lasten harrastusmenot.

5.Perheenyhdistäminen

Perheenyhdistämistä voivat hakea kolmansien maiden kansalaiset, joilla on vähintään vuoden oleskelulupa ja mahdollisuus jäädä maahan pysyvästi.

Oikeus hakea seuraavia henkilöitä:

- perheenkokoajan aviopuoliso ja lapset
- perheenkokoajan ja hänen aviopuolison alaikäiset, adoptoidut lapset
- kasvattilapset (tapauskohtaisia, myönteisiä päätöksiä)
- iäkkäät vanhemmat (tapauskohtaisia, myönteisiä päätöksiä).

Perheenyhdistämishakemuksen tekevät yhdessä perheenkokoaja ja sosiaalityöntekijä. Tarvittaessa Suomen viranomaiset keräävät todistusaineistoa mm. haastatteluilla ja dna-testauksilla. Ulkomailla nämä tehdään Suomen lähetystöissä tai edustustoissa.

Perheenjäsenille myönnetään oleskelulupa, joka on voimassa yhtä kauan kuin perheenkokoajan oleskelulupa. Heillä on yhdenvertaiset oikeudet koulutukseen, työntekoon ja ammatilliseen koulutukseen.

SPR:n korvattaviin matkoihin kuuluu pakolaisten perheenyhdistämismatkat silloin, kun on kyse ns. peruserheestä (voimassa oleva avioliitto jne.). SPR:llä on Mgrin ohjeet, jotka kuuluvat matkatuen piiriin (ei aina korvata edes peruserheen matkoja).

Jos on kyse uudesta avioliitosta, näitä matkoja SPR ei korvaa. Perheenkokoaja perheen yhdistämisen kautta tuleva joutuvat kustantamaan oleskeluluvat, passit ja matkat itse.

6.Paluu kotiin

Suomen valtio tukee taloudellisesti, jos haluaa muuttaa pysyvästi takaisin koti- tai lähtömaahan. Se ei ole toimeentulotukena myönnettävää menoa.

6.1 Paluumuuttoavustus

Paluumuuttoavustusta voidaan myöntää henkilölle, joka

- kuuluu pakolaisvastaanoton piiriin
- ei ole Suomen kansalaisuutta

palaa vapaaehtoisesti kotimaahansa tai lähtömaahansa. Kotiinpaluuta tuetaan vain, jos muuttaa vapaaehtoisesti ja turvallisesti. Suomi tukee paluumuuttoa vain alueille, jotka YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on luokitellut turvallisiksi.

Hakijalla tulee olla

- kotimaassa tarkka osoite, jonne muuttaa
- tiedot mahdollisista tilapäisistä majoitusjärjestelyistä, jos ei voi asettua entiseen kotiin.
- matkustusasiakirjojen on oltava kunnossa (voimassa oleva passi tai muu hyväksyttävä matkustusdokumentti).

Jos järjestää kotimatkan itse, on ilmoitettava paluureitti ja hankittavat kauttakulkuviisumit.

Tarvittaessa Kansainvälinen siirtolaisjärjestö IOM auttaa asiapapereiden järjestämisessä.

Paluumuuttoavustuksena korvataan

- matkakustannukset kotimaahan halvinta kulkuneuvoa käyttäen (järjestelyt itse /kunnan sosiaalityöntekijä / IOM)
- terveyden kannalta välttämättömien apuvälineiden kuljettaminen kotimaahan.
- vajaakuntoiselle saattaja kotimatkan turvaksi
- matkatavarat kuljetusyhtiön määräysten mukaisesti.

Kotimaahan asettumista tuetaan raha-avustuksella

- yksinäisellä enintään kaksi kertaa kuukausittainen toimeentulotuen perusosa.
- perheelle enintään edellä mainittu määrä kaksinkertaisena.

Raha maksetaan Suomessa ennen paluumatkaa vain kerran.

Valmistelut:

- 1) Asiakas täyttää sosiaalityöntekijän kanssa IOM:n Vapaaehtoinen paluu – kaavakkeen mm. vakuutus paluu vapaaehtoisuudesta.
- 2) Sosiaalityöntekijä lähettää kaavakkeen ja matkustusasiakirjan kopiot IOM:n Helsingin toimistoon, joka huolehtii matkajärjestelyistä.
- 3) IOM auttaa tarvittaessa matkustusdokumenttien hankkimisessa. He järjestävät myös jatkoyhteydet kotipaikkaan.
- 4) Tarvittaessa IOM:n henkilökunta auttaa lähtöselvityksessä Suomessa, kauttakulkumaissa sekä perillä kotimaassa. He järjestävät tarvittaessa myös saattajan kotimatkan ajaksi.

6.2. Turvapaikanhakijan vapaaehtoinen paluu

Paluumuuttoavustuksena voidaan myöntää kohtuulliset matkakustannukset ja muuttokustannukset sekä avustusta paluumaahan asettumista varten. Paluumuuttoavustuksen myöntämistä ja paluumuuttoavustusta koskevissa asioissa valtionapuviranomaisena toimii vastaanottokeskus. Turvapaikanhakijan vapaaehtoisen paluun koti- tai lähtömaahan järjestää paikallispoliisi.

7.Käsitteitä

7.1 Ankkurilapsi

ilman huoltajaa tulleet lapset. Väittämä, että lapsi lähetetään edeltä kokeilemaan, onnistuuko saamaan oleskeluluvan ja hankkimaan siten myös perheelle oikeuden tulla uuteen maahan. (Suomen Pakolaisapu, julkaisu Yksin tulleet alaikäiset lapsipakolaiset)

7.2 Dublin -asetus /-sopimus ("Dublin hit")

EU:n jäsenvaltio (myös Norja ja Islanti), jossa turvapaikanhakija ensimmäisenä hakee turvapaikkaa tai jonka kautta hän tulee unionin alueelle, on velvollinen käsittelemään turvapaikkahakemuksen. Jokaiselta yli 14 – vuotiaalta turvapaikanhakijalta otetaan sormenjäljet hänen hakiessaan turvapaikkaa EU:ssa. Sormenjälkiä vertailemalla selviää, onko hakija hakenut turvapaikkaa jossain muussa EU-maassa. Tällöin hakija palautetaan vastuussa olevaan maahan turvapaikkamenettelyyn.

7.3 Häätätapaus

UNHCR:n pakolaiseksi luokittelema henkilö, jota se tarjoaa kiireellisesti sijoitettavaksi.

7.4 Kansalaisuus

"Jäsenyys" tietyssä valtiossa. Tähän sisältyy oikeuksia ja velvollisuuksia mm. täydet poliittiset oikeudet ja oikeuden saada diplomaattista suojelua ulkomailla.

7.5 Kansallisuus

Henkilön kuuluminen tiettyyn kansanryhmään esim. inkerinsuomalaiset, kurdit. Saman valtion kansalaisina voi olla eri kansallisuuksia.

7.6 Kiintiöpakolainen

on henkilö, jolla on UNCHR:n myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa.

7.7 Karkottaminen

luvallisesti maassa oleskellut/oleskeleva voidaan poistaa maasta, kun syynä on esim. rikokseen syyllistyminen tai oleskelee ilman voimassa olevaa oleskelulupaa. Karkotusta esittää poliisi tai rajaviranomainen. Sen päättää Maahanmuuttovirasto.

7.8 Käännyttäminen

ulkomaalainen ei täytä maahantulon edellytyksiä; viisumia tai oleskelulupaa, mutta ei ole hakenut tai ei ole myönnetty. Käännytyksestä päättää poliisi, Rajavartiolaitos tai Maahanmuuttovirasto.

7.9 Maahanmuuttaja

on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan ulkomailta toiseen maahan pysyvässä asumistarkoituksessa muuttaneita henkilöitä.

7.10 Maahanmuuttajien erityistuki

turvaa kansaneläkkeen tasoisen toimeentulon vanhuuden ja työkyvyttömyyden ajalta, joka olisi jatkuvasti toimeentulotuen tarpeessa. Erityistuki voidaan myöntää 65 vuotta täyttäneelle tai työkyvyttömälle maahanmuuttajalle. Edellytyksenä on, että tuen hakija on asunut Suomessa 16 vuotta täytettyään vähintään viisi vuotta yhtäjaksoisesti. Tuen myöntäjänä ja maksajana on Kela. Tuki ei ole esteenä toimeentulotuen saamiselle. (Laki maahanmuuttajan erityistuesta 1192/2002)

7.11 Pakolainen

on henkilö, jolla on kansainvälinen suojelu oman kotimaansa ulkopuolella.

Hän on paennut kotimaastaan ihmisoikeusrikkomuksia, sotaa ja levottomuuksia. Hän on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi (rotu, kansallisuus, uskonto, yhteiskunnallinen ryhmä tai poliittinen mielipide).

Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNCHR toteaa olevan pakolainen.

Kiintiöpakolaiset tulevat kuntiin siten, että heillä on jo oleskelulupa voimassa ja heillä on oikeus samoihin palveluihin kuin kaikilla kuntalaisilla.

Asiakkailla Kelakortti eli Suomen sosiaaliturvaetuudet

Valtio korvaa kunnille pakolaisten vastaanoton kuluista 100 % toimeentulotukimenot, tulkki- kustannukset ja erityiskustannuskorvaukset.

Suomessa kunnat päättävät itsenäisesti pakolaisten vastaanottamisesta. Kainuun kunnista vain Kajaani on vastaanottanut pakolaisia tällä hetkellä.

Pakolaisten vastaanottamisesta tehdään sopimus kunnan ja ELY- keskuksen välillä.

7.12 Paluumuuttajat

Ulkomaalainen, joka palaa Suomeen.

Entiset Suomen kansalaiset

Jos henkilölle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, myös hänen perheenjäsenensä voi saada jatkuvan oleskeluluvan Suomeen.

Syntyperäisten suomalaisten jälkeläiset

Jos henkilölle, jolla on suomalainen syntyperä, on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, myös hänen perheenjäsenensä voi saada jatkuvan oleskeluluvan Suomeen.

Entisen Neuvostoliiton alueelta olevat paluumuuttajat

Läheinen yhteys Suomeen voi perustua joko etniseen taustaan tai se on voinut syntyä palveleamalla Suomen armeijassa toisessa maailmansodassa tai kuulumalla Inkerin siirtoväkeen.

Oleskeluluvan hakijalla täytyy olla tiedossa asunto Suomessa. Se voi olla työhallinnon osoittama asunto tai yksityisiltä markkinoilta hankittu omistus- tai vuokra-asunto. Myös mahdollisuus muuttaa pysyvästi Suomessa oleskelevan sukulaisen luo täyttää asuntoedellytyksen.

Perheenjäseneksi luetaan avio- ja avopuolison lisäksi myös alle 18-vuotias lapsi. Hakijoilta ei vaadita toimeentuloedellytystä.

7.13 Schengen-valtiot

ovat yhteisesti päättäneet, minkä valtion kansalaiset ovat viisumivapaita ja minkä viisumivelvollisia. Schengen-valtioita ovat Alankomaat, Belgia, Espanja, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Tanska, Tšekki, Unkari ja Viro.

7.14 Turvapaikanhakija

on henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua vieraasta valtiosta sen vuoksi, että hän on joutunut vainotuksi kotimaassaan. Vainon syy voi olla uskonto, rotu, kansallisuus tai poliittinen mielipide. Henkilö voi myös kuulua tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään.

Turvapaikkahakemus tehdään passintarkastajalle tai poliisille kirjallisena heti, kun saapuu Suomeen, tai heti sen jälkeen.

7.15 Ulkomaalainen

Suomen oikeuden kannalta henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. Henkilö on näin jonkin toisen maan kansalainen tai kansalaisuudeton, esimerkiksi turisti, siirtolainen, vaihto-opiskelija, pakolainen tai turvapaikanhakijat.

7.16 Vastaanottokeskus

on keskus, jonka asiakkaaksi turvapaikanhakijat on rekisteröity. Asiakkuus kestää turvapaikkaprosessin ajan oleskelulupapäätöksen myöntämiseen tai maasta käännättämiseen.

Valtio korvaa vastaanottokeskuksen ylläpidosta ja turvapaikanhakijoista aiheutuvat kulut kunnille 100 %. Korvaus maksetaan kaupungille TE keskuksen kautta etukäteen ennakkokorvauksina / kuukausi.

8. Välttämättömät asiakirjat

8.1 Henkilökortti

on virallinen kotimaan henkilötodistus.

Poliisi voi myöntää henkilökortin kotikuntalain mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvalle ulkomalaiselle, joka on merkitty väestötietojärjestelmään ja jonka henkilöllisyys voidaan todeta luotettavasti.

Henkilökorttihakemus on aina jätettävä paikallispoliisille henkilökohtaisesti. Liitteeksi valokuva (mieluiten mustavalkoinen) ja luotettava selvitys henkilöllisyydestä (esimerkiksi passi tai EU-kansalaisen henkilökortti, jolla on matkustusosoikeus)

Toimeentulotukea ei myönnetä, jos on jokin muu virallinen henkilöllisyystodistus esimerkiksi passi.

8.2 Oleskelulupa

Ulkomaalainen tarvitsee oleskeluluvan voidakseen oleskella pidemmän aikaa Suomessa. Poikkeuksena ovat muiden Pohjoismaiden kansalaiset sekä EU- ja ETA-jäsenvaltioiden kansalaiset.

Ensimmäistä oleskelulupaa haetaan yleensä hakijan kotimaassa olevasta Suomen edustustosta. Päätöksen oleskelulupahakemuksesta tekee Maahanmuuttovirasto.

Ensimmäinen oleskelulupa on aina määräaikainen. Lupa myönnetään enintään vuodeksi tai siksi ajaksi, jonka työnteko tai opiskelu kestää. Pysyvän oleskeluluvan voi saada, kun henkilö on asunut yhtäjaksoisesti neljä vuotta Suomessa ja oleskelu on ollut pysyväisluonteista.

Oleskelulupa voidaan myöntää esimerkiksi seuraavin perustein:

- perheside Suomeen
- suomalainen syntyperä
- paluumuutto Suomeen
- humanitaariset syyt tai muu erityinen syy
- opiskelua tai työntekoa varten.

Jokaisen oleskelulupaa hakevan on täytettävä oma hakemuslomake ja jokaiselle lapselle on tehtävä oma oleskelulupahakemus. Oleskeluluvan hakeminen on maksullista, joten myös vanhempansa passiin tai matkustusasiakirjaan merkittyjen lasten hakemuksista peritään maksu. Hakemukseen liitteeksi on välttämätön passikuva.

8.2.1 Oleskeluluvan tuomat oikeudet

Oleskeluluvan saanut henkilö voi asua, oleskella ja liikkua Suomessa niin kauan kuin lupa on voimassa. Hän voi välillä poistua maasta ja palata maahan takaisin. Hän voi myös käydä muissa Schengen- valtioissa ja käyttää oleskelulupaa kuten viisumia.

8.2.2 Opiskelijan oleskelulupa

Ulkomaalaisen opiskelijan, joka ei ole EU-kansalainen tai heihin rinnastettava, on hankittava oleskelulupa, jos opinnot Suomessa kestävät yli kolme kuukautta.

Opiskelija ei ole oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan; Kelan etuuksiin eikä myöskään toimeentulotukeen.

8.2.3 Määräaikainen oleskelulupa

myönnetään joko tilapäisenä tai jatkuvana oleskelulupana. Ensimmäinen lupa myönnetään yleensä vuodeksi.

Jatkuva (A)

jatkoa enintään 4 v. kerrallaan

Tilapäinen (B)

jatkoa enintään 1 v. kerrallaan

Tilapäisen oleskeluluvan saanut voi hakea lupaa jatkuvan oleskelun perusteella, jos oleskelun peruste

Muut kuin EU-kansalaiset hakevat ensimmäisen oleskeluluvan pääsääntöisesti Suomen edustosta ennen maahantuloa. Määräaikaista jatko-oleskelulupaa haetaan paikallispoliisilta.

8.2.4 Pysyvä oleskelulupa

Pysyvän oleskeluluvan saa, jos hakija on oleskellut Suomessa yhtäjaksoisesti neljä vuotta jatkuvalta oleskeluluvalla (A-status). Pysyvää oleskelulupaa haetaan paikallispoliisista. Pysyvää oleskelulupaa ei voi koskaan saada ensimmäisenä oleskelulupana, vaan ensimmäiset oleskeluluvat ovat aina määräaikaisia.

Uudenmaan LO 29.10.1996/744/2:Toimeentulotuki- Ulkomaalainen - Oleskelu- ja työluvan puuttuminen

Henkilö X oli tullut perheineen Suomeen huhtikuussa 1996 kutsu-/konferenssiviisumeilla. X oli hakenut toimeentulotukea itselleen ja perheelleen Y:n kunnasta huhtikuussa 1996 ja ilmoittanut olevansa tuloton. Viranhaltija oli hylännyt perheen toimeentulotukihakemuksen, koska perheellä ei ollut voimassa olevia oleskelu- ja työluvia. Sosiaali- ja terveysjaosto oli hylännyt muutosvaatimuksen.

Kunnan on huolehdittava toimeentulotuen antamisesta kunnassa oleskelevalle henkilölle. Perheen toimeentulotukihakemusta ei ole voitu hylätä sillä perusteella, että perheellä ei ole ollut voimassa olevia oleskelu- ja työluvia. Lääninoikeus ei ottanut asiaa enemmälti ratkaistavakseen vaan kumosi sosiaali- ja terveysjaoston päätöksen ja palautti asian jaostolle uudelleen käsiteltäväksi.

SosiaalihuoltoL 13 § 1 mom. 2 kohta

SosiaalihuoltoL 30§

SosiaalihuoltoL 32 §

Vnp toimeentulotuen yleisistä perusteista (988/93)

Samoin ULO T:767/1 A:17.8.1993, jossa tuen hakija on ollut yksinäinen henkilö

8.3 ID-kortti

on vastaanottokeskuksen myöntämä ns. asioimiskortti, jossa asiakkaan turvapaikan-hakijan kuva ja myöntävän vastaanottokeskuksen leima. Ei henkilöllisyystodistus. Kortti on vastaanottokeskuskohtainen. Oleskelulupapäätöksen saatuaan poistetaan asiakkaalta ja tilalle tulee Kela – kortti henkilöllisyyden tunnistamiseksi.

8.4 Muukalaispassi

on matkustusasiakirja, joka myönnetään ulkomaalaiselle, jos

- on saanut oleskeluluvan suojelun tarpeen perusteella
- tilapäisen suojelun tarpeen perusteella oleskeluluvan saaneelle myönnetään muukalaispassi, jos hänellä ei ole voimassa olevaa matkustusasiakirjaa.
- on kansalaisuudeton
- hän ei voi saada passia kotimaansa viranomaiselta
- muukalaispassin saamiselle on muu erityinen syy; esimerkiksi tarve matkustaa kotimaahan kansallisen passin saamiseksi tai se, ettei kansallista passia ole pystytty hankkimaan yrityksistä huolimatta.

Muukalaispassi voi olla voimassa enintään 5 vuotta. Uuden muukalaispassin myöntää tavallisesti asuinpaikkakunnan poliisi.

8.5 Pakolaisen matkustusasiakirja

Pakolaisen matkustusasiakirja myönnetään ulkomaalaiselle, joka on saanut pakolaisaseman eikä sitä ole lakkautettu tai peruutettu.

Pakolaisen matkustusasiakirja on voimassa enintään 5 vuotta. Uuden matkustusasiakirjan myöntää tavallisesti asuinpaikkakunnan poliisi.

8.6 Passi

Kotimaan viranomaisen antama matkustusasiakirja, joka ulkomaalaisella on oltava Suomeen saapuessaan ja Suomessa oleskellessaan.

8.7 Viisumi

maahantulolupa, joka myönnetään ulkomaalaiselle matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista, enintään kolme kuukautta kestävää oleskelua varten.

8.7.1 Kauttakulkuviisumi

Maahantulolupa, joka myönnetään lukumäärältään rajoitettuja, enintään viisi vuorokautta kerrallaan kestäviä kauttakulkumatkoja varten.

9.Suomen kansalaisuus

Kansalaisuuden hakemiskustannukset (400 euroa/henkilö) sosiaalityöntekijä käsittelee yksilöllisen harkinnan perusteella. Esimerkiksi edesauttaako kansalaisuuden saaminen saajan/perheen itsestä suoriutumista Suomessa.

Kansalaisuus tarkoittaa valtion ja yksityisen henkilön välistä laillista suhdetta, joka sisältää molempipuolisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Kukin valtio säättää itsenäisesti siitä, miten kansalaisuus saadaan, miten siitä voi luopua ja miten sen menettää. Suomen kansalaisuudesta on tarkemmin kansalaisuuslaissa (359/2003).

9.1 Suomen kansalaisuuden voi saada

1) automaattisesti

- äiti tai isä on Suomen kansalainen
- suomalaisen miehen avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi (isyys on vahvistettu ja lapsi syntyy Suomessa)
- suomalaisen ottolapsi (ennen kuin lapsi täyttää 12 vuotta)
- lapsi syntyy Suomessa (ulkomaalaisten vanhempien Suomessa syntynyt lapsi, jos ei saa automaattisesti vanhempien kansalaisuutta tai vanhemmilla ei kansalaisuutta)
- vanhempien keskinäinen avioliitto

2) ilmoituksesta

- ulkomaalainen, jonka isä on Suomen kansalainen (lapsi syntyy ulkomailla ja isyys vahvistetaan tai lapsi syntyy Suomessa ja isyys vahvistetaan lapsen täytettyä 18 vuotta tai avioitunut sitä ennen)
- Suomen kansalaisen 12 – vuotta on täyttänyt ottolapsi
- Suomessa pitkään (6 – 10 v.) on asunut 18 – 22 -vuotias henkilö
- entinen Suomen kansalainen (asuinpaikka Suomessa vähintään 10 vuotta)
- Pohjoismaan kansalainen

3) hakemuksesta

KHO 22.8.2001/1903 Toimeentulotuki - Erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuva meno – Kansalaisuushakemus

X oli tullut Suomeen vuonna 1992. Hän oli työtön työnhakija ja sai työmarkkinatukea. Sosiaalilautakunta oli hylännyt X:n hakemuksen toimeentulotuen saamisesta 1 900 markkaa hänen ja hänen alaikäisen poikansa Suomen kansalaisuus päätöksestä aiheutuneisiin kustannuksiin.

Hallinto-oikeus hylkäsi X:n valituksen: Kun X ei ollut esittänyt selvitystä siitä, miten Suomen kansalaisuus edisti hänen tai hänen perheensä toimeentuloa tai itsenäistä selviytymistä, kansalaisuus päätöksen lunastamisesta aiheutuneita menoja ei ollut pidettävä X:n toimeentulotukeen oikeuttavina toimeentulotuesta annetun lain 7 §:ssä ja toimeentulotuesta annetun asetuksen 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuina toimeentulotukeen oikeuttavina menoina.

Korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden ja sosiaalilautakunnan päätökset ja palautti asian sosiaalilautakunnalle uudelleen käsiteltäväksi seuraavin perusteluin:

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo. Toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n mukaan toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon perusosalla katettavat menot ja tarpeellisen suuruisina huomioon otettavat menot. Toimeentulotuesta annetun asetuksen 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan toimeentulotuen lisäosalla katetaan tarpeellisen suuruisena henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat toimeentulotuen turvaamiseksi tai itsenäisen selviytymisen edistämiseksi tarpeellisiksi harkitut menot.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Suomen kansalaisuuden saaminen on ollut omiaan edistämään X:n ja hänen perheensä itsenäistä selviytymistä. X:n ja hänen alaikäisen poikansa Suomen kansalaisuuden hakemisesta aiheutuneet kustannukset ovat olleet edellä mainittuja toimeentulotuesta an-

netussa laissa ja asetuksessa tarkoitettuja henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia tarpeelliseksi harkittuja lisäosalla katettavia menoja.

Toimeentulotuesta annetun lain 15 §:n 3 momentin mukaan toimeentulotuki tai osa siitä voidaan erityisestä syystä takautuvasti myöntää toteennäytettyjen toimeentulotukeen oikeuttavien menojen maksamiseen. X oli maksanut kansalaisuuden hakemisesta aiheutuneet kustannukset lainavaroilla, jotka hänen oli maksettava takaisin. Korkein hallinto-oikeus, ottamatta ensi asteena ratkaistavakseen, oliko X:llä näissä oloissa ollut oikeus saada hakemaansa toimeentulotukea, palautti asian sosiaalilautakunnalle uudelleen käsiteltäväksi.

Laki toimeentulotuesta 1 ja 7§
Asetus toimeentulotuesta 1 §

9.2 Ilman kansalaisuutta olevat

Suomessa syntynyt lapsi saa Suomen kansalaisuuden, jos vanhempien kansalaisuudesta tai kansalaisuudettomuudesta ei ole tietoa. Lapsen Suomen kansalaisuuden perusteella vanhemmat voivat saada oleskeluluvat perhesiteen perusteella. Perheen toimeentulotuki käsitellään tarvittaessa oleskelu-/asuinpaikkakunnan sosiaalipalveluissa.

Paikallispoliisi myöntää muukalaispassin.

10. Tulkki- ja käännöspalvelut

Tulkkaus- ja käännöspalveluilla varmistetaan maahanmuuttajien mahdollisuus käyttää suomalaisten kanssa yhdenvertaisesti palveluita.

Tilaajan tulee varmistua siitä, että tulkki on ammattitulkki. Tulkin tehtävä on tulkita asioimistilanteessa käytetyt puheenvuorot. Hän selvittää myös sanoman ymmärtämisen kannalta oleellisia kulttuuritaustoja. Tulkit noudattavat työssään asioimistulkin ammattisäännöstöä ja asioimistulkkausohjeita.

10.1 Asioimistulkkkaus

tapahtuu joko paikan päällä tai etätulkkauksena puhelimen tai videon välityksellä. Tulkki kannattaa tilata paikalle aina, jos ei varmuudella tiedetä, onko asiakkaan suomen kielen taito riittävä myös monimutkaisten asioiden hoitamiseen. Vaikka asiakas ei katsoisi tulkkausta tarpeelliseksi, viranomaisella on oikeus tilata tulkki oman työnsä helpottamiseksi.

Tulkkaustilanteessa tulkki istuu viranomaisen ja asiakkaan välissä siten, että hänellä on esteetön näköyhteys kaikkiin tulkattaviin.

Tulkki

- on vaitiolovelvollinen, puolueeton ja ulkopuolinen eikä anna henkilökohtaisten asenteiden tai mielipiteiden vaikuttaa työhönsä.
- ei käytä väärin mitä tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
- ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole tarpeellista pätevyyttä tai jossa hän on jäävi
- valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa (tulkkitilaus vaiheessa ilmoitettava, jos kyse erikoisalueesta tai sanastosta)
- pyrkii kattavaan tulkkaukseen, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään
- ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä
- ei ole toimeksiantonsa aikana velvollinen hoitamaan mitään muita kuin tulkkaustehtäviä.

Kainuun hankintarengas on kilpailuttanut tulkkaus- ja käännöspalvelut. Sopimus on tehty Semantix Oy:n kanssa 1.1.2007 – 31.12.2010. Ensisijaisesti tulee käyttää Semantixin tulkkaus- ja käännöspalveluja. Jos Semantixilla ei ole saatavissa tulkkia, voi sen tilata muista alueellisista tulkkipalveluista.

10.2 Tulkkauksen tilaus

Semantix

- puhelimitse joka päivä ympäri vuorokauden
Puhelin (vaihe): 010 346 7520
Päivystystulkkaus (24 h): 044 744 1828
- faksilla
Faksi: 010 346 7501
- sähköpostilla tulkkipalvelu@semantix.fi
(tulossa v. 2010 aikana) Internetissä Semantixin eTolk- tulkkaus-palvelujärjestelmän avulla

Tulkkauspalvelu on avoinna arkisin klo 8.00–16.00 (perjantaisin klo 8.00–15.00). Tämän jälkeen puhelut siirtyvät päivystykseen, joka hoitaa kiireelliset tilaukset.

Kiireelliset tilaukset (alle 24 h tulkkauksesta) tulee tehdä puhelimitse.

Lisätietoja info@semantix.fi

10.2.1 Ohjeet tulkkauksen tilaajalle

Tulkkaus on tilattava hyvissä ajoin. Tulkkauspalvelua tilattaessa on ilmoitettava ainakin

- tulkkauskieli
- tulkkauksen ajankohta ja arvioitu kesto
- etä- vai läsnäolotulkkaus
- tulkkauspaikan osoite – myös osasto, kerros sekä yhteyshenkilö jos eri kuin tilaaja
- asiakkaan status
- tulkkauksen aihe (erikoisala tai – sanasto), jotta tulkki voi valmistautua etukäteen.
- jos tulkkaus kestää useita tunteja, sovi-taan tauoista etukäteen tulkin kanssa.
- mahdollinen etukäteismateriaali tulkkia varten
- tilaajan yhteystiedot

- laskutusosoite, jos eri kuin tilaajan.

10.2.2 Tulkkaustilanteessa

- kohdistu puheesi asiakkaallesi (älä tulkille) ja katso asiakasta kohti
- puhu selkeästi ja jaksota puhettasi sopivasti
- vältä ammattislangia, murreilmaisuja ja sanaleikkejä
- anna tulkin esittää tarkentavia kysymyksiä
- muista, että tulkkaus tapahtuu minämuodossa
- tulkki tulkaa kaiken, puhu siis vain se, mitä haluat tulkattavan.

10.3 Käännökset

Semantix

- Puhelin: 010 346 7530
- Faksi: 010 346 7501
translation@semantix.fi

10.3.1 Ohjeita käännöstyön tilaajalle

Tilausta tehdessä tulee antaa seuraavat perustiedot

- tilaajan yhteystiedot
- lähde- ja kohdekieli (mistä kielestä mihin kieleen käännetään)
- sivumäärä
- toivottu valmistumis-ajankohta (tilattava hyvissä ajoin ennen toivottua aikaa)
- käännöksen käyttötarkoitus (mihin tarkoitukseen ja kenelle käännös on suunnattu)
- laskutusosoite
- tieto, tuleeko käännöksen olla virallisen kääntäjän oikeaksi vahvistama

10.4 Tulkkauksen kustannukset

Tulkkauksesta laskutetaan tuntihintojen mukaan.

Käännöksistä laskutetaan sivu- tai rivimäärän sekä toisinaan tekstin vaikeustason mukaan.

Pakolaisten tulkkaus- ja käännöspalvelujen kustannukset korvataan kunnille valtion varoista (valtioneuvoston päätös 512/1999, 5 §), mikäli tulkkausta tarvitseva asiakas kuuluu pakolaisten vastaanoton piiriin ja asia koskee mm.

- sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita

- kotoutumissuunnitelman laatimista
- kotouttamista edistävien lähiympäristön ja yhteiskunnan tarjoamien palvelujen käyttöön ohjaamista.

Paluumuuttajien tulkkipalveluihin kunnat voivat myöntää toimeentulotukea. Edellytyksenä on, että paluumuuttaja on toimeentulotukiasiakas ja kielipalvelut ovat hänelle kotoutumisen kannalta välttämättömiä.

Turvapaikanhakijoiden vastaanotossa tarvittavat tulkkaus- ja käännöspalvelut laskutetaan suoraan siltä vastaanottokeskuksesta, jonka kirjoilla turvapaikanhakija on.

Laskutusosoite on edellä mainituissa tilanteissa:

- Kajaanin kaupunki Maahanmuuttajapalvelut, Lönnrotinkatu 3, 87100 Kajaani

11.Pakolaisista aiheutuvien kustannusten korvaaminen (Vnp 512/1999)

Korvaukset haetaan neljännesvuosittain.

Kunnalle voidaan maksaa korvausta pakolaisista aiheutuvista kustannuksista, mikäli kunnalla on sopimus ELY-keskuksen kanssa pakolaisista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä kotouttamisohjelma laadittu.

Pakolaisten korvausten piiriin kuuluvat

- kiintiöpakolaisina Suomeen tulleet
- pakolaisten perheen yhdistämishjelman kautta Suomeen tulleet
- oleskeluluvan Suomessa saaneet turvapaikanhakijat.

Suomen kansalaisuuden saaneet eivät kuulu kustannusten korvaamisen piiriin.

Laskennallinen korvaus maksetaan kolmelta vuodelta, korvausaika alkaa henkilön ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään rekisteröitymisestä. Suomessa syntyneen lapsen korvausaika lasketaan lapsen äidin korvausajan alkamisesta.

11.1 Korvaus toimeentulotuesta

Kunta maksaa pakolaiselle toimeentulotukea toimeentulotuesta annetun lain mukaan.

Pakolaisella on oikeus saada kotoutumistukea, jos hän on taloudellisen tuen tarpeessa siten kuin laeissa työmarkkinatuesta ja toimeentulotuesta säädetään. Lisäksi maahanmuuttajan tulee noudattaa kotoutumissuunnitelmaansa.

Valtio korvaa maksetun tuen kolmelta vuodelta henkilön ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. Suomessa syntyneen lapsen korvausaika lasketaan lapsen äidin korvausajan alkamisesta.

11.2. Korvaus erityiskustannuksista

1) Alaikäisen ilman huoltajaa Suomeen saapuneen henkilön sijoittamisesta perheryhmäkotiin sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuvat kustannukset enintään siihen saakka kunnes alaikäinen täyttää 18

vuotta. Myös jälkihuollon kustannuksia voidaan korvata, jos kunnalla on kirjallisia tietoja lastensuojeluasiakkuudesta.

2) Vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään kymmeneltä vuodelta. Edellytyksenä on, että henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa jo Suomeen saapuessaan.

3) Erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta.

4) Korvaus kunnan järjestämän tulkkipalvelun kustannuksista.

11.3 Korvaus muista erityisistä kustannuksista

- 1) Edustajan palkkio esim. alaikäisen edustamisesta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) Paluumuuttoavustus
- 3) Tyhjillään pakolaisia odottavat heille varatut asunnot

12. Paluumuuttajista aiheutuvien kustannusten korvaaminen kunnille (TE-keskuksen ohje 18.1.2005, Vnp 512/1999)

Korvaukset haetaan kerran vuodessa eli tilitysvuotta seuraavan kalenterivuoden aikana, kahden vuoden kuluessa toiminnan tapahtumisesta.

Kunnalle, joka antaa paluumuuttajalle lain mukaista kotoutumistukea tai toimeentulotukea, voidaan korvata siitä aiheutuvat kustannukset puolelta vuodelta. Korvausaika alkaa henkilön ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. Suomessa syntyneen lapsen korvausaika lasketaan lapsen äidin korvausajan alkamisesta.

Korvausta haetaan niille henkilöille, jotka ovat olleet toimeentulotuen piirissä. Toimeentulotukena voidaan maksaa myös tulkkipalvelun kustannukset puolen vuoden ajalta.

Jos kunta järjestää paluumuuttajan toimeentulotuen sen vuoksi, että henkilö ei maahanmuuttoon liittyvän aseman takia voi saada eläkettä tai muuta sosiaalietuutta, voidaan kunnalle korvata siitä aiheutuvat kustannukset enintään viideltä vuodelta.

Erityiskustannuksina korvataan sairauden tai vamman edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon kunnalle aiheuttamat kustannukset enintään viideltä vuodelta. Kustannusten korvaamisesta sovitaan TE-keskuksen ja kunnan kesken. Kunnalle voidaan korvata entisen Neuvostoliiton alueelta olevien Suomen sodassa v. 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden henkilöiden ja em. aviopuolisoiden kustannuksia siltä ajalta, jonka ko. henkilöt asuvat Suomessa.

13. Viranomaiset (lähteitä)

Amnesty Suomen osasto

www.amnesty.fi

Ihmisoikeudet, pakolaisen oikeudet.

Laatimispäivä:
25.2.2010

Laatija(t):
Hakkarainen, Sirpa
Maakunnallinen
ttt-ohjeistoryhmä

ETNO	Etnisten suhteiden neuvottelukunta toimii työministeriön yhteydessä neuvoa-antavana elimenä pakolaisuuteen ja siirtolaisuuteen sekä rasismiin ja etnisiin suhteisiin liittyvissä asioissa. www.intermin.fi
IOM	International Organization for Migration, www.iom.fi Kansainvälinen siirtolaisjärjestö, jolla on mm. erilaisia siirtolaisohjelmia paluumuuttoa varten kehitysohjelmia
Infopankki	www.infopankki.fi tärkeää perustietoa eri kieliversioina maahanmuuttajille yhteiskunnan toiminnasta ja mahdollisuuksista Suomessa.
Maahanmuuttovirasto	www.migri.fi (entinen Ulkomaalaisvirasto/ uvi) tietoa maahanmuuton periaatteista ja käytännöistä Suomessa, lainsäädäntöä, käsittelymaksut, ohjeistusta turvapaikanhakuun, maahanmuuttoon ja kansalaisuuteen.
Maatietopalvelu	lähtömaatietoa (Country of Origin Information/ COI) niistä maista, joista Suomeen tulee pakolaisia ja maahanmuuttajia. sähköisen Tellus-maatietokannan ylläpitäminen ja kehittäminen
Pakolaisneuvonta ry	www.pakolaisneuvonta.fi Turvapaikanhakijoiden oikeusasema, turvapaikkamenettely ja – politiikka Kansalaisjärjestö, joka antaa oikeudellista neuvontaa turvapaikanhakijoille, pakolaisille ja muille maahanmuuttajille Suomessa. Se pyrkii vaikuttamaan turvapaikka- ja pakolaispolitiikkaan Suomessa ja EU:ssa.
Sisäasiainministeriö	www.intermin.fi <ul style="list-style-type: none">vastaa ulkomaalaisten maahantuloon, maasta lähtöön ja maassaoleskeluun liittyvästä hallinnosta.huolehtii Suomessa pakolaisten vastaanoton koordinoinnista ja hallinnosta.
Poliisi	www.poliisi.fi <ul style="list-style-type: none">vastaanottaa ja käsittelee hakemuksia, jotka koskevat oleskelu- ja työlupaa sekä viisumin pidentämistä.vastaanottaa kansalaisuushakemuksiaulkomaalaisten valvontaan liittyviä tehtäviä
Rajavartiolaitos	www.raja.fi <ul style="list-style-type: none">valvoo maahantuloa ja maastalähtöä
Suomen Pakolaisapu	www.pakolaisapu.fi Kansainvälinen ja kotimainen pakolaistyö, tietoa pakolaisuudesta
Suomen Punainen Risti	www.redcross.fi

Laatimispäivä:
25.2.2010

Laatija(t):
Hakkarainen, Sirpa
Maakunnallinen
tvt-ohjeistoryhmä

- SPR:n pakolaistyö, pakolaisten vastaanotto (edustajat vastassa maahantulijoita ja huolehtivat jatko-yhteyksistä)
- turvapaikanhakijoiden vastaanotto (vastaanotto-keskuksia)
- perheiden yhdistäminen (opastus, huolehtii matkajärjestelyistä ja käytännön asioista)
- henkilötiedusteluja (maailmanlaajuinen henkilötiedustelu-verkosto (etsii kadonneita perheenjäseniä, välittää viestejä kun posti- ja puhelinyhteydet eivät toimi normaalisti)

Työ- ja elinkeinoministeriö

www.mol.fi/migration

- Turvapaikanhakijoiden vastaanotto, pakolaisten kotouttaminen ja työllistymiseen liittyviä asioita
- ulkomaisen työvoiman käytön sääntely ja työ lupa-menettelyyn liittyviä tehtäviä

ELY-keskus alueellisena toimijana

Ulkomaalaisvaltuutettu

viranomainen, jonka tehtävänä on mm. ulkomaalaisten aseman seuraaminen ja oikeuksien turvaaminen sekä ulkomaalaisten, viranomaisten ja järjestöjen yhteistoiminnan edistäminen.

UNHCR

YK:n pakolaisjärjestö, www.unhcr.ch
United Nations High Commissioner for refugees
maailman pakolaiset, pakolaisten suojelu.

14. Viranomaisia /yhteistyökumppaneita Kajaanissa /linkkejä

- Etnika Kainuu ry - maahanmuuttajien yhdistys
- Juuret ja Siivet hanke (2008 - 31.12.2010) Monikan tiloissa, Väinämöisenkatu 12, Kajaani. Neuvokit antavat ohjausta ja neuvontaa. www.monika.fi
- Mama Tree - maahanmuuttaja kotiäitinä -projekti
- Mamu nuoren HEKS 1.12.2007 - 31.12.2010 – harrastetoimintaan ohjausta, tukihenkilö
- Kajaanin Afrikka – seura
- Kajaanin somalialainen seura ry
- Kajaanin sudanilaisten seura
- Lohtaja-huuhkajanvaara-kettu kyläyhdistys ry; Nettis -nettikahvilat Lohtajalla ja Kuurnassa

15. Lainsäädäntöä

- STM:n opas toimeentulotukilain soveltajille (v. 2007) sivut 42 – 55
- Kansalaisuuslaki [359/2003](#)
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta [493/1999](#)
- Ulkomaalaislaki [301/2004](#)
- Yhdenvertaisuuslaki [21/2004](#)